

KOMISIJAS ĪSTENOŠANAS LĒMUMS (ES) 2018/210
(2018. gada 12. februāris)
par LIFE daudzgadu darba programmas pieņemšanu 2018.–2020. gadam
(Dokuments attiecas uz EEZ)

EIROPAS KOMISIJA,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 11. decembra Regulu (ES) Nr. 1293/2013 par vides un klimata pasākumu programmas (*LIFE*) izveidi un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 614/2007 ⁽¹⁾, un jo īpaši tās 24. panta 1. punktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 25. oktobra Regulu (ES, Euratom) Nr. 966/2012 par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, un par Padomes Regulas (EK, Euratom) Nr. 1605/2002 atcelšanu ⁽²⁾ un jo īpaši tās 84. panta 2. punktu,

apspriedusies ar *LIFE* Vides un klimata pasākumu programmas komiteju,

tā kā:

- (1) Lai nodrošinātu programmas *LIFE* īstenošanu, ir jāpieņem daudzgadu darba programma 2018.–2020. gadam.
- (2) Lai izveidotu satvaru abu *LIFE* apakšprogrammu īstenošanai, daudzgadu darba programmā 2018.–2020. gadam būtu jānorāda indikatīvs līdzekļu sadalījums starp prioritārajām jomām un dažādiem finansējuma veidiem, to projektu tēmas, ar kurām īsteno Regulas (ES) Nr. 1293/2013 III pielikumā noteiktās tematiskās prioritātes, tehniskā atlases metodika, dotāciju piešķiršanas kritēriji un indikatīvi grafiki uzaicinājumiem iesniegt priekšlikumus.
- (3) Lai atvieglotu programmas rezultātu un ietekmes novērtēšanu, daudzgadu darba programmā 2018.–2020. gadam būtu jāiekļauj arī kvalitatīvie un kvantitatīvie rezultāti, rādītāji un mērķi katrai prioritārajai jomai un projektu veidam saskaņā ar snieguma rādītājiem un katrai prioritārajai jomai noteiktajiem konkrētajiem mērķiem.
- (4) Divi inovatīvie finanšu instrumenti, kuri atzīti par piemērotiem instrumentiem projektu finansēšanai saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1293/2013 17. panta 4. punktu un kuri izmēģināti *LIFE* daudzgadu darba programmā 2014.–2017. gadam, ir apliecinājuši, ka tiem piemīt potenciāls piesaistīt finansējumu no investoriem tādās jomās kā bioloģiskā daudzveidība, klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās tām, un tādējādi tie palīdz novērst esošos finansiālos šķēršļus, kas kavē projektu izvēršanu šajās jomās. Tāpēc šie pilotinstrumenti būtu jāturpina.
- (5) Balstoties uz Eiropas Investīciju bankas (EIB) gūto pieredzi, kā arī EIB ģeogrāfisko tvērumu, kas tai ļauj sasniegt potenciālos saņēmējus visā Savienībā, arī turpmāk šai iestādei būtu jāuztic īstenot Dabas kapitāla finansēšanas mehānismu un Energoefektivitātes privātā finansējuma instrumentu, ko finansē ar iemaksām no programmas *LIFE*.
- (6) Lai nodrošinātu raitu Regulas (ES) Nr. 1293/2013 īstenošanu, šim lēmumam būtu jāklūst piemērojamam nākamajā dienā pēc *LIFE* daudzgadu darba programmas 2014.–2017. gadam piemērojamības beigām,

IR PIEŅĒMUSI ŠO LĒMUMU.

1. pants

Daudzgadu darba programma

Ar šo pieņem *LIFE* daudzgadu darba programmu 2018.–2020. gadam, kura izklāstīta pielikumā.

⁽¹⁾ OVL 347, 20.12.2013., 185. lpp.

⁽²⁾ OVL 298, 26.10.2012., 1. lpp.

*2. pants***Savienības iemaksa daudzgadu darba programmā**

Maksimālā iemaksa *LIFE* daudzgadu darba programmā 2018.–2020. gadam ir EUR 1 657 063 000, un to izmanto, lai finansētu šādas attiecīgās apakšprogrammas un prioritārās jomas:

- 1) apakšprogrammai “Vide” piešķirtā kopējā summa ir EUR 1 243 817 750, kura ir sadalīta šādi:
 - a) EUR 444 808 200 prioritārajai jomai “Vide un resursefektivitāte”;
 - b) EUR 632 556 250 prioritārajai jomai “Daba un bioloģiskā daudzveidība”;
 - c) EUR 143 377 300 prioritārajai jomai “Vides pārvaldība un informācija”;
 - d) EUR 3 000 000 Eiropas Solidaritātes korpusam – iemaksa no *LIFE* apakšprogrammas “Vide”;
 - e) EUR 20 076 000 saistītiem atbalsta izdevumiem (tostarp EUR 2 332 160 iemaksa izpildaģentūras budžetā no apakšprogrammas “Klimata pasākumi”);
- 2) apakšprogrammai “Klimata pasākumi” piešķirtā kopējā summa ir EUR 413 245 250, kura ir sadalīta šādi:
 - a) EUR 230 500 000 prioritārajai jomai “Klimata pārmaiņu mazināšana”;
 - b) EUR 123 850 000 prioritārajai jomai “Pielāgošanās klimata pārmaiņām”;
 - c) EUR 47 549 250 prioritārajai jomai “Klimata pārvaldība un informācija”;
 - d) EUR 1 500 000 Eiropas Solidaritātes korpusam – iemaksa no *LIFE* apakšprogrammas “Klimata pasākumi”;
 - e) EUR 9 846 000 saistītiem atbalsta izdevumiem.

*3. pants***Finanšu instrumenti**

1. Saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1293/2013 17. panta 1. punktu iemaksas saņem šāds pielikumā aprakstītais finanšu instruments:

— Energoefektivitātes privātā finansējuma instruments.

2. Īstenot iemaksas Energoefektivitātes privātā finansējuma instrumentā un Dabas kapitāla finansēšanas mehānismā uztic Eiropas Investīciju bankai.

4. pants

Šo lēmumu piemēro no 2018. gada 1. janvāra.

Šis lēmums stājas spēkā nākamajā dienā pēc tā publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

Briselē, 2018. gada 12. februārī

Komisijas vārdā –
priekšsēdētājs
Jean-Claude JUNCKER

PIELIKUMS

1. IEVADS

Saskaņā ar 3. pantu Regulā (ES) Nr. 1293/2013 (turpmāk "LIFE regula"), programmai LIFE ir šādi vispārīgi mērķi:

- veicināt virzību uz resursu izmantošanas ziņā efektīvu un pret klimata pārmaiņām noturīgu mazoglekļa ekonomiku, uz vides aizsardzību un vides kvalitātes uzlabošanu, kā arī bioloģiskās daudzveidības izzušanas apturēšanu un daudzveidības atjaunošanu, tostarp atbalstot tīklu *Natura 2000* un novēršot ekosistēmu degradāciju,
- uzlabot Savienības vides un klimata politikas un tiesību aktu izstrādi, īstenošanu un izpildi, rosināt un veicināt vides un klimata mērķu iekļaušanu un integrēšanu citos Savienības politikas virzienos un publiskā un privātā sektora praksē, tostarp palielinot publiskā un privātā sektora spēju,
- atbalstīt labāku vides un klimata pārvaldību visos līmeņos, tostarp pilnvērtīgāk iesaistot pilsonisko sabiedrību, NVO un vietējos dalībniekus, kā arī
- atbalstīt 7. vides rīcības programmas īstenošanu.

Šajā otrajā LIFE daudzgadu darba programmā (DDP) ņemta vērā laikposmā no 2014. līdz 2017. gadam gūtā pieredze, jo īpaši vidusposma novērtējumā sniegtie ieteikumi ⁽¹⁾, kuri galvenokārt attiecas uz šādiem aspektiem:

- 1) pieteikumu iesniegšanas un ziņošanas procesu vienkāršošana;
- 2) projektu rezultātu atkārtamība;
- 3) komunikācijas stratēģijas uzlabošana.

Ar pieteikumu iesniegšanas procesu saistītie vienkāršošanas pasākumi ir pašreizējās LIFE DDP satura neatņemama daļa (sk. 5.1.1.1. punktu). Piešķiršanas posmā ir vairāk uzsvērta nepieciešamība nodrošināt projekta rezultātu turpināmību, atkārtamību un/vai tālāknododamību (sk. 5.1.1.2. punktu), kas iepirkuma gaitā saņems lielāku atbalstu. Ziņošana tiks vienkāršota, izmantojot projektu vadības procedūras, kā arī ļaujot saņēmējiem piekļūt tiešsaistes datubāzei, kas atvieglos ar galvenajiem projekta indikatoriem saistīto datu vākšanu. Komunikācijas stratēģija tiek uzlabota iepirkuma gaitā. Tādēļ šie pasākumi nav sīkāk aplūkoti pašreizējā LIFE DDP.

Pašreizējā LIFE DDP arī ir ņemtas vērā jaunākās ES politikas nostādnes, piemēram, Rīcības plāns aprites ekonomikai ⁽²⁾ un Rīcības plāns dabai, cilvēkam un ekonomikai ⁽³⁾, un tai jāveido pamats turpmākajai "ilgtspējas" finansēšanai, kā izklāstīts pārdomu dokumentā par ES finanšu nākotni ⁽⁴⁾. Ir šādas izmaiņas:

attiecībā uz Vides apakšprogrammu:

- projektu tēmu skaita samazināšana (no 87 uz 42) un izteiktāka uzmanības pievēršana tam, lai palielinātu pieteikumu iesniedzēju skaitu ES politikas prioritārajās jomās, vienlaikus palielinot izredzes projektiem konkrētās apakšjomās, piemēram, bioloģiskajā daudzveidībā un aprites ekonomikā, kā arī projektiem, kuriem ir būtiska tieša ietekme uz lielākās ES iedzīvotāju daļas veselības stāvokli,
- pārvaldības un informācijas projektu tēmu pārorientēšana, lai lielāka uzmanība tiktu pievērsta konkrētiem izpratnes veidošanas un pārvaldības jautājumiem;

⁽¹⁾ Sk. Komisijas ziņojumu Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Programmas LIFE vidusposma novērtējuma papildinājums", COM(2017) 642 final, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM:2017:642:FIN>.

⁽²⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Noslēgt aprites loku – ES rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku", <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0614>.

⁽³⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Rīcības plāns dabai, cilvēkam un ekonomikai", http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/action_plan/index_en.htm.

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-eu-finances_lv.pdf.

attiecībā uz abām apakšprogrammām:

- arvien izteiktāka orientēšanās uz rezultātiem, ieviešot prasību radīt izmērāmu ietekmi uz vidi vai klimata pārmaiņām visās prioritārajās jomās,
- turpmāka privāto struktūru iesaistes veicināšana, uzsverot priekšrocības, ko sniedz tirgum tuvinātas pieejas kā līdzekļi projekta rezultātu ilgtspējas nodrošināšanai. Atbalsta pasākumi, kas palīdz izstrādāt investīcijām gatavus ekonomiski un vidiski dzīvotspējīgus projektus, kuri piesaista papildu privātos un publiskos finanšu resursus, lai vairotu un atkārtotu rezultātus,
- dotāciju pārvaldības procedūru vienkāršošana, jo īpaši testējot divu posmu pieteikuma procedūru pilotprojektiem un demonstrējumu, paraugprakses un informācijas, izpratnes veidošanas un izplatīšanas projektiem, kā ierosināts programmas *LIFE* vidusposma novērtējumā.

Programmas *LIFE* vidusposma novērtējumā, kā arī Eiropas Parlamenta nostādnēs (attiecībā uz ES izdevumiem) ⁽¹⁾ apstiprināts, ka ir nepieciešami un svarīgi spēt izvērtēt projektu ietekmi uz vietas. Programma *LIFE* ietver snieguma rādītājus [indikātorus], savukārt daudzgažu darba programmas ietver tiem pakārtotus kvantitatīvus (t. i., iznākuma) un kvalitatīvus rezultātu indikatorus. Lai varētu par šiem indikatoriem ziņot programmas līmenī, saņēmējiem ir jāprognozē un jāizmēra vides, klimata, kā arī pārvaldības un informācijas (t. i., sociālā) ietekme projekta līmenī attiecībā pret konkrētiem rezultātu un iznākumu indikatoriem ⁽²⁾. Lai nodrošinātu, ka šī ietekme ir paliekoša, t. i., ilgtspējīga laikā, tiem arī jāizveido noturīgi mehānismi, lai nodrošinātu, ka projektu paplašināšana un atkarotamība ļauj panākt lielāku ietekmi, nekā plānots sākotnējā projektā. Tādēļ skaidrs un loģisks skaidrojums par to, kā tiks nodrošināta projekta darbību un ietekmes turpināmība, atkarotamība un/vai tālāknodamība, projektu priekšlikumu izvērtējumā kļūst par īpaši svarīgu piešķiršanas kritēriju. Sekmīgi demonstrētiem tirgum tuvinātiem vides un klimata pārmaiņu problēmu risinājumiem parasti ir īpaši lielas izredzes tikt turpinātiem, atkarotiem un/vai tālāknodotiem. Tādēļ attiecībā uz šo kritēriju augstu vērtējumu saņems priekšlikumi, kuros ticami un loģiski būs izklāstīta stratēģija par to, kā līdz projekta beigām tiks panākta tirgspēja.

Vidusposma novērtējumā saskaņā ar *LIFE* regulas 25. pantu tika analizēta un apstiprināta programmas *LIFE* spēja veicināt programmā sinerģiju veidošanos. Pārdomu dokumentos par ES finanšu nākotni ⁽³⁾ ir uzsvērtā sociālās dimensijas nozīme Eiropas rīcībpolitikās. Attiecībā uz programmu *LIFE* tam vajadzētu būt dzinējspēkam, lai panāktu arvien lielāku sinerģiju starp ilgtspējīgas attīstības vidisko, ekonomisko un sociālo dimensiju. Tādēļ augstāku vērtējumu saņems pārdomātas vairākmērķu pieejas, ar kurām papildu galvenajiem vides vai klimata pasākumu mērķiem cenšas panākt, piem., sociālo integrāciju vai ekonomisko izaugsmi ⁽⁴⁾. Piemēram, dabas un bioloģiskās daudzveidības aizsardzības pasākumiem un pasākumiem, kuru mērķis ir uzlabot aprites ekonomiku, ir potenciāls stiprināt vietējo sabiedrību un veicināt sociālo integrāciju. Aprites ekonomikai var būt problemātiski pierādīt tās ekonomisko dzīvotspēju, un daudzos gadījumos ir svarīgi ņemt vērā sociālo aspektu (piem., attiecībā uz nelabvēlīgā situācijā esošu personu integrēšanu darba tirgū).

Programmā *LIFE* paredzēti arī “citi projekti” un “citas darbības”. Šo elastīgumu var izmantot, lai izmēģinātu jaunas pieejas, jauna veida projektus un atbalstītu pasākumus esošiem projektiem, un/vai piesaistītu ieinteresētās personas, kam tradicionālie projektu formāti nešķiet saistoši. Piemēram, sekmīgiem pieteikumiem vides vai klimata pasākumu risinājumu piemērošanai *LIFE* projekts bieži varētu nodrošināt faktisko piekļuvi tirgum, ja daudzsološākie *LIFE* projekti saņemtu konkrētu atbalstu piekļuvei tirgum un iespējamiem investoriem. Tas varētu tikt veidots kā papildu projekts, kura mērķis ir atbalsta sniegšana piekļuvei tirgum, apmācība konkrēta projekta darījumdarbības vadībā un finansējuma iegūšanā, atbalsta sniegšana, lai paplašinātos un/vai sadarbotos aprites ekonomikas kopās, vai katru gadu pasniegt godalgas projektiem ar īpaši augstu ES pievienoto vērtību. Ja jaunā Finanšu regula pieļaus lielāku elastīgumu attiecībā uz vienreizēju maksājumu noteikšanu konkrētiem rezultātiem, to varēs izmantot arī spēju veidošanai, lai panāktu investīciju projektu “rentabilitāti” un piekļuvi tirgum.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta 2017. gada 27. aprīļa lēmums par Eiropas Savienības 2015. finanšu gada vispārējā budžeta izpildes apstiprināšanu, III iedaļa – Komisija (2016/2151(DEC)), 8. punkts, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=LV&reference=P8-TA-2017-0143>.

⁽²⁾ Tie ir tā dēvētie *LIFE* galvenie projekta indikatori, sk. arī 7. iedaļu.

⁽³⁾ https://ec.europa.eu/commission/publications/reflection-paper-future-eu-finances_lv.

⁽⁴⁾ Jaunākajos pētījumos ir apstiprināts, ka ilgtspējīgām investīcijām ir nepieciešama pārdomāta rīcībpolitika un stimuli, lai vairāk iesaistītu plašāku sabiedrības daļu un aptvertu visas nozares, jo īpaši vietējās sabiedrības līmenī, sadarbojoties ar iedzīvotājiem un MVU, kas aizvien vairāk iesaistās, izmantojot sabiedriskās iniciatīvas, kuras kļūvušas iespējamās digitālo tehnoloģiju izplatības rezultātā, vai kļūst par “ražojošiem patērētājiem” (piem., ražo, uzglabā un pat pārdo elektroenerģiju, nevis tikai to pērk); sk. Eiropas Politiskās stratēģijas centra stratēģiskās piezīmes (*EPSC Strategic Notes*), 25. izdevums, 2017. gada 8. jūnijs, 14. lpp.

Programmu *LIFE* pārvalda Komisijas dienesti un izpildaģentūra, kam šis uzdevums ir deleģēts saskaņā ar tiešo pārvaldību. Izpildaģentūra darbojas saskaņā ar Komisijas Lēmumā C(2013) 9414 vai jebkurā Komisijas lēmumā, kas to aizstāj, noteiktajiem deleģējuma ierobežojumiem un Komisijas dienestu uzraudzībā. Komisija joprojām ir vispārēji atbildīga par programmu. Lai palīdzētu Komisijas dienestiem un/vai izpildaģentūrai darbā, drīkst noslēgt līgumus ar ārējiem ekspertiem.

Piemērojot principu par papildināmību ar citām Eiropas finansēšanas programmām, kā tas noteikts *LIFE* regulas 5., 11. un 13. apsvērumā un 8. pantā, DDP īstenošana nodrošinās saskaņību un sinerģiju un, ciktāl iespējams, ļaus izvairīties no pārklāšanās ar citām Savienības rīcībpolitikām un finanšu instrumentiem, cenšoties panākt papildināmību ar Savienības pētniecības un inovācijas programmu 2014.–2020. gadam “Apvārsnis 2020”⁽¹⁾ un tās darba programmām⁽²⁾. Tas galvenokārt tiks panākts, piemērojot atbilstības kritērijus dažādu veidu projektiem un norādes pieteikumu iesniegšanas vadlīnijās, kas pievienotas uzaicinājumiem⁽³⁾, lai panāktu papildināmību ar programmu “Apvārsnis 2020”. No finansējuma dublēšanās izvairīsies, izmantojot salīdzināšanu atlases posmā un *ex post* verifikāciju. Ar programmu *LIFE* netiek finansēti pētniecības vai lielu infrastruktūru izveides projekti, kurus aptver citas ES programmas.

DDP struktūra atbilst *LIFE* regulas 24. panta 2. punktā noteiktajai struktūrai, un Vides apakšprogrammas un Klimata pasākumu apakšprogrammas jautājumi tiek risināti tikai atsevišķi, ja tas nepieciešams.

Tā aptver laikposmu no 2018. gada 1. janvāra līdz 2020. gada 31. decembrim.

1.1. Vides apakšprogramma

Vides apakšprogrammā ietvertas trīs prioritārās jomas – vide un resursefektivitāte, daba un bioloģiskā daudzveidība, vides pārvaldība un informācija (*LIFE* regulas 9.–12. pants). Katra no prioritārajām jomām ietver vairākas tematiskās prioritātes, kas norādītas *LIFE* regulas III pielikumā.

Šajā DDP 2018.–2020. gadam nosaka tēmas projektiem, ar ko īsteno tematiskās prioritātes.

1.2. Klimata pasākumu apakšprogramma

Klimata pasākumu apakšprogramma aptver klimata pārmaiņu mazināšanas, pielāgošanās, kā arī pārvaldības un informācijas prioritārās jomas (*LIFE* regulas 13.–16. pants). Katrā no prioritārajām jomām ir ietvertas vairākas politikas jomas, kuras izklāstītas 4. iedaļā un kuras uzskatāmas par īpaši nozīmīgām visā pašreizējās daudzgadu darba programmas periodā.

2. LĪDZEKĻU SADALĪJUMS KATRAI PRIORITĀRAJAI JOMAI UN STARP DAŽĀDIEM FINANSĒJUMA VEIDIEM (24. PANTA 2. PUNKTA a) APAKŠPUNKTS)

Saskaņā ar *LIFE* regulas 4. pantu programmas *LIFE* kopējais budžets laikposmam no 2014. gada līdz 2020. gadam ir EUR 3 456 655 000, no kura 75 % tiek piešķirti Vides apakšprogrammai (EUR 2 592 491 250) un 25 % – Klimata pasākumu apakšprogrammai (EUR 864 163 750).

2014.–2017. gadā Vides apakšprogrammai tika piešķirti EUR 1 349 miljoni un Klimata pasākumu apakšprogrammai – EUR 446 miljoni. 2018.–2020. gadam joprojām ir pieejami EUR 1 657 miljoni.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 11. decembra Regula (ES) Nr. 1290/2013, ar ko nosaka pētniecības un inovācijas pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” (2014.–2020. gads) dalības un rezultātu izplatīšanas noteikumus un atceļ Regulu (EK) Nr. 1906/2006 (OV L 347, 20.12.2013., 81. lpp.).

⁽²⁾ Pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” pēdējā darba programma aptver 2018.–2020. gadu. Pamatprogrammā “Apvārsnis 2020” galvenā uzmanība pievērsta trim prioritātēm, proti, nodrošināt izcilu zinātnei, lai nostiprinātu Savienības pasaules līmeņa izcilību zinātnē, panākt vadošās pozīcijas rūpniecībā, lai atbalstītu darījumdarbību, tostarp mikrouzņēmumus, mazos un vidējos uzņēmumus (MVU) un inovāciju, un risināt sabiedrības problēmas, lai tieši reaģētu uz stratēģijā “Eiropa 2020” apzinātajām problēmām, atbalstot plašu pasākumu klāstu, sākot no pētniecības, līdz tirgum. Pamatprogrammā “Apvārsnis 2020” vides un klimata politikas pētniecība un inovācija ietver vairākas darbības un pasākumus, lai veicinātu sadarbību, jo īpaši attiecībā uz sabiedrības problēmu “Klimata politika, vide, resursefektivitāte un izejvielas” un sabiedrības problēmu “Pārtikas nodrošinājums, ilgtspējīga lauksaimniecība un mežsaimniecība, jūras, jūrlietu, iekšzemes ūdeņu pētniecība, un bioekonomika”. Šajā kontekstā vides pētniecības un inovācijas mērķis ir izveidot resursu un ūdens izmantojuma ziņā efektīvu un pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku un sabiedrību.

⁽³⁾ Pieteikumu iesniegšanas vadlīnijas katram uzaicinājumam iesniegt priekšlikumus var atrast *LIFE* tīmekļa vietnē: <http://ec.europa.eu/environment/life/funding/life.htm>

LIFE regulā paredzēta arī minimālā procentuālā daļa no kopējā budžeta, kas jārezervē projektiem (81 %, *LIFE* regulas 17. panta 4. punkts), un maksimālā procentuālā daļa no budžeta līdzekļiem, kas piešķirami projektiem, kurus atbalsta ar rīcības dotācijām, ko drīkst piešķirt integrētiem projektiem (30 %, *LIFE* regulas 17. panta 5. punkts).

LIFE regulas 4. pants tiek pārskatīts, lai tajā iekļautu EUR 4 500 000 maksājumu Eiropas Solidaritātes korpusam projektiem, kuros brīvprātīgie jaunieši visā ES iesaistās vides aizsardzībā un klimata pasākumos ⁽¹⁾.

LIFE projektus finansē, izmantojot rīcības dotācijas vai vajadzības gadījumā finanšu instrumentus (*LIFE* regulas 17. panta 4. punkts).

Saskaņā ar *LIFE* regulas 24. panta 2. punkta a) apakšpunktu šajā DDP ir noteikts līdzekļu sadalījums katrai prioritārajai jomai un starp dažādiem finansējuma veidiem.

Vispārējais piešķirums abām apakšprogrammām pa finansējuma veidiem

2018.–2020. gada budžets	miljonos EUR
Projekti un darbības dotācijas	
Rīcības dotācijas	1 263,44
Darbības dotācijas	36,00
Finanšu instrumenti	75,00
Publiskais iepirkums	252,70
Atbalsta izdevumi	29,92
Vispārējā kopsumma	1 657,06

Vispārējais piešķirums pa prioritārajām jomām 2018.–2020. gadā

Prioritārās jomas	Vide un resur- sefektivitāte	Daba un biolo- ģiskā daudzvei- dība	Vides pārval- dība un infor- mācija	Eiropas Solida- ritātes korpus	Klimata pārmaiņu mazināšana	Pielāgošanās klimata pārmaiņām	Klimata pārval- dība un infor- mācija
Kopsumma katrai jomai (miljonos EUR)	444,81	632,55	143,38	4,50	230,50	123,85	47,55
Starpsumma	1 627,14						
Atbalsta izdevumi (ATA)	29,92						
Vispārējā kop- summa	1 657,06						

Piešķirumi pa prioritārajām jomām un finansējuma veidiem ir orientējoši. Attiecībā uz rīcības dotācijām galīgais piešķirums būs atkarīgs no finansējamo projektu priekšlikumu faktiskā skaita katrā prioritārajā jomā. Budžeta piešķirumus finanšu instrumentiem un starp tiem drīkst koriģēt programmas *LIFE* īstenošanas gaitā, reaģējot uz faktisko apguvi. Saskaņā ar Finanšu regulu ⁽²⁾, ievērojot *LIFE* regulā noteiktās robežvērtības, atkārtota sadale starp prioritārajām jomām nedrīkst pārsniegt 5 % no kopējās piešķiruma summas attiecīgajai prioritārajai jomai.

⁽¹⁾ Sīkāku informāciju par Eiropas Solidaritātes korpusa regulas priekšlikuma tekstu un attiecīgās likumdošanas procedūras situāciju sk. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/HIS/?uri=COM%3A2017%3A262%3AFIN>.

⁽²⁾ Regula (ES, Euratom) Nr. 966/2012.

2.1. Vides apakšprogramma

Šis DDP īstenošanas periodam Vides apakšprogrammai ir piešķirts budžets 1 243,81 miliona ⁽¹⁾ apmērā.

Konkrēta procentuālā daļa no budžeta līdzekļiem, kas piešķirti projektiem, kurus atbalsta Vides apakšprogrammā ar rīcības dotācijām, ir paredzēta projektiem, kas atbalsta dabas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, tostarp saistītajiem informācijas un pārvaldības, tehniskās palīdzības un sagatavošanas projektiem (*LIFE* regulas 9. panta 3. punkts) ⁽²⁾. Pārējo projektiem piešķirto budžetu piešķir projektiem vides un resursefektivitātes, vides pārvaldības un informācijas prioritārajā jomā.

Orientējošais piešķirums Vides apakšprogrammā pa finansējuma veidiem

2018.–2020. gada budžets		miljonos EUR
Rīcības dotācijas (*)		
— Spēju veidošanas projekti		7,75
— Tehniskās palīdzības projekti		2,95
— Citas rīcības dotācijas		992,37
Finanšu instruments (**)		
Dabas kapitāla finansēšanas mehānisms (NCFE)		Piezīmes
Darbības dotācijas		27,00
Publiskais iepirkums		193,67
Atbalsta izdevumi (***)		20,07
Vispārējā kopsumma		1 243,81

(*) Saskaņā ar *LIFE* regulas 17. panta 5. punktu 30 % no budžeta līdzekļiem, ko piešķir projektiem, kurus atbalsta ar rīcības dotācijām, ir piešķirti integrētajiem projektiem. Atkarībā no integrēto projektu priekšlikumu faktiskā skaita neizmantojamie resursi tiks izmantoti citos projektos, ko finansē ar rīcības dotācijām.

(**) Ar finanšu instrumentu (FI) īstenošanu saistīto pārvaldības izmaksu maksimālais līmenis nedrīkst pārsniegt 7 % no kopējā piešķiruma finanšu instrumentiem.

(***) Ieskaitot kopējo programmas *LIFE* ieguldījumu izpildaģentūras budžetā EUR 14,58 miljonu apmērā un Klimata pasākumu apakšprogrammas ieguldījumu EUR 2,33 miljonu apmērā.

Piešķirumi pa prioritārajām jomām un finansējuma veidiem ir orientējoši.

Budžeta piešķirumus finanšu instrumentiem un starp tiem drīkst korigēt programmas *LIFE* īstenošanas gaitā, reaģējot uz faktisko apguvi. Ievērojot *LIFE* regulā noteiktās robežvērtības, atkārtota sadale starp prioritārajām jomām nedrīkst pārsniegt 5 % no kopējās piešķiruma summas attiecīgajai prioritārajai jomai.

⁽¹⁾ Budžeta apsvērumu dēļ šajā summā ir ietverta EUR 2,33 miljonu iemaksa izpildaģentūras budžetā no Klimata pasākumu apakšprogrammas.

⁽²⁾ Komisijas 2017. gada 16. novembra Deleģētā regula (ES) 2018/93 par budžeta līdzekļu procenta palielināšanu projektiem, ko apakšprogrammā "Vide" atbalsta ar rīcības dotācijām projektiem, kuri atbalsta dabas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1293/2013 par vides un klimata pasākumu programmas (*LIFE*) izveidi un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 614/2007 9. panta 4. punktu (OV L 17, 23.1.2018., 5. lpp.) (turpmāk "Deleģētā regula par dabas un bioloģiskās daudzveidības procentuālās daļas palielināšanu").

2.2. Klimata pasākumu apakšprogramma

Šīs daudzgadu darba programmas Klimata pasākumu apakšprogrammas budžets ir EUR 413,25 miljoni. Piešķirumi pa prioritārajām jomām ir provizoriski un atkarīgi no faktiskā priekšlikumu skaita rīcības dotāciju saņemšanai katrā prioritārajā jomā, kā arī no saistītā tirgus apguves līmeņa saskaņā ar Energoefektivitātes privātā finansējuma (tikai šajā apakšprogrammā) un Dabas kapitāla finansēšanas mehānisma finanšu instrumentiem.

Orientējošais piešķirums Klimata pasākumu apakšprogrammā pa finansējuma veidiem

2018.–2020. gada budžets		miljonos EUR
Rīcības dotācijas (*)		
Spēju veidošanas projekti		3,00
Tehniskās palīdzības projekti		0,78
Citas rīcības dotācijas		256,59
Finansēšanas instrumenti (**)		
Energoefektivitātes privātais finansējums (PF4EE)		75,0
Dabas kapitāla finansēšanas mehānisms (NCFE)		Piezīmes
Darbības dotācijas		9,00
Publiskais iepirkums		59,03
Atbalsta izdevumi (***)		9,85
	Vispārējā kopsumma	413,25

(*) Saskaņā ar LIFE regulas 17. panta 5. punktu 30 % no budžeta līdzekļiem, ko piešķir projektiem, kurus atbalsta ar rīcības dotācijām, ir piešķirti integrētajiem projektiem. Atkarībā no integrēto projektu priekšlikumu faktiskā skaita neizmantojamie resursi tiks izmantoti citos projektos, ko finansē ar rīcības dotācijām.

(**) Ar finanšu instrumentu īstenošanu saistīto pārvaldības izmaksu maksimālais līmenis nedrīkst pārsniegt 7 % no kopējā piešķiruma finanšu instrumentiem.

(***) EUR 2,33 miljoni no Klimata pasākumu apakšprogrammas ieguldījuma izpildaģentūras budžetā ir iekļauti programmas LIFE kopējā ieguldījumā.

3. TĒMAS PROJEKTIEM, AR KO ĪSTENO III PIELIKUMĀ ATTIECĪBĀ UZ VIDES APAKŠPROGRAMMU NOTEIKTĀS TEMATISKĀS PRIORITĀTES (LIFE REGULAS 24. PANTA 2. PUNKTA b) APAKŠPUNKTS)

Saskaņā ar LIFE regulas 36. apsvērumu un 24. pantu DDP ietver neizmeļošu projektu tēmu sarakstu tādu tematisko prioritāšu īstenošanai, kurās galvenie centieni pievērsti konkrētām vides un ar to saistītām pārvaldības un informācijas politikas prioritātēm un Vides apakšprogrammā noteiktajām rīcības jomām. Saskaņā ar LIFE regulas 22. apsvērumu, vērtējot Vides apakšprogrammas projektu pievienoto vērtību Savienības līmenī, Komisijai īpaša uzmanība būtu jāvelta to ieguldījumam atbilstīgi katrai tematiskajai prioritātei, ko īsteno saskaņā ar projektu tēmām. Tādējādi projektu tēmas ir rīks, ar ko dot priekšroku projektiem, ar kuriem risina stratēģiski svarīgus politikas jautājumus, vienlaikus saglabājot atvērtību pret pamatotiem priekšlikumiem citās jomās un jaunām idejām, lai reaģētu uz jauniem uzdevumiem.

Konkrēta procentuālā daļa no resursiem, kas piešķirti ar rīcības dotācijām atbalstītiem projektiem, tiks iezīmēta projektiem, kuri atbalsta dabas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu ⁽¹⁾. Salīdzinājumā ar LIFE+ regulu palielinātais mērķiezīmējums ierobežo citu Vides apakšprogrammas tematisko prioritāšu projektiem pieejamo budžetu, un tas ir vēl viens iemesls prasīgāk orientēt finansējuma izmantošanu šajās jomās.

Jānorāda, ka nav izslēgta tādu projektu finansēšana, kuru tēmas nav iekļautas minētajā sarakstā. Finansējumu joprojām var piešķirt kvalitatīviem projektiem, kuri atbilst piemērojamiem atbilstības un atlases kritērijiem. Tādējādi saraksta izstrāde visam DDP darbības laikam nodrošina gan vajadzīgo elastīgumu, kas ļautu sasniegt programmas LIFE uzdevumus, gan nepieciešamo stabilitāti, kas potenciālajiem pretendentiem palīdzētu plānot, sagatavot un iesniegt priekšlikumus.

3.1. Vides un resursefektivitātes prioritārā joma

Saskaņā ar LIFE regulas 10. panta a) punktu projektu tēmām, kas atbilst šai prioritārajai jomai un LIFE regulas III pielikumā norādītajām tematiskajām prioritātēm, ir īpaši konkrēts mērķis "izstrādāt, testēt un demonstrēt tādas politikas vai vadības metodes, paraugpraksi un risinājumus, tostarp inovatīvu tehnoloģiju izstrādi un demonstrāciju, vides problēmu risināšanā, ko var atkārtot, nodot tālāk vai integrēt, tostarp attiecībā uz saikni starp vidi un veselības aizsardzību, kā arī lai atbalstītu ar resursu efektivitāti saistītu politiku un tiesību aktus, arī Ceļvedi par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā". Novatoriskas vadības metodes ietver publiskā, privātā un pilsoniskās sabiedrības sektora dalībnieku tādu kopīgu eksperimentālu rīcību pievienotās vērtības veidošanas ķēdēs, no kuras tiek gaidīta tieša un izmērāma pozitīva ietekme uz vidi. Tāpēc visi šīs prioritārās jomas projekti ir vai nu pilotprojekti, vai demonstrējumu projekti LIFE regulas 18. panta a) un b) punkta izpratnē, bet tie nevar būt vērsti uz pētniecību. Sagatavošanas un/vai uzraudzības darbību ietvaros ir pieļaujams ierobežotā apmērā veikt lietisīšos pētījumus. Attiecībā uz šīs prioritārās jomas demonstrējumu projektiem, kas ietilpst vienā no turpmāk norādītajām projektu tēmām, par prioritāriem tiek uzskatīti projekti, ar ko nodrošina tādu darbību, metodiku vai pieeju izmantošanu praksē, testēšanu, vērtēšanu un izplatīšanu, kuras ir jaunas vai nav zināmas visā Savienībā.

Saistībā ar šai prioritārajai jomai noteiktajiem mērķiem pilotprojektos un demonstrējumu projektos programmas LIFE darbības rezultātus, jo īpaši tās ieguldījumu pārejā uz resursu ziņā efektīvu ekonomiku un vides kvalitātes aizsardzību un uzlabošanu, mēra, izvērtējot vides stāvokļa uzlabošanos, kas ir attiecināma uz LIFE projektiem. Tādēļ visiem LIFE projektiem šajā prioritārajā jomā jāietver darbības, kurām ir tieša un izmērāma ietekme uz vidi projekta darbības laikā.

LIFE regulas III pielikums

- a) **Ūdens jomas, tostarp jūras vides, tematiskās prioritātes:** Ceļvedi par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā un 7. vides rīcības programmā attiecībā uz ūdeni noteikto konkrēto mērķu īstenošanas pasākumi, jo īpaši
- i) integrētās pieejas Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2000/60/EK ⁽²⁾ īstenošanai;
 - ii) pasākumi Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2007/60/EK ⁽³⁾ īstenošanai;
 - iii) darbības, lai īstenotu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2008/56/EK ⁽⁴⁾ noteikto pasākumu programmu jūras ūdens laba vides stāvokļa sasniegšanai;
 - iv) pasākumi, ar kuriem nodrošina ūdens resursu drošu un efektīvu izmantošanu, uzlabojot ūdens kvantitatīvo apsaimniekošanu, saglabājot augstu ūdens kvalitāti un nepieļaujot ūdens resursu nepienācīgu izmantošanu un stāvokļa pasliktināšanos.

⁽¹⁾ Grozīts ar deleģēto regulu par dabas un bioloģiskās daudzveidības procentuālās daļas palielināšanu.

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 23. oktobra Direktīva 2000/60/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā (OV L 327, 22.12.2000., 1. lpp.).

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 23. oktobra Direktīva 2007/60/EK par plūdu riska novērtējumu un pārvaldību (OV L 288, 6.11.2007., 27. lpp.).

⁽⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 17. jūnija Direktīva 2008/56/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai jūras vides politikas jomā (jūras stratēģijas pamatdirektīva) (OV L 164, 25.6.2008., 19. lpp.).

Ūdens kvalitātes, plūdu un sausuma pārvaldības jautājumu risināšana izmaksu ziņā efektīvā veidā ir nopietns uzdevums ES. Lai reaģētu uz problēmām un iespējām ūdens nozarē, vairākiem tās dalībniekiem jāpieņem visaptveroša pieeja. Saskaņā ar Ūdens pamatdirektīvas un Plūdu direktīvas īstenošanu un Eiropas inovāciju partnerības ūdens resursu jomā prioritātēm projektos galvenā uzmanība jāpievērš attīstības, jo īpaši īstenošanas, pasākumiem, ar kuriem var palīdzēt dalībvalstīm pāriet uz integrētu ūdens resursu pārvaldību, attiecīgos gadījumos veicinot ekosistēmās balstītu pieeju. To darbību kontekstā, kuru mērķis ir īstenot Jūras stratēģijas pamatdirektīvu, īpaša uzmanība ir jāpievērš jaunām slodzēm un ietekmei, kā arī labāk integrētas piekrastes pārvaldības un jūras telpiskās plānošanas veicināšanai. Attiecībā uz ūdenssaimniecības nozari brieduma pakāpi pamazām sasniedz tehnoloģijas un procesi, kurus izmanto, lai nodrošinātu ar ūdeni saistītu pakalpojumu sniegšanu (dzeramā ūdens ražošanu vai notekūdeņu attīrīšanu). Saskaņā ar Eiropas inovācijas partnerības ūdens resursu jomā prioritārajām jomām pašreizējais uzdevums ir divējāds: i) nodrošināt pienācīgu īstenošanu tādā veidā, kas rada izmaksu un resursu ziņā efektīvus un tiesību aktiem atbilstošus rezultātus, un ii) nodrošināt spēju risināt jaunas problēmas šajā jomā.

Tāpēc par prioritārām tiks uzskatītas turpmāk norādītās projektu tēmas.

Ūdens, plūdi un sausums – III pielikuma A iedaļas a) punkta i)–ii) apakšpunkts

1. Plūdu un/vai sausuma riska pārvaldības darbību īstenošana, piemērojot vismaz vienu no šādiem risinājumiem:

- dabā rodamus risinājumus, kas ietver dabīgās ūdensaiztures pasākumus, kuri uzlabo infiltrāciju, ūdens uzglabāšanu un attīra to no piesārņotājiem, izmantojot dabīgus vai “dabīgiem līdzīgus” procesus, tostarp upju, ezeru, estuāru un piekrastes morfoloģijas atjaunošanu un/vai saistīto biotopu, tostarp paliņu un purvāju, izveidi no jauna,
- prevencijas un aizsardzības rīkus un paņēmienus, kas atbalsta politiku, zemes izmantošanas plānošanu, riska samazināšanu, pēcnotikuma noturību un ārkārtas situāciju pārvarēšanu, un/vai
- integrētas riska novērtēšanas un pārvaldības pieejas, kurās ņem vērā sociālo neaizsargātību un kuru mērķis ir panākt labāku noturību, vienlaikus nodrošinot sabiedrības atbalstu.

2. Projekti, kuri pievēršas upju baseinu apsaimniekošanas plānos apzinātajām hidromorfoloģiskajām slodzēm, kas rodas zemes vai upju izmantošanas rezultātā, un kuru mērķis ir sasniegt labu ūdens stāvokli vai potenciālu saskaņā ar Ūdens pamatdirektīvas mērķiem.

3. Barības vielu un cilvēku un/vai lauksaimniecības radīta organiskā piesārņojuma integrēta pārvaldība, tieši likvidējot piesārņojumu. Paredzētās darbības ir jānosaka pēc visaptverošas trūkumu analīzes ⁽¹⁾, definējot upes baseina vai sateces baseina mēroga pasākumus, kas ļautu izpildīt Ūdens pamatdirektīvas un Jūras stratēģijas pamatdirektīvas prasības, ņemot vērā to, kas jau sasniegts ar Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas ⁽²⁾, Nitrātu direktīvas ⁽³⁾, Peldvietu ūdeņu direktīvas ⁽⁴⁾ un Gruntsūdeņu direktīvas ⁽⁵⁾ prasībām.

4. Ķīmisko piesārņotāju radīto slodžu samazināšana ūdens vidē, pie rašanās avota samazinot tādu prioritāro vielu un citu ķīmisku vielu emisijas, kuras ir identificētas kā upes baseinam specifiski piesārņotāji; samazināšanai izmanto piemērotus aizstājējus ⁽⁶⁾ vai alternatīvas tehnoloģijas.

5. Ūdens taupīšanas pasākumu īstenošana, lai samazinātu kvantitatīvās un kvalitatīvās slodzes uz ūdensobjektiem ūdens resursu trūkuma skartajos baseinos, kas ir identificēti attiecīgajā upes baseina apsaimniekošanas plānā.

⁽¹⁾ Pašreizējā ūdensobjektu stāvokļa un laba stāvokļa mērķa sasniegšanai nepieciešamā slodžu samazinājuma atšķirības analīze izriet no Ūdens pamatdirektīvas 11. panta 1. punkta, saskaņā ar kuru dalībvalstīm jāizveido pasākumu programmas, “ņemot vērā 5. pantā paredzētās analīzes rezultātus” (slodžu un ietekmes analīze), “lai sasniegtu 4. pantā noteiktos mērķus” (labu stāvokli). 11. panta 8. punktā arī noteikts, ka pasākumu programmas jāpārskata ik pēc sešiem gadiem. Sīkāk sk. 2016. gada Ūdens pamatdirektīvas ziņošanas vadlīnijas, http://cdr.eionet.europa.eu/help/WFD/WFD_521_2016/Guidance/WFD_ReportingGuidance.pdf, jo īpaši 10.1.8.2. nodaļu, 245. lpp. (apraksts par to, kas dalībvalstīm ir jāziņo attiecībā uz atšķirības indikatoriem par katru būtisko slodzes veidu vai ķīmisko vielu), kā arī 10.1.4. un 10.1.5. nodaļu.

⁽²⁾ Padomes 1991. gada 21. maija Direktīva 91/271/EEK par komunālo notekūdeņu attīrīšanu (OV L 135, 30.5.1991., 40. lpp.).

⁽³⁾ Padomes 1991. gada 12. decembra Direktīva 91/676/EEK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti (OV L 375, 31.12.1991., 1. lpp.).

⁽⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 15. februāra Direktīva 2006/7/EK par peldvietu ūdens kvalitātes pārvaldību un Direktīvas 76/160/EEK atcelšanu (OV L 64, 4.3.2006., 37. lpp.).

⁽⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 12. decembra Direktīva 2006/118/EK par gruntsūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu un pasliktināšanos (OV L 372, 27.12.2006., 19. lpp.).

⁽⁶⁾ “Piemēroti aizstājēji” ir citas ķīmiskas vielas, kam ir tāds pats vēlamais efekts, bet mazāka ietekme uz vidi.

Jūras un piekrastes pārvaldība – III pielikuma A iedaļas a) punkta iii) apakšpunkts

1. Tādu rīku, tehnoloģiju un prakšu izmantošana, kuri **nodrošinātu ar jūras vidi saistīto cilvēka darbību ilgspēju**, tostarp cilvēka darbību radītās slodzes uz jūras vidi samazināšana un pievēršanās vismaz vienam no šādiem jautājumiem, kuri rada lielas bažas:
 - zemūdens troksnis,
 - jūras gultnes bojāšana,
 - dziļjūras izraķeņu ieguve,
 - zveja,
 - lauksaimniecība un/vai
 - navigācija.
2. Projekti, kuru mērķis ir **novērst un samazināt jūras piedrazojumu vai piesārņojumu** pie to rašanās avotiem uz zemes un/vai jūrā.

Ūdenssaimniecības nozare – III pielikuma A iedaļas a) punkta iv) apakšpunkts

1. Dzeramā ūdens un komunālo notekūdeņu attīrīšanas sistēmām paredzētu tehnoloģiju ieviešana, izmantojot **resursefektīvus procesus** ūdenspakalpojumu sniegšanai ⁽¹⁾ un uz vietas veicamas procedūras un/vai kontroles procesus nolūkā **samazināt vai pilnīgi novērst potenciāli problemātisku piesārņotāju un/vai patogēnu noplūdi** notekūdeņu attīrīšanā radušajos efluentos.
2. Tādu rīku ieviešana, kuri nodrošinātu, ka **lauku teritorijās** ⁽²⁾ dzīvojošajiem iedzīvotājiem tiek sniegti **ūdenspakalpojumi, kas ir resursefektīvi** un atbilst Dzeramā ūdens direktīvai un Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvai.
3. Attiecībā uz **ūdens reciklēšanu/pārgūšanu** piedāvāto risinājumu un/vai attīrīšanas iespēju **efektivitātes un lietderības uzlabošana**, īstenojot vienu vai vairākus turpmāk minētos elementus:
 - koncepcijas (alternatīvai) ūdensapgādei, notekūdeņu attīrīšanai, resursu ⁽³⁾ atkārtotai izmantošanai, reģenerēšanai un reciklēšanai,
 - avota kontroles metodes un rentablas uz vietas izmantojamas tehnoloģijas, kas paredzētas potenciāli problemātisko piesārņotāju un patogēnu noplūdēm notekūdeņu attīrīšanas sistēmās,
 - ūdens attīrīšanas inovāciju centri reģionos, kuros pašlaik trūkst atbilstošu kanalizācijas sistēmu un attīrīšanas un sanitāro iekārtu; šajos centros izmanto viedās tehnoloģijas un decentralizētas sistēmas, kurās galveno uzmanību pievērš alternatīviem ūdens avotiem,
 - sistēmiskas pieejas, ar kuru palīdzību var izvairīties no ūdens, enerģijas un resursu zuduma rūpnieciskajā ražošanā un/vai ūdens un notekūdeņu infrastruktūrā.

LIFE regulas III pielikums

- b) **Atkritumu jomas tematiskās prioritātes:** *Ceļvedī par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā un 7. vides rīcības programmā attiecībā uz atkritumiem noteikto konkrēto mērķu īstenošanas pasākumi, jo īpaši*
- i) *integrētas pieejas atkritumu apsaimniekošanas plānu un programmu īstenošanai;*
 - ii) *pasākumi Savienības atkritumu jomas tiesību aktu īstenošanai un izstrādei, īpašu uzmanību pievēršot Savienības atkritumu hierarhijas pirmajiem posmiem (novēršanai, atkārtotai izmantošanai un pārstrādei);*
 - iii) *pasākumi saistībā ar resursefektivitāti un produktu aprites cikla ietekmi, patēriņa paradumiem un ekonomikas dematerializāciju.*

Attiecībā uz atkritumiem Ceļvedī par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā un 7. vides rīcības programmā ir paredzēts līdz 2020. gadam sasniegt šādus vispārējus mērķus:

- samazināt saražoto atkritumu apjomu,
- pēc iespējas vairāk pārstrādāt un izmantot atkārtoti,

⁽¹⁾ Piem., ar mērķi samazināt ūdens attīrīšanai un apsaimniekošanai nepieciešamo enerģijas patēriņu, kā arī ūdens zudumus.

⁽²⁾ Lauku teritorijās dzīvojošie iedzīvotāji ir iedzīvotāji, kas dzīvo ārpus pilsētu teritorijām. Pilsētu teritorijas nosaka, izmantojot šādu metodi: 1) vienu kvadrātkilometru lielai koordinātu tīkla šūnai piemēro iedzīvotāju blīvuma sliekšni (300 iedzīvotāju/km²); 2) sagraipētām šūnām, kurās pārsniegts blīvuma sliekšnis, piemēro minimālā lieluma sliekšni (5 000 iedzīvotāju). Sīkāka informācija: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Urban-rural_typology.

⁽³⁾ Piemēram, te minamas augsnes barības vielas (P, K, N) un organiskie savienojumi.

- ierobežot nepārstrādājamu materiālu incinerēšanu, kā arī
- poligonos apglabāt tikai nepārstrādājamus un neregenerējamus atkritumus.

Tāpēc par prioritārām tiks uzskatītas turpmāk norādītās projektu tēmas.

Tiesību aktu par atkritumiem īstenošana – III pielikuma A iedaļas b) punkta i) un ii) apakšpunkts

1. **Atkritumu apsaimniekošanas** (dalītas savākšanas, šķirošanas un pārstrādes) metožu ieviešana ES tālākajos reģionos ⁽¹⁾ vai salās ⁽²⁾, kurās pastāvīgo iedzīvotāju skaits ir mazāks nekā 250 000 ⁽³⁾.
2. Tādu **novatorisku risinājumu** ieviešana, kuri pievēršas vienam no šādiem aspektiem:
 - **elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumu (WEEE) un/vai bateriju un akumulatoru** dalīta savākšana un pārstrāde vai WEEE un/vai bateriju un akumulatoru pārstrāde,
 - **nolietotu transportlīdzekļu (ELV) izjaukšana un pārstrāde,**
 - būvkonstrukciju vai ēku **izlases veida demontāža**, iegūstot pārstrādātus materiālus vai ražojumus ar pievienoto vērtību ⁽⁴⁾,
 - **plastmasas** ⁽⁵⁾ šķirošana un pārstrāde ar pievienoto vērtību,
 - **bioloģisko atkritumu** dalīta vākšana un pārstrāde un/vai
 - **kompozītmateriālu pārstrāde, lai reģenerētu kritiski svarīgas izejvielas.**

Paskaidrojums.

Papildus šiem novatoriskajiem risinājumiem un LIFE projektam projekta darbības laikā un pēc tā jāveic arī citas attiecīgās atkritumu apsaimniekošanas darbības saskaņā ar atkritumu apsaimniekošanas hierarhiju.

3. **Atkritumu sastāvā esošo bīstamo vielu identificēšana** ⁽⁶⁾ un **atdalīšana**, lai projekta ietvaros varētu veikt apstrādāto atkritumu pārstrādi ar pievienoto vērtību ⁽⁷⁾ un droši apglabāt bīstamās vielas.

Atkritumi un resursefektivitāte – III pielikuma A iedaļas b) punkta iii) apakšpunkts

1. **Jaunu darbījumbūvniecības un/vai patēriņa modeļu un/vai pieeju ieviešana, lai atbalstītu resursefektivitāti** prioritārajās rūpniecības nozarēs, kas noteiktas Ceļvedī par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā ⁽⁸⁾ un ES rīcības plānā pārējai uz aprites ekonomiku ⁽⁹⁾, pievēršot uzmanību ražojumu izturīgumam, atkārtotai izmantošanai, remontam un pārstrādei, kā arī ražojumu pārdošanai alternatīviem procesiem. Jau projekta īstenošanas gaitā jaunieviešajiem darbījumbūvniecības modeļiem un pieejām
 - jāsamazina resursu izmantošana (t. i., materiālu izmantošana, enerģijas un/vai ūdens izmantošana atkarībā no galvenās ietekmes) un

⁽¹⁾ Gvadelupa, Reinjona, Majota, Francijas Gviāna un Martinika, Senmartēna (Francija); Madeira, Azoru salas (Portugāle); Kanāriju salas (Spānija), sk. http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/themes/outermost-regions/.

⁽²⁾ Salas ir teritorijas, kuru virsmas platība ir vismaz 1 km²; minimālais attālums starp salu un kontinentālo daļu ir 1 km; pastāvīgo iedzīvotāju skaits pārsniedz 50 cilvēku; salu un kontinentālo daļu nesaieta pastāvīgs savienojums (tilts, tunelis, dambis). Definīciju sk. izdevumā *Regional Focus*, Nr. 01/2011, *Regional typologies: a compilation*; Eiropas Savienības Reģionu politika; http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/focus/2011_01_typologies.pdf.

⁽³⁾ Saskaņā ar attiecīgo kompetento iestāžu jaunākajiem publiski pieejamajiem datiem.

⁽⁴⁾ Pievienotā vērtība nozīmē pārstrādi par augstas kvalitātes ražojumiem, t. i., nepārstrādāšanu par pildvielām. Par šo jēdzienu sk. Komisijas paziņojumu Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Ceļā uz aprites ekonomiku: bezatkritumu saimniekošanas programma Eiropai", COM(2014) 398 final, 2014. gada 2. jūlijs, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A52014DC0398>.

⁽⁵⁾ Te ietilpst plastmasas iepakojums.

⁽⁶⁾ Arī raksturošana.

⁽⁷⁾ Pievienotā vērtība nozīmē pārstrādi par augstas kvalitātes ražojumiem, t. i., nepārstrādāšanu par pildvielām. Par šo jēdzienu sk. Komisijas paziņojumu Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Ceļā uz aprites ekonomiku: bezatkritumu saimniekošanas programma Eiropai", COM(2014) 398 final, 2014. gada 2. jūlijs, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A52014DC0398>.

⁽⁸⁾ Komisijas 2011. gada 20. septembra paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Ceļvedis par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā", COM(2011) 571 final, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM:2011:0571:FIN>.

⁽⁹⁾ Komisijas 2015. gada 2. decembra paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Noslēgt aprites loku – ES rīcības plāns pārējai uz aprites ekonomiku", COM(2015) 614 final, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52015DC0614>.

- jāveicina mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) ⁽¹⁾ pārveidošanās un/vai
- jānodrošina integrēta sociālā dimensija.

Paskaidrojums.

Alternatīvi procesi var ietvert koplietošanu vai līzingu, atjaunīgo ražošanu, rūpniecisko simbiozi, pārtikas aprites optimizēšanu, transportu un mobilitāti, ilgtspējīgas ēkas un būvniecību/nojaukšanu.

LIFE regulas III pielikums

- c) **Resursefektivitātes jomas tematiskās prioritātes, tostarp attiecībā uz augsni un mežiem, kā arī vidi saudzējošu un aprītē pamatotu ekonomiku:** Ceļveža par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā un 7. vides rīcības programmas īstenošanas pasākumi, uz kuriem neattiecas citas šajā pielikumā minētās tematiskās prioritātes, jo īpaši
- i) rūpnieciskās simbiozes un zināšanu nodošanas pasākumi un jaunu modeļu izstrāde pārejai uz aprītē pamatotu un vidi saudzējošu ekonomiku;
 - ii) pasākumi augsnes tematiskās stratēģijas īstenošanai (Komisijas 2006. gada 22. septembra paziņojums "Par tematisko stratēģiju augsnes aizsardzībai"), īpašu uzmanību pievēršot mazināšanai un kompensācijas pasākumiem par augsnes noslēgšanu, kā arī labākai zemes izmantošanai;
 - iii) pasākumi mežu monitoringa un informācijas sistēmu izveidošanai, kā arī meža ugunsgrēku novēršanai.

Projektos saskaņā ar resursefektivitātes jomas tematiskajām prioritātēm, tostarp attiecībā uz augsni un mežiem, un zaļo un aprites ekonomiku, galvenā uzmanība tiks pievērsta Ceļveža par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā, ES rīcības plāna pārejai uz aprites ekonomiku ⁽²⁾, dokumenta "Par tematisko stratēģiju augsnes aizsardzībai" ⁽³⁾ un 2013. gada ES Meža stratēģijas īstenošanai ⁽⁴⁾.

Attiecībā uz rūpniecisko simbiozi, zināšanu nodošanas pasākumiem un pāreju uz aprites un zaļo ekonomiku īpaša uzmanība ir jāpievērš aprītē balstītai/resursu ziņā efektīvai, vidi saudzējošai darījumdarbībai, patērētāju politikai, jauniem darījumdarbības un patēriņa modeļiem, kā arī vērtības ķēdēm. Publiskais atbalsts aprites ekonomikai līdz šim ir nosliecies uz "pārstrādi", savukārt atkārtotas izmantošanas, remonta un atjaunīgas ražošanas projekti ir nepietiekami pārstāvēti ⁽⁵⁾. Aprites ekonomikai, ja to īsteno (vietējās) pievienotās vērtības veidošanas ķēdēs, ir liels potenciāls radīt pozitīvu sociālo ietekmi, piemēram, attiecībā uz nelabvēlīgā situācijā esošu personu integrāciju darba tirgū un ēnu ekonomikas darbību formalizēšanu. Projektos, kuros risina aprites ekonomikas jautājumus, tiek aicināts apsvērt šos aspektus līdztekus tieši izmērāmajam vides ietekmējumam. Šīs pievienotās vērtības veidošanas ķēdes būs vērstas uz prioritārajām nozarēm un tādējādi arī veicinās gaidāmās stratēģijas "Plastmasa aprites ekonomikā" īstenošanu ⁽⁶⁾.

Attiecībā uz augsnes aizsardzību ir jāuzlabo augsnes apsaimniekošana, jo īpaši jāierobežo un jāmazina augsnes noslēgšana. Projektā savāktie ar augsni saistītie dati jāsniedz attiecīgajām reģionālajām, valsts un/vai ES datubāzēm.

No projektiem, kuros uzmanība pievērsta mežiem, tiek gaidīts, ka tie veicinās mežu monitoringu, sniedzot pašreizējām vai nākotnes Eiropas mežu informācijas sistēmām svarīgus datus. No otras puses, ir jāatrod izmaksu ziņā efektīvas, dabai tuvinātas vai līdzīgas vienvecuma un vienas sugas mežaudžu stādīšanai alternatīvas mežkopības pieejas, lai vēl vairāk veicinātu bioloģisko daudzveidību un noturību. Īpaši centieni ir jāvelta tam, lai nepieļautu meža ugunsgrēku izcelšanos, minimizētu apstākļus to izplatībai, kā arī uzlabotu mežu vispārējo noturību, jo īpaši aizsargājamās teritorijās, piemēram, *Natura 2000* teritorijās, kurās atrodas liela daļa mežu un kuras ir uzskatāmas par ES dabas aizsardzības pasākumu pamatelementu.

⁽¹⁾ MVU definīciju sk. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=URISERV%3An26026>.

⁽²⁾ Komisijas 2015. gada 2. decembra paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Noslēgt aprites loku – ES rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku", COM(2015) 614 final, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52015DC0614>.

⁽³⁾ Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – Tematiskā stratēģija augsnes aizsardzībai, COM(2006) 231 final, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A52006DC0231>.

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/forest/strategy_en.

⁽⁵⁾ Sk. EVA ziņojumu Nr. 6/2017. *Circular by design – Products in the circular economy*, 23. lpp.: 5 % no visiem ES pētniecības un izstrādes projektiem ražojumu izstrādē ir saistīti ar ekodizainu; 1 % – ar atjaunīgo ražošanu, 2 % – ar remontu, bet 8 % ir vērsti uz pārstrādi.

⁽⁶⁾ <http://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-new-boost-for-jobs-growth-and-investment/file-strategy-on-plastics-in-the-circular-economy>.

Tāpēc par prioritārām tiks uzskatītas turpmāk norādītās projektu tēmas.

Resursefektivitāte un aprites un zaļā ekonomika – III pielikuma A iedaļas c) punkta i) apakšpunkts

Aprites ekonomikas koncepcijas īstenošana, pievēršot uzmanību vismaz vienam no prioritārajiem sektoriem ES Rīcības plānā aprites ekonomikai ⁽¹⁾ un nodrošinot augstas kvalitātes otrreizējo resursu, metāllūžņu un/vai atkritumu izmantošanu pievienotās vērtības veidošanas ķēdē vai dažādās vērtības veidošanas ķēdēs. Jau projekta īstenošanas gaitā aprites ekonomikas īstenošanai

- jāveicina mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) pārveidošanās un/vai
- pievienotās vērtības veidošanas ķēdē(-s) jāintegrē sociālā dimensija.

Augsne – III pielikuma A iedaļas c) punkta ii) apakšpunkts

1. Tādu augsnes noslēgšanas vadlīnijām ⁽²⁾ atbilstošu darbību īstenošana, kuru efektivitāte ir augstāka nekā tirgū pieejamiem risinājumiem, ar mērķi panākt **reģiona vai visas valsts teritoriālo attīstību bez papildu zemes apguves vai augsnes noslēgšanas**. Šīm darbībām jāietver vismaz viens no šādiem aspektiem:

- ierobežojoši un/vai citi korektīvi pasākumi attiecībā uz piesārņotām teritorijām,
- augsnes noslēgšanas seku mazināšana un/vai
- augsnes noslēgšanas kompensēšana.

2. **Integrētas ilgtspējīgas augsnes apsaimniekošanas prakses** īstenošana atbilstīgi Augsnes ilgtspējīgas apsaimniekošanas brīvprātīgajām vadlīnijām ⁽³⁾ ar reģionālu, valsts vai transnacionālu tīklu vai organizāciju starpniecību.

Meži – III pielikuma A iedaļas c) punkta iii) apakšpunkts

Papildus indikatoru datiem, kas ir saistīti ar meža biotopiem un ekosistēmām, kā arī to pakalpojumiem, uz mežiem orientētiem LIFE projektiem būtu jāsniedz arī dati par attiecīgajiem indikatoriem saskaņā ar aktualizēto Eiropas Ilgtspējīgas mežu apsaimniekošanas indikatoru 1., 2., 4. un 5. kritēriju ⁽⁴⁾.

1. Efektīva un lietderīga rīku, metodikas, paņēmieni, tehnoloģiju un iekārtu izmantošana, lai īstenotu **dabai tuvinātas meža apsaimniekošanas vai līdzīgas intensīvākai ⁽⁵⁾ meža apsaimniekošanai un/vai vienvecuma un vienas sugas mežaudžu stādīšanai alternatīvas mežkopības pieejas ⁽⁶⁾**, kuru **izmaksefektivitāte** ir līdzīga tai, ko panāk vidēji liela vai liela mēroga darbībās, ko veic līdzvērtīgā intensīvākā un/vai vienvecuma un vienas sugas koku meža apsaimniekošanas kontekstā ⁽⁷⁾.

⁽¹⁾ Komisijas 2015. gada 2. decembra paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Noslēgt aprites loku – ES rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku", COM(2015) 614 final, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52015DC0614>. Prioritārie sektori ir šādi: plastmasa, kritiski svarīgas izejvielas, pārtikas atkritumi, biomasas un bioloģiskas izcelsmes ražojumi, būvdarbos un ēku nojaukšanā radušies atkritumi (CDW).

⁽²⁾ Komisijas dienestu darba dokuments "Guidelines on best practice to limit, mitigate or compensate soil sealing" (Brisele, SWD (2012) 101 final, 2012. gada 12. aprīlis), http://ec.europa.eu/environment/soil/pdf/soil_sealing_guidelines_en.pdf.

⁽³⁾ 2016. gada 5. decembrī pieņēmusi FAO padome, atbalstījusi ES un tās dalībvalstis, <http://www.fao.org/3/a-b1813e.pdf>.

⁽⁴⁾ Ministru 2015. gada 22. oktobra Madrides deklarācija, kas pieņemta 2015. gada 30. jūnija–2. jūlija *Forest Europe* ekspertu līmeņa sanāksmē Madridē, Spānijā, http://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/11/III-ELM_7MC_2_2015_MinisterialDeclaration_adopted-2.pdf#page=5.

⁽⁵⁾ Philipp S. Duncker, Susana M. Barreiro, Geerten M. Hengeveld, Torgny Lind, William L. Mason, Slawomir Ambrozy un Heinrich Spiecker. *Classification of Forest Management Approaches: A New Conceptual Framework and Its Applicability to European Forestry, Ecology and Society* 17(4): 51. <http://dx.doi.org/10.5751/ES-05262-170451>, 50. lpp.: "Meža apsaimniekošanas pieejas vai mežkopības sistēmas var sarindot pēc apsaimniekošanas intensitātes pakāpes atkarībā no konkrētajām izmantotajām mežkopības metodēm un prakses (sugu izvēle, vietas sagatavošana, stādīšana, kopšana, retināšana, galīgā mežizstrāde, ķimikāliju izmantošana utt.). Šo metožu un prakses izvēle attiecīgi atstās sekas uz meža ekosistēmu struktūrām un funkcijām, tostarp to bioloģisko daudzveidību un citiem ilgtspējības kritērijiem. "Intensīva mežu apsaimniekošana" ir apsaimniekošana, kurā parasti par prioritāriem izvirza ekonomiskos apsvērumus, jo īpaši biomasas ražošanas mērķus, savukārt ekoloģiskajiem apsvērumiem un citām ekosistēmas funkcijām un pakalpojumiem atvēlēta relatīvi maznozīmīga vieta. Tipiski paņēmieni un darbības, ko paredz šī pieeja, ietver īsus cirtmetus, vienvecuma mežaudzes, iespēju izmantot alohtonas koku sugas, ķimikāliju lietošanu, kailcirti kā galīgās mežizstrādes veidu, intensīvu iekārtu izmantošanu un augsnes apstrādi vai mēslošanu un kaļķošanu."

⁽⁶⁾ Piem., maza mēroga mežsaimniecības darbības.

⁽⁷⁾ Piem., jaunas iekārtas, kas ir piemērotas daļējai koku gāšanai maza apmēra mainīgumam mežaudzes struktūrā; augsnes bojājumu novēršana; jauni uzskaites modeļi un IT sistēmas mežaudžu plānošanai un apsaimniekošanai; elektroniskās novērošanas tehnoloģijas, lai novērstu nelikumīgu mežizstrādi; specializētas kokzāģēšanas tehnoloģijas utt.

Paskaidrojums.

“Dabai tuvināta mežu apsaimniekošana” (dažkārt dēvēta arī par “ekoloģiski drošu mežsaimniecību” vai “nepārtraukta meža klāja mežsaimniecību”) ir apsaimniekošana, ko raksturo prakse, kurā cenšas atdarināt dabiskos procesus un kuras mērķis ir apvienot mežu ekonomisko izmantošanu ar dabas saglabāšanu. Tā rezultātā tiek iegūti aktīvi pārvaldīti vairāklīmeņu, sugām bagāti jaukti meži, kas ir relatīvi tuvi dabīgiem mežiem. Šis jēdziens ietver aktīvu mežu apsaimniekošanu ar koksnes ieguvu, tādēļ to nevajadzētu sajaukt ar pieeju, kas nepārprotami paredz saglabāt dabiskos procesus, piem., neskartās dabas teritorijās. Parastā prakse dažādās valstīs var nedaudz atšķirties, bet visbiežāk ietvers šādus elementus: vietējo vai vietai pielāgojušos koku sugu izmantošana, dabiskā atjaunošanās, iekārtu ierobežota izmantošana, dabas saglabāšanas pasākumu iekļaušana, mēslošanas vai pesticīdu neizmantošana, ilgs cirtmets, kā arī atsevišķu koku izciršana vai grupveida mežizstrāde ⁽¹⁾.

2. Tādu metožu testēšana un ieviešana ⁽²⁾, ar kurām **esošus mežus ar augstu ugunsbīstamību varētu pārveidot** par noturīgākām mežaudzēm, kurās ir zemāks degmateriāla uzkrāšanās un uguns izplatīšanās risks; šajās metodēs par pamatu izmanto tādu mežkopības un zemes apsaimniekošanas praksi, kas dod priekšroku daļēji dabiskiem jauktiem vai platlapu mežiem, izslēdz saistīto ūdensobjektu pārmērīgu izmantošanu un/vai nodrošina ilgtspējīgu zemes izmantošanu, tādējādi samazinot ugunsgrēku risku un/vai intensitāti.

LIFE regulas III pielikums

- d) **Vides un veselības jomas tematiskās prioritātes, tostarp attiecībā uz ķīmikālijām un troksni:** atbalsta pasākumi 7. vides rīcības programmā izklāstīto konkrēto mērķu īstenošanai vides un veselības jomā, jo īpaši
- i) atbalsta pasākumi Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 1907/2006 ⁽³⁾ (REACH) un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 528/2012 ⁽⁴⁾ (Biocīdu regula) īstenošanai, lai nodrošinātu ķīmikāliju (tostarp nanomateriālu) drošāku, ilgtspējīgāku vai taupīgāku izmantošanu;
 - ii) atbalsta pasākumi Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2002/49/EK ⁽⁵⁾ (Troksņu direktīva) īstenošanas veicināšanai, lai nodrošinātu tādu troksņu līmeņus, kas neizraisa būtisku negatīvu ietekmi un apdraudējumu cilvēka veselībai;
 - iii) atbalsta pasākumi, ar kuriem novērš liela mēroga negatīvajus, jo īpaši atbalstot Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2012/18/ES ⁽⁶⁾ (Seveso III direktīva) īstenošanu.

Attiecībā uz vidi un veselību ir jāpēta jaunas metodes, ar kurām varētu samazināt ķīmisko vielu, trokšņa un rūpniecisko avāriju ietekmi uz vidi un cilvēka veselību.

Tāpēc par prioritārām tiks uzskatītas turpmāk norādītās projektu tēmas.

Ķīmiskās vielas – III pielikuma A iedaļas d) punkta i) apakšpunkts

Ietekmes uz vidi vai cilvēku veselību samazināšana no vismaz viena šāda elementa:

— **vielas, kas identificētas kā bīstamas cilvēku veselībai vai videi saskaņā ar Regulu par vielu un maisījumu klasificēšanu, marķēšanu un iepakojšanu (CLP) ⁽⁷⁾,**

⁽¹⁾ Duncker, P. S., S. M. Barreiro, G. M. Hengeveld, T. Lind, W. L. Mason, S. Ambrozy un H. Spiecker. 2012. *Classification of forest management approaches: a new conceptual framework and its applicability to European forestry*. *Ecology and Society* 17(4): 51.

⁽²⁾ Metodes un pieejas atšķiries atkarībā, piem., no meža saimniecības lieluma, īpašumtiesību veida, meža veida, biogeogrāfiskā reģiona utt.

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 18. decembra Regula (EK) Nr. 1907/2006, kas attiecas uz ķīmikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu (REACH) un ar kuru izveido Eiropas Ķīmikāliju aģentūru, groza Direktīvu 1999/45/EK un atceļ Padomes Regulu (EEK) Nr. 793/93 un Komisijas Regulu (EK) Nr. 1488/94, kā arī Padomes Direktīvu 76/769/EEK un Komisijas Direktīvu 91/155/EEK, Direktīvu 93/67/EEK, Direktīvu 93/105/EK un Direktīvu 2000/21/EK (OV L 396, 30.12.2006., 1. lpp.).

⁽⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 22. maija Regula (ES) Nr. 528/2012 par biocīdu piedāvāšanu tirgū un lietošanu (OV L 167, 27.6.2012., 1. lpp.).

⁽⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 25. jūnija Direktīva 2002/49/EK par vides trokšņa novērtēšanu un pārvaldību (OV L 189, 18.7.2002., 12. lpp.).

⁽⁶⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 4. jūlija Direktīva 2012/18/ES par lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju risku pārvaldību, ar kuru groza un vēlāk atceļ Padomes Direktīvu 96/82/EK (OV L 197, 24.7.2012., 1. lpp.).

⁽⁷⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra Regula (EK) Nr. 1272/2008 par vielu un maisījumu klasificēšanu, marķēšanu un iepakojšanu un ar ko groza un atceļ Direktīvas 67/548/EEK un 1999/45/EK un groza Regulu (EK) Nr. 1907/2006 (OV L 353, 31.12.2008., 1. lpp.), un kur jaunākie grozījumi izdarīti atbilstīgi tehniskajiem un zinātniskajiem sasniegumiem: <https://echa.europa.eu/regulations/clp/legislation>.

- **ķīmisku vielu**, tostarp **endokrīno disruptoru, kombinētā ietekme**,
- **nanomateriāli**,
- **biocīdi un/vai pesticīdi**.

Minēto panāk ar vienu vai vairākiem šādiem pasākumiem:

- drošāka vai ilgtspējīgāka izmantošana,
- iespējami samazināta eksponētība ražojumos vai vidē esošām toksiskām vielām un/vai
- aizstāšana ar drošākām vielām vai neķīmiskiem risinājumiem.

Troksnis – III pielikuma A iedaļas d) punkta ii) apakšpunkts

Šajā kategorijā par prioritāriem tiks uzskatīti projekti pilsētās, kas paredzēti, lai uzlabotu maksimāli liela cilvēku skaita stāvokli.

Autoceļu trokšņa samazināšana blīvi apdzīvotos pilsētu rajonos, izmantojot tādas zema trokšņa līmeņa pārklājumus un/vai riepas, kuru aprites cikla izmaksas ir līdzīgas standarta pārklājumu un/vai riepu izmaksām, bet kuri ievērojami samazina trokšņa līmeni.

Rūpnieciskas avārijas – III pielikuma A iedaļas e) punkta iii) apakšpunkts

Seveso III direktīvas (Direktīva 2012/18/ES) par lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju risku pārvaldību īstenošanas sekmēšana, ieviešot īpaši rentablus metodiskos rīkus **cilvēku veselības un vidisko risku kartēšanai** un **domino efekta** novēršanai. Projektos ir jāparedz, ka šo rīku lietojumu demonstrē dažādas atbildīgās personas un ka, pamatojoties uz konstatēto, īsteno riska novēršanas vai mazināšanas pasākumus.

LIFE regulas III pielikums

- e) **Tematiskās prioritātes attiecībā uz gaisa kvalitāti un emisijām, tostarp pilsētvidē**: Ceļvedī par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā un 7. vides rīcības programmā attiecībā uz gaisa kvalitāti un emisijām noteikto konkrēto mērķu īstenošanas atbalsta pasākumi, jo īpaši
- i) integrētās pieejas gaisa kvalitātes jomas tiesību aktu īstenošanai;
 - ii) atbalsta pasākumi, lai veicinātu atbilstību Savienības gaisa kvalitātes standartiem un ar tiem saistītajiem standartiem attiecībā uz emisiju gaisā, tostarp Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai 2001/81/EK ⁽¹⁾ (Valstīm noteikto maksimāli pieļaujamo emisiju direktīva);
 - iii) atbalsta pasākumi, ar kuriem pilnveido Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2010/75/ES ⁽²⁾ (Rūpniecisko emisiju direktīva) īstenošanu, īpašu uzmanību pievēršot labākā pieejamā tehniskā paņēmiena (BAT) definēšanas un īstenošanas procesa pilnveidošanai, nodrošinot sabiedrībai vieglu piekļuvi informācijai un uzlabojot Rūpniecisko emisiju direktīvas (IED) ieguldījumu inovācijas veicināšanā.

Tematiskajā prioritātē “gaisa kvalitāte un emisijas, tostarp pilsētvidē” galvenā uzmanība pievērsta gaisa kvalitātes tiesību aktu īstenošanai un visaptverošai pieejai pilsētvides problēmām. Gaisa piesārņojums joprojām ir visnopietnākā vidiskā veselības problēma Eiropā, un tā izraisītās mirstības rādītāji vairāk nekā desmitkārtīgi pārsniedz ceļu satiksmes negadījumos bojāgājušo rādītājus, turklāt šis piesārņojums būtiski ietekmē ekosistēmas (piem., gaisa piesārņojuma rezultātā 70 % no ES *Natura 2000* teritorijām vērojama eitrofikācija). Šī problēma ir jāatrisina saskaņā ar gaidāmo ES Gaisa kvalitātes stratēģiju laikposmam līdz 2030. gadam. Projektos jābūt norādēm uz PM un/vai NO₂, nevis CO₂. Ja galvenais mērķis ir samazināt CO₂ emisijas, projekts jāiesniedz Klimata pasākumu apakšprogrammā.

Rūpniecisko emisiju direktīva (IED) ir galvenais instruments piesārņojuma novēršanai un kontrolei no lieliem punktveida avotiem. IED (un tās priekšgājēja – Piesārņojuma integrētas novēršanas un kontroles direktīvas (IPPC)) īstenošanas pieredze ir ļāvusi konstatēt papildu vajadzības attiecībā uz sabiedrības informēšanu un jaunu tehnisko paņēmienu ieviešanu.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 23. oktobra Direktīva 2001/81/EK par valstīm noteikto maksimāli pieļaujamo emisiju dažām atmosfēru piesārņojošām vielām (OV L 309, 27.11.2001., 22. lpp.).

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 24. novembra Direktīva 2010/75/ES par rūpnieciskajām emisijām (piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole) (OV L 334, 17.12.2010., 17. lpp.).

Tāpēc par prioritārām tiks uzskatītas turpmāk norādītās projektu tēmas.

Gaisa kvalitātes tiesību akti un NEC direktīva – III pielikuma A iedaļas e) punkta i) un ii) apakšpunkts

Ja nav skaidri noteikts citādi, gaisa kvalitātes projektos galvenā uzmanība jāpievērš pilsētu rajoniem, lai aptvertu pēc iespējas vairāk cilvēku.

1. **Gaisa kvalitātes uzlabošana un daļiņu (PM) emisiju samazināšana** teritorijās, kur mājokļu apsildei plaši izmanto cieto kurināmo, piemēram, biomasu, ogles un kūdras. Ar šiem projektiem īsteno vienu vai vairākus šādus aspektus:

- tehniskais aspekts ⁽¹⁾,
- apsaimniekošanas aspekts,
- regulatīvais aspekts un/vai
- stimulos balstīti risinājumi ⁽²⁾.

2. **Ilgspējīga autotransporta mobilitāte**, kas pievēršas gaisa piesārņotāju emisijām, kuras ir svarīgi samazināt, lai palīdzētu sasniegt gaisa kvalitātes standartus, un kas koncentrējas uz vienu vai vairākiem šādiem aspektiem:

- mazāks piesārņojums reālos braukšanas apstākļos,
- mazāk piesārņojoši vai elektriski divu vai trīs riteņu transportlīdzekļi un/vai attiecīgo infrastruktūras vajadzību analīze un īstenošana testēšanas apstākļos,
- elektrisko vai īpaši zemas emisijas transportlīdzekļu ⁽³⁾ izmantošana,
- alternatīvo degvielu izmantošana,
- novatoriskas transportlīdzekļu modernizācijas programmas ⁽⁴⁾,
- alternatīvas piedziņas tehnoloģijas ⁽⁵⁾,
- satiksmes piekļuves sistēmas ar augstu ietekmi (piemēram, zemu emisiju zonas un autoceļu maksas shēmas), izmantojot detalizētus piekļuves kritērijus un/vai marķējumu, un/vai
- novatorisku loģistikas platformu izmantošana ⁽⁶⁾.

3. **Ilgspējīga aviācijas un autoceļiem neparedzētas mobilās tehnikas (NRMM) mobilitāte**, kuras mērķis ir samazināt emisijas, jo īpaši pašreizējai NRMM, uz kuru (vēl) neattiecas Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/1628 ⁽⁷⁾.

4. **Lauksaimniecības radītā amonjaka, metāna un PM emisiju samazināšana**, lai atbalstītu uzlabotā ANO/EEK labas prakses kodeksa īstenošanu attiecībā uz lauksaimniecības radīto emisiju samazināšanu ⁽⁸⁾.

⁽¹⁾ Piem., kurināmā priekšapstrāde, ļoti zema putekļu daudzuma tehnoloģijas, ļoti efektīvas tīrās sadegšanas un kontroles tehnoloģijas, kombinēšana ar bezemisiju atjaunojamiem energoresursiem, siltuma akumulācija.

⁽²⁾ Lūdzu, ņemiet vērā, ka stimulu tiešie maksājumi trešām personām saskaņā ar LIFE dotācijas parauglīguma II.11. punktu LIFE programmā nav iespējami.

⁽³⁾ Īpaši zemas emisijas transportlīdzekļi "Apvārnis 2020" darba programmas izpratnē: http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2016_2017/main/h2020-wp1617-transport_en.pdf. Šeit var būt ietverti sabiedriskie transportlīdzekļi.

⁽⁴⁾ Paredzētie izstrādājumi varētu būt vieglie automobiļi, kā arī mehāniskie transportlīdzekļi ar diviem un trim riteņiem.

⁽⁵⁾ Piem., elektromobilitāte vai uz ūdeņradi bāzēta mobilitāte.

⁽⁶⁾ Piem., preču piegādes pēdējā posmā.

⁽⁷⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 14. septembra Regula (ES) 2016/1628 par prasībām attiecībā uz autoceļiem neparedzētas mobilās tehnikas iekšdedzes motoru gāzveida un daļiņveida piesārņotāju emisiju robežvērtībām un tipa apstiprināšanu, ar ko groza Regulas (ES) Nr. 1024/2012 un (ES) Nr. 167/2013 un groza un atceļ Direktīvu 97/68/EK (OV L 252, 16.9.2016., 53. lpp.). Piem., ūdens transportam, ostu infrastruktūrai un būvlaukumiem. Tā var ietvert degvielas maiņu (tostarp pāreju uz elektroenerģiju), mazemisiju degvielu (piem., aviācijas degvielu, kura rada zema daļiņu skaita emisijas) un aprīkošanu ar emisijas samazināšanas tehnoloģijām. Darbības var papildināt, īstenojot saistītu pilsētpolitiku, regulatīvas pieejas un plānošanu. Darbībām jāizraisa izmērāms gaisa piesārņotāju, piemēram, PM un NO₂, emisijas samazinājums.

⁽⁸⁾ <http://www.unece.org/index.php?id=41358>.

Rūpniecisko emisiju direktīva – III pielikuma A iedaļas e) punkta iii) apakšpunkts

Piesārņojuma novēršanas un samazināšanas paņēmieni, ko Rūpniecisko emisiju direktīvā apzīmē kā jaunus tehniskos paņēmienus.

Pilsētvide – III pielikuma A iedaļas e) punkts

Integrētas pilsētvides politikas un regulatīvu pieeju īstenošana ilgtspējīgai plānošanai un projektēšanai un/vai novatorisku tehnisko risinājumu atbalstīšanai, lai uzlabotu vismaz vienu no šādiem aspektiem:

- pilsētas sabiedriskais transports un mobilitāte,
- energoefektivitāte vai resursefektivitāte vai bezemisiju/mazemisijas ⁽¹⁾ atjaunojamu energoresursu vai materiālu izmantošana ⁽²⁾,
- pārtikas vietēja ražošana un/vai
- pilsētu ekosistēmu un to pakalpojumu stāvokli ⁽³⁾.

3.2. Dabas un bioloģiskās daudzveidības prioritārā joma

Saskaņā ar *LIFE* regulas 11. panta a) punktu projektu tēmām, kas atbilst šai prioritārajai jomai un *LIFE* regulas III pielikumā norādītajām tematiskajām prioritātēm, ir konkrēts mērķis “sniegt ieguldījumu Savienības politikas un tiesību aktu izstrādē un īstenošanā dabas un bioloģiskās daudzveidības jomā, tostarp attiecībā uz Savienības Bioloģiskās daudzveidības stratēģiju līdz 2020. gadam, Padomes Direktīvu 92/43/EEK ⁽⁴⁾ un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/147/EK ⁽⁵⁾, piemērojot, izstrādājot, izmēģinot un demonstrējot pieejas, paraugpraksi un risinājumus”.

LIFE pēdējo 25 gadu laikā ir bijis Putnu un Biotopu direktīvu īstenošanas atbalstam nozīmīgs rīks, un šai programmai ir bijusi liela, dažkārt pat izšķirīga nozīme tīkla *Natura 2000* izveidošanā. Dabas direktīvu atbilstības pārbaudē ⁽⁶⁾ un Rīcības plānā dabai, cilvēkam un ekonomikai ⁽⁷⁾ ir uzsvērtā nepieciešamība palielināt finansējumu šai prioritārajai jomai, un tas tiek panākts ar deleģēto regulu, ar kuru groza *LIFE* regulas 9. panta 4. punktu. Programmas *LIFE* dabas un bioloģiskās daudzveidības prioritārā joma turpinās novirzīt finanšu resursus *Natura 2000*, lai nodrošinātu, ka tiek pilnīgi izpildītas saistības attiecībā uz Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas 1. mērķuzdevumu, un vienlaikus veicinās projektus, kas palīdz sasniegt Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas 2020. gadam 2., 3., 4. un 5. mērķuzdevumu.

LIFE prioritāro jomu “daba” un “bioloģiskā daudzveidība” projekti ir paredzēti, lai tie savstarpēji papildinātu cits citu un, ja nepieciešams, citas ar dabu un bioloģisko daudzveidību saistītas tematiskās prioritātes, piemēram, ja projekts attiecas uz *Natura 2000*, tajā attiecīgā gadījumā arī jāpievēršas invazīvām svešzemju sugām. Tādēļ, lai izvairītos no nekonsekvences, principi, ko piemēro kādā no tematiskajām prioritātēm, tiek piemēroti arī attiecībā uz papildinošo prioritāti. Ja projekti, ar kuriem īsteno Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas 2020. gadam 2., 3., 4. un/vai 5. mērķi (arī daļēji), tiek realizēti *Natura 2000* teritorijās, ierosinātajiem pasākumiem jāatbilst teritorijas saglabāšanas mērķiem, teritorijas apsaimniekošanas plānam vai līdzvērtīgiem instrumentiem un/vai tiesību aktam, ar ko piešķirts īpaši aizsargājama dabas teritorijas (IADT) statuss. Turklāt *LIFE* projektos, kas attiecas uz mežiem, ir jāsniedz arī dati par attiecīgajiem indikatoriem saskaņā ar aktualizēto Eiropas Ilgtspējīgas mežu apsaimniekošanas indikatoru 1., 2., 4. un 5. kritērijs ⁽⁸⁾.

⁽¹⁾ Bezemisiju/mazemisijas atjaunojamie energoresursi. Projektos jābūt norādēm uz PM un/vai NO₂, nevis CO₂. Ja galvenais mērķis ir samazināt CO₂ emisijas, projekts jāiesniedz Klimata pasākumu apakšprogrammā.

⁽²⁾ Tostarp risinājumi, kas papildina saskaņā ar Pilsētas mēru paktu veiktos pasākumus.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/ecosystem_assessment/pdf/102.pdf.

⁽⁴⁾ Padomes 1992. gada 21. maija Direktīva 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (OV L 206, 22.7.1992., 7. lpp.).

⁽⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 30. novembra Direktīva 2009/147/EK par savvaļas putnu aizsardzību (OV L 20, 26.1.2010., 7. lpp.).

⁽⁶⁾ Komisijas dienestu 2016. gada 16. decembra darba dokuments (SWD(2016) 472 final) “ES dabas aizsardzības tiesību aktu (Putnu direktīvas un Biotopu direktīvas) – Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 30. novembra Direktīvas 2009/147/EK par savvaļas putnu aizsardzību un Padomes 1992. gada 21. maija Direktīvas 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību – atbilstības pārbaude” (turpmāk “Putnu direktīvas un Biotopu direktīvas atbilstības pārbaude”).

⁽⁷⁾ Komisijas 2017. gada 27. aprīļa paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Rīcības plāns dabai, cilvēkam un ekonomikai”, COM(2017) 198 final.

⁽⁸⁾ Ministru 2015. gada 22. oktobra Madrides deklarācija, kas pieņemta 2015. gada 30. jūnija – 2. jūlija *Forest Europe* ekspertu līmeņa sanāksmē Madridē, Spānijā, http://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/11/III-ELM_7MC_2_2015_MinisterialDeclaration_adopted-2.pdf#page=5.

LIFE regulas III pielikums

- a) **Dabas jomas tematiskās prioritātes:** pasākumi Direktīvu 92/43/EEK un 2009/147/EK īstenošanai, jo īpaši
- pasākumi, kuru mērķis ir uzlabot Savienības nozīmes dzīvotņu [biotopu] un sugu aizsardzības statusu [saglabāšanās stāvokli], tostarp jūras dzīvotņu [biotopu] un sugu, kā arī putnu sugu aizsardzības statusu [saglabāšanās stāvokli];
 - pasākumi, ar kuriem atbalsta tīkla Natura 2000 bioģeogrāfiskos seminārus;
 - integrētās pieejas prioritārās rīcības plānu īstenošanai.

Par prioritārām tiek uzskatītas šādas projektu tēmas, ar kurām atbalsta Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas līdz 2020. gadam 1. mērķuzdevumu – pilnīgi īstenot Putnu direktīvu un Biotopu direktīvu:

- Kopienas nozīmes biotopu vai sugu saglabāšanās statusa uzlabošana ⁽¹⁾ saskaņā ar ES Putnu un Biotopu direktīvu, pievēršot uzmanību **Natura 2000 teritorijām, kas izvirzītas vai atzītas attiecībā uz šādiem biotopiem vai sugām** ⁽²⁾.
- Projekti, kuru mērķis ir uzlabot Kopienas nozīmes biotopu vai sugu saglabāšanās statusu, ja to **stāvoklis** ir tāds, kas nav **“labvēlīgs/drošs un nepasliktinās”** vai **“nezināms”** atbilstīgi jaunākajiem vispārējiem novērtējumiem, ko dalībvalstis ir sniegušas attiecīgajā ģeogrāfiskajā līmenī saskaņā ar Biotopu direktīvas 17. pantu, vai atbilstīgi jaunākajiem novērtējumiem saskaņā ar Putnu direktīvas 12. pantu un ES līmeņa putnu novērtējumiem.
- Biotopu direktīvas un Putnu direktīvas, kā arī ar tām saistīto Jūras stratēģijas pamatdirektīvas 1. raksturlielumā paredzēto noteikumu **jūras komponenta** īstenošana, jo īpaši, ja šādos projektos uzmanība tiek pievērsta vienai vai vairākām šādām darbībām:
 - valsts inventarizācijas pārskatu pabeigšana tīkla Natura 2000 atkrastes teritoriju izveidei,
 - Natura 2000 jūras teritoriju atjaunošana un apsaimniekošana, tostarp teritoriju apsaimniekošanas plānu sagatavošana un īstenošana,
 - darbības, kuras paredzētas ar sugām, biotopiem vai teritorijām saistītu konfliktu risināšanai starp jūras aizsardzības iestādēm un zvejniekiem vai citiem “jūras izmantotājiem”, kā arī darbības, kurās apvienoti saglabāšanas pasākumi un ilgtspējīga Natura 2000 teritoriju izmantošana, un/vai
 - demonstrējumu vai inovatīvas pieejas, ar kurām var novērtēt vai uzraudzīt cilvēka darbību ietekmi uz kritiskā stāvoklī esošiem jūras biotopiem un sugām, un to izmantošana konkrētu saglabāšanas pasākumu pārvaldībai.

LIFE regulas III pielikums

- b) **Bioloģiskās daudzveidības tematiskās prioritātes:** pasākumi Savienības Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas līdz 2020. gadam īstenošanai, jo īpaši
- pasākumi, kuru mērķis ir atbalstīt 2. mērķa sasniegšanu;
 - pasākumi, kuru mērķis ir atbalstīt 3., 4. un 5. mērķa sasniegšanu.

Šādas projekta tēmas ir vērstas uz Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas līdz 2020. gadam 2., 3., 4. un 5. mērķuzdevuma īstenošanu, ciktāl tās ir galvenokārt paredzētas LIFE regulas 3. un 11. pantā noteikto vispārīgo un konkrēto mērķu sasniegšanai un tādēļ var tikt finansētas ar programmas LIFE līdzekļiem.

⁽¹⁾ Šajā kontekstā vārdkopa “Kopienas nozīmes” ir jāsaprot kā “Savienības nozīmes”.

⁽²⁾ Šis projekta tēmas īstenošanas rīki ir attiecīgais prioritārās rīcības plāns, biotopu un/vai sugu rīcības plāni.

Par prioritārām tiks uzskatītas turpmāk norādītās projekta tēmas.

1. **Zaļās infrastruktūras** ⁽¹⁾ **plānu** un darbību izstrāde un īstenošana, **lai uzlabotu ekosistēmu un to sniegto pakalpojumu stāvokli** ⁽²⁾ un/vai *Natura 2000* teritoriju un/vai citu aizsargāto teritoriju **savienojamību**.

Tādu **ar zaļo infrastruktūru saistītu plaši atkarojamu metožu un/vai paņēmieni** izstrāde un lietošana, kas sekmīgi mazina **energoinfrastruktūras vai transporta infrastruktūras** negatīvo ietekmi uz bioloģisko daudzveidību, uzlabojot savienojamību. Šiem paņēmieniem un/vai metodēm jābūt **rentablākiem nekā kvalitatīvi līdzvērtīgiem risinājumiem**, kas jau tiek piedāvāti tirgū, un attiecīgā gadījumā to rezultātā jātiek izstrādātiem bezmaksas kopīgiem risinājumiem vai tehniskiem standartiem.

2. Tādu rīku izstrāde un izmantošana, kuru mērķis ir **integrēt bioloģisko daudzveidību finanšu un darbūdarbības lēmumos**, lai ar projekta gaitā veikto bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un atjaunošanu nodrošinātu, ka **nav bioloģiskās daudzveidības neto zuduma un/vai tiek veicināti ekosistēmas pakalpojumi, kas rada ienākumus** ⁽³⁾.

3. Uzmanības pievēršana **apdraudētām sugām vai biotopiem**, kuri **nav iekļauti Biotopu direktīvas pielikumos**, bet kuriem ir noteikts statuss **“apdraudētas” vai sliktāks** Eiropas sugu ⁽⁴⁾ vai biotopu ⁽⁵⁾ Sarkanajā grāmatā vai – attiecībā uz Eiropas Sarkanajās grāmatās neiekļautām sugām – *IUCN* Sarkanajā grāmatā ⁽⁶⁾.

4. **Invazīvu svešzemju sugu** ⁽⁷⁾ radīto problēmu risināšana, testējot un īstenojot šādus trīs posmus atbilstošā teritoriālā mērogā saskaņā ar visaptverošu regulējumu:

- novērst invazīvu svešzemju sugu introdukciju, jo īpaši vēršoties pret prioritārajiem to introdukcijas ceļiem,
- ieviest agrīnās atklāšanas un ātras izskausanas sistēmu un
- izskaust, kontrolēt vai ierobežot zināmas invazīvās svešzemju sugas.

Projektiem jābūt veidotiem tā, lai uzlabotu pašreizējo (vai ieviestu jaunu) tehnisko, administratīvo un/vai juridisko regulējumu attiecīgajā līmenī, jo īpaši, bet ne tikai, attiecībā uz sugām, kas ir iekļautas tādu invazīvu svešzemju sugu sarakstā, kuras rada bažas Savienībai, saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1143/2014 ⁽⁸⁾ 4. panta 1. punktu.

Paskaidrojums. Ja posms jau ir aptverts neatkarīgi no projekta vai ja to projektā nav iespējams aptvert, projekta darbībām vismaz nepārprotami jāiekļaujas plašākā regulējumā, kas saista visus trīs posmus.

3.3. Vides pārvaldības un informācijas prioritārā joma

Saskaņā ar *LIFE* regulas 12. panta a) punktu projekta tēmām, kas atbilst šai prioritārajai jomai un *LIFE* regulas III pielikumā norādītajām tematiskajām prioritātēm, ir konkrēts mērķis “veicināt izpratnes veidošanu par vides jautājumiem, tostarp vairojot sabiedrības un ieinteresēto pušu atbalstu Savienības politikas veidošanai vides jomā, un veicināt zināšanas par ilgtspējīgu attīstību un ilgtspējīga patēriņa jaunām tendencēm”.

⁽¹⁾ Zaļā infrastruktūra – tāds stratēģiski plānots pilnīgi vai daļēji dabisku teritoriju tīkls kombinācijā ar citiem vides objektiem, kas ir izveidots un tiek pārvaldīts, lai sniegtu plašu ekosistēmu pakalpojumu klāstu. Šādā infrastruktūrā ietilpst zaļās zonas (vai zilās, ja runa ir par ūdens ekosistēmām) un citus fiziskus elementus sauszemes (tostarp piekrastes) un jūras teritorijās. Uz sauszemes zaļā infrastruktūra pastāv lauku un pilsētas apstākļos. Sk.: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52013DC0249>.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/ecosystem_assessment/pdf/MAESWorkingPaper2013.pdf.

⁽³⁾ Piemērus skatīt uzņēmējdarbības un bioloģiskās daudzveidības platformā: http://ec.europa.eu/environment/biodiversity/business/resources/index_en.htm.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist/index_en.htm.

⁽⁵⁾ http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/redlist_en.htm.

⁽⁶⁾ <http://www.iucnredlist.org/>.

⁽⁷⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 22. oktobra Regula (ES) Nr. 1143/2014 par invazīvu svešzemju sugu introdukcijas un izplatīšanās profilaksi un pārvaldību (OV L 317, 4.11.2014., 35. lpp.) un saskaņā ar Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas 5. mērķuzdevumu vai saskaņā ar Direktīvas 2008/56/EK I pielikuma 2. punktu, lai sasniegtu aizsardzības līmeni attiecībā uz 2. raksturlielumu “Svešzemju sugas”.

⁽⁸⁾ Šo sarakstu regulāri atjaunina, piem., ar Komisijas 2016. gada 13. jūlija Īstenošanas regulu (ES) 2016/1141, ar ko atbilstīgi Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (ES) Nr. 1143/2014 pieņem sarakstu ar invazīvajām svešzemju sugām, kas rada bažas Savienībai (OV L 189, 14.7.2016., 4. lpp.).

LIFE regulas III pielikums

Vides pārvaldības un informācijas prioritārā joma:

- a) informācijas, komunikācijas un izpratnes veidošanas kampaņas atbilstīgi 7. vides rīcības programmas prioritātēm;
- b) pasākumi, ar kuriem atbalsta efektīvu kontroles procesu, kā arī pasākumi, ar kuriem veicina atbilstību saistībā ar Savienības vides tiesību aktiem, un pasākumi Savienības vides tiesību aktu īstenošanai nepieciešamo informācijas sistēmu un informācijas līdzekļu atbalstam.

Informācijas, komunikācijas un izpratnes veidošanas kampaņas – III pielikuma C iedaļas a) punkts

Novērtējot ierosināto projektu Eiropas pievienoto vērtību, tiks ņemta vērā informācijas, komunikācijas un izpratnes veidošanas kampaņu ģeogrāfiskā darbības joma.

Attiecīgas mērķauditorijas izpratnes veidošana par vides problēmām, ES vides politiku, rīkiem un/vai tiesību aktiem, lai mainītu mērķauditorijas priekšstatus un veicinātu videi draudzīgu paradumu un prakses pārņemšanu un/vai tiešu iedzīvotāju iesaisti. Iesniedzējiem ar pietiekamiem pierādījumiem jāpamato, ka izpratnes līmeņa maiņa ⁽¹⁾ projektā paredzētajā(-ās) jomā(-s) ir svarīgs faktors, kas veicina ES vides politikas rīku un/vai tiesību aktu pareizu īstenošanu un/vai turpmāku pilnveidošanu. Izpratnes veidošanas darbību tvērumam jābūt tik plašam, cik vajadzīgs konkrētās risināmās problēmas gadījumā ⁽²⁾. Konkrētajām vides problēmām, ES vides politikai, rīkiem un/vai tiesību aktiem jābūt tieši saistītiem ar vienu vai vairākām tēmām saskaņā ar turpmāk minētajām trim prioritātēm ⁽³⁾.

Videi saudzīga ilgtspējīga izaugsme:

- ilgtspējīgs patēriņš, kurā galvenā uzmanība pievērsta tam, lai tiktu novērsta atkritumu rašanās, jo īpaši plastmasas atkritumu, pārtikas atkritumu un jūras piedrazojuma,
- pāreja uz aprites ekonomiku, jo īpaši ilgtspējīgu darījumdarbības modeļu, ilgtspējīgas ražošanas, ražojumu un pakalpojumu ieviešanu ⁽⁴⁾.

Sasaiste ar iedzīvotājiem:

- *Natura 2000* un Eiropas dabas aizsardzības tiesību aktu īstenošanas sniegtās priekšrocības saskaņā ar Rīcības plānu dabai, cilvēkam un ekonomikai ⁽⁵⁾,
- invazīvas svešzemju sugas,
- droša ķīmikāliju lietošana,
- dabas, tostarp zaļās infrastruktūras un ar to saistītu ekosistēmas pakalpojumu, sniegtās priekšrocības.

No vārdiem pie darbiem:

- gaisa kvalitāte pilsētu rajonos un tās ietekme uz veselību un/vai
- ūdens jomas tiesību aktu īstenošanas sniegtās priekšrocības.

⁽¹⁾ Ar izpratnes līmeni saprot to mērķauditorijas daļu, kas zina par ideju, terminu, ražojumu, jēdzienu, vides problēmu utt., uz ko attiecas ierosinātais LIFE projekts. Sk. arī LIFE galveno projekta indikatoru sakarā (http://ec.europa.eu/environment/life/toolkit/pmtools/life2014_2020/documents/160215_LIFEproject_level_outcome_indicators.pdf) izmantoto nošķirumu starp terminu "sasniegšana" (sasniegšana ir sekmīga informācijas sniegšana par konkrēto projektu mērķauditorijas (plašākas sabiedrība vai ieinteresēto personu grupa) atsevišķajiem locekļiem; to, vai persona ir sasniegta, var secināt pēc noteiktiem uzvedības/paradumu modeļiem) un "izpratnes veidošana" (izpratnes veidošana ir sekmīgu mērķauditorijas (plašākas sabiedrības vai ieinteresēto personu grupu) atsevišķo locekļu izpratnes un zināšanu palielināšanu par prioritāro jomu), jo tie attiecīgi nosaka paradumu maiņu.

⁽²⁾ Tādēļ tiek piemērots vispārīgs princips, ka šiem priekšlikumiem pilnīgi jāaptver kāda dalībvalsts, vairākas dalībvalstis vai visa ES, viss tirgus sektors, liela metropoles teritorija, suga visā tās areālā, biogeogrāfiskais reģions vai visi reģioni, kas saskaras ar līdzīgu problēmu.

⁽³⁾ No Vides ģenerāldirektorāta stratēģiskā plāna 2016.–2020. gadam: https://ec.europa.eu/info/publications/strategic-plan-2016-2020-environment_en

⁽⁴⁾ Te ietilpst arī ilgtspējīga būvniecība.

⁽⁵⁾ Komisijas 2017. gada 27. aprīļa paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Rīcības plāns dabai, cilvēkam un ekonomikai", COM(2017) 198 final, http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/action_plan/index_en.htm.

Sekmīga kontroles procesa atbalsta pasākumi, kā arī atbilstības veicināšanas pasākumi – III pielikuma C iedaļas b) punkts

Informācijas sistēmas, publiskās pārvaldes kvalitāte un brīvprātīga pieeja

1. Tādu publiskā sektora iestāžu **vides informācijas sistēmu uzlabošana**, ar kurām **elektroniski vāc, apstrādā, uzglabā un kopīgo informāciju**, izstrādājot un piedāvājot jaunas sistēmas vai, ja nepieciešams, uzlabojot esošās. Projektiem jāuzlabo ES vides politikas īstenošana un jāatbilst ES ziņošanas saistībām.

Paskaidrojums.

Uzlabojumi var izpausties kā samazināts administratīvais slogs, uzlabota informācijas apmaiņa iestādēs un to starpā, uzlabots vides informācijas galalietojums, tostarp ziņošana, un labāka galalietotāju, tostarp sabiedrības, apkalpošana.

Projektiem jāuzlabo ķīmikāliju monitoringa datu pieejamība un pieklūstamība regulatīvo procesu vajadzībām, izmantojot Ķīmiskā monitoringa informācijas platformu (IPCHEM), sasaistot un korelējot ķīmikāliju monitoringa datus ar cilvēku un vidiskās veselības datiem.

2. **Publiskās pārvaldes spēju un kvalitātes uzlabošana attiecībā uz plāniem, programmām, analīzi, pārskatiem un novērtējumiem un/vai atļauju izsniegšanu, atbrīvojumiem un citiem lēmumiem par konkrētām darbībām**, tostarp, ja nepieciešams, sadarbībā ar privātām struktūrām, ar mērķi samazināt administratīvo slogu, vienlaikus optimizējot rezultātus vides jomā un, ja nepieciešams, integrējot dabas saglabāšanas aspektu.

Ir jāpievēršas vienam vai vairākiem turpmāk minētajiem elementiem.

Plāni, programmas, analīze, pārskati un novērtējumi:

- **gaisa kvalitātes uzlabošanas plāni** ⁽¹⁾,
- **valstu gaisa piesārņojuma ierobežošanas programmas** ⁽²⁾,
- **upes baseinu apsaimniekošanas plāni** ⁽³⁾ un ar tiem saistītās pasākumu programmas, analīzes un pārskati,
- **jūras teritoriālie plāni** un ar tiem saistītās pasākumu programmas, kā arī jūras stratēģijas, kuru mērķis ir nodrošināt sinerģiju ar *Natura 2000* un upes baseinu apsaimniekošanas plāniem,
- **plūdu riska pārvaldības plāni** ⁽⁴⁾,
- **ričības plāni nitrātu jomā** ⁽⁵⁾,
- **atkritumu apsaimniekošanas plāni** ⁽⁶⁾,
- **Natura 2000 pārvaldības plāni** ⁽⁷⁾,
- **Lauku attīstības regulā paredzētie meža apsaimniekošanas plāni**, lai nodrošinātu lielāku mežu bioloģisko daudzveidību,

⁽¹⁾ Piemēram, kā paredzēts Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 21. maija Direktīvā 2008/50/EK par apkārtējā gaisa kvalitāti un tīrāku gaisu Eiropā (OV L 152, 11.6.2008., 1. lpp.).

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 14. decembra Direktīva (ES) 2016/2284 par dažu gaisu piesārņojošo vielu valstu emisiju samazināšanu un ar ko groza Direktīvu 2003/35/EK un atceļ Direktīvu 2001/81/EK (OV L 344, 17.12.2016., 1. lpp.).

⁽³⁾ Direktīva 2000/60/EK, Sk. 5., 11. un 13. pantu.

⁽⁴⁾ Direktīva 2007/60/EK.

⁽⁵⁾ Direktīva 91/676/EEK.

⁽⁶⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 19. novembra Direktīva 2008/98/EK par atkritumiem un par dažu direktīvu atcelšanu (OV L 312, 22.11.2008., 3. lpp.).

⁽⁷⁾ Direktīva 92/43/EEK 2009/147/EK.

- **zemes izmantošanas plāni un citi plāni, kuriem nepieciešams stratēģiskais vides izvērtējums** ⁽¹⁾ ar mērķi uzlabot to, cik lielā mērā ņem vērā ekosistēmas ⁽²⁾ un to pakalpojumus ⁽³⁾,
- **ekosistēmu pakalpojumu izvērtēšana un ar to saistītais darbs** ⁽⁴⁾ un/vai

lēmumi, kas ir saistīti ar

- rūpnieciskajām emisijām,
- atkritumu apsaimniekošanu,
- ūdens piesārņojumu un ūdens ieguvī ⁽⁵⁾,
- dabas aizsardzību ⁽⁶⁾.

Paskaidrojums.

Kas attiecas uz plāniem, programmām un citiem pasākumiem, uz ko koncentrējas projektā, spēju uzlabošana un publiskās pārvaldes kvalitāte var attiekties uz šādiem aspektiem: ieinteresēto personu iesaiste un atbalstīšana, apspriešanās ar sabiedrību, dokumentu satura optimizācija, konkrēto pasākumu īstenošanas un atbilstības uzraudzība, dalīšanās paraugpraksē, iedarbīgu metožu izmantošana konkrēto pasākumu sagatavošanā, pārskatīšanā un to vidiskās ietekmes novērtēšanā. Uzlabota monitoringa spēja, izmantojot, piem., ļoti izklaidētus un reāllaika monitoringa paņēmienus, kas saskaņoti ieviesti vairākās vietās, palielinās iespējas un informatīvo bāzi ne tikai plānu izvērtēšanai, bet arī jaunu, dinamisku plānu radīšanai.

Attiecībā uz *Natura 2000* pārvaldības plāniem un ar dabas aizsardzību saistītiem lēmumiem ir jāņem vērā *Natura 2000* bioģeogrāfisko semināru ieteikumi. Uz lēmumiem, kas saistīti ar dabas aizsardzību, attiecas atļauju izsniegšanas prasības, kas noteiktas Biotopu direktīvas 6. panta 3. punktā un 6. panta 4. punktā, kā arī sugu aizsardzības noteikumi, ko paredz Biotopu direktīvas 12. un 16. pants, un Putnu direktīvas 5. un 9. pants.

Novērtējums ietver mērījumu veikšanu un modelēšanu, kā arī emisiju pārskatu izveidošanu un/vai uzlabošanu.

Lēmumi ir kompetento iestāžu lēmumi nolūkā ievērot attiecīgos ES vides tiesību aktus.

3. Vienas vai vairāku turpmāk minēto **brīvprātīgo pieeju izstrāde, veicināšana, īstenošana un/vai saskaņošana, kā arī to izmantošana** struktūrās, kas vēlas mazināt savas darbības, ražojumu un pakalpojumu ietekmi uz vidi:

- **trešo personu veikta verifikācija** attiecībā uz novatorisku tehnoloģiju darbības rezultātiem, kad tās ir gatavas tirgum, piemēram, Vides tehnoloģiju pārbaude (ETV) ⁽⁷⁾,
- Eiropas līmeņa **vidiskā pēdas nospieduma kategoriju noteikumi (PEFCR) un/vai organizācijas vidiskā pēdas nospieduma nozares noteikumi (OEFSR)** ražojumiem un nozarēm, uz ko vēl neattiecas pašreizējie PEFCR/OEFSR, un ar tiem saistītās augstas kvalitātes datubāzes, par pamatu izmantojot **Eiropas vidiskā pēdas nospieduma metodiku** ⁽⁸⁾ un jaunākās pieejamās vadlīnijas ⁽⁹⁾,
- **darbības, pakalpojumi, tīkli un jauni darījumdarbības modeļi**, lai veicinātu atjaunotu, saremontētu, uzlabotu un/vai atkārtoti izmantotu ražojumu izmantošanu, saistot to arī ar ražojumu izturību un plānotu materiālo nolietojumu, kā arī veicinātu oficiāli atzīta ekomarķējuma, piemēram, **ES ekomarķējuma**, izmantošanu,

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 27. jūnija Direktīva 2001/42/EK par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu (OV L 197, 21.7.2001., 30. lpp.).

⁽²⁾ Ietverot augsnes ekosistēmas.

⁽³⁾ Ekosistēmu un to pakalpojumu bioloģiskās daudzveidības kartēšana, to izvērtēšana un/vai novērtēšana atbilstīgi pirmajam MAES ziņojumam: http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/ecosystem_assessment/pdf/MAESWorkingPaper2013.pdf.

⁽⁴⁾ ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas 5. darbība.

⁽⁵⁾ Ietverot efektīvas ūdens cenu noteikšanas politikas izveidei nepieciešamo analīzi.

⁽⁶⁾ Saskaņā ar Direktīvu 92/43/EEK 2009/147/EK.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/environment/ecoap/etv_en.

⁽⁸⁾ Komisijas 2013. gada 9. aprīļa Ieteikums 2013/179/ES par kopīgu metožu izmantošanu produktu un organizāciju aprites cikla ekoloģisko raksturlielumu mērīšanai un uzrādīšanai (OV L 124, 4.5.2013., 1. lpp.).

⁽⁹⁾ <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/wikis/display/EUENVP/Documentsof+common+interest>.

- vienotas **iepirkumu specifikācijas un/vai izmantošanas monitoringa rīki** publiskā sektora iestādēm, kurām ir līdzīga iepirkumu vajadzība, lai veicinātu **zaļā un aprītes publiskā iepirkuma** izmantošanu,
- regulatīvu, finanšu vai reputācijas stimulu saistīšana ar ekoloģiskajiem raksturlielumiem ar **EMAS** palīdzību,
- **ēku ekoloģisko raksturlielumu** novērtējums, izmantojot būvniecības regulējumu ar pamatindikatoriem ⁽¹⁾.

Vidiskās atbilstības nodrošināšana un tiesu pieejamība

1. **Atbalsts vidiskās atbilstības nodrošināšanai**, izstrādājot un īstenojot vai īstenojot pašreizējās pārrobežu, valsts vai reģionālās riskos balstītās stratēģijas, lai **veicinātu, pārbaudītu un panāktu atbilstību**, vienlaikus izmantojot administratīvās tiesības, krimināltiesības un uzņemoties atbildību vides jomā attiecībā uz vienu vai vairākiem šādiem aspektiem:

- **ar atkritumiem saistīti noziedzīgi nodarījumi un pārkāpumi,**
- **savvaļas augu un dzīvnieku kontrabanda,**
- **noziedzīgi nodarījumi un pārkāpumi pret savvaļas dzīvniekiem un dabu, tostarp nelikumīga mežizstrāde,**
- **difūza un/vai punktveida ūdens avota piesārņošana un/vai nelikumīga ūdens ieguve,**
- **punktveida un mobili gaisa piesārņojuma avoti.**

Paskaidrojums.

“Riskos balstīts” nozīmē, ka tiek izvērtēts, pirmkārt, tas, cik liela ir varbūtība, ka konkrētu kategoriju personas izdarīs pārkāpumu, un, otrkārt, tas, cik būtiska ir paredzamā ietekme uz vidi un cilvēku veselību. Jo lielāka pārkāpuma izdarīšanas varbūtība un paredzamā ietekme, jo steidzamāk ir jāiejaucas. Iejaukšanās jāizvēlas atbilstoši riska veidam, un tās mērķim jābūt riska mazināšanai, ciktāl tas iespējams.

2. **Atbalsts vidiskās atbilstības nodrošināšanai**, izveidojot **praktiķiem vai ekspertiem**, kas nodrošina vidisko atbilstību, jaunus pārrobežu, valsts vai reģionālos **tīklus** vai uzlabojot esošos, ja tādi ir, un/vai izstrādājot **profesionālās kvalifikācijas celšanas un mācību** ⁽²⁾ programmas vai uzlabojot esošās, ja tādas ir, lai palielinātu saistošo ES vides instrumentu ievērošanas līmeni, proti, veicinātu, pārbaudītu un panāktu atbilstību, izmantojot gan administratīvās tiesības, gan krimināltiesības, gan atbildības uzņemšanos vides jomā.

Paskaidrojums.

Vidiskās atbilstības nodrošināšanas praktiķi var būt arī personas, kas strādā iestādēs un struktūrās, kurām ir pienākums nodrošināt atbilstību, piemēram, vietējās, reģionālajās, policijas un muitas iestādēs, vides aģentūrās un inspekcijās, augstākajās valsts revīzijas struktūrās un tiesu iestādēs. Tie var būt arī nevalstisko organizāciju, kā arī akadēmisko aprindu pārstāvji un pētnieki, kas specializējušies vienā vai vairākos atbilstības nodrošināšanas aspektos. Ir jānodrošina, lai projektos ietvertie profesionālās kvalifikācijas celšanas un mācību kursi būtu akadēmiski akreditēti, un maksimāli jāizmanto informācijas tehnoloģiju potenciāls, piedāvājot, piemēram, tīmekļseminārus un masveida atvērto interneta kursus (MOOC), lai ar tālmācības palīdzību, cik vien rentabli iespējams, sasniegtu iespējami lielu praktiķu loku.

3. **Inovatīvu rīku un darbību izstrāde un izmantošana atbilstības veicināšanai, uzraudzībai un panākšanai**, izveidojot un izmantojot jaunus (vai uzlabojot esošos, ja tādi ir) rīkus un darbības vienā vai vairākās šādās kategorijās:

- riskos balstītas **atbilstības veicināšanas sistēmas un paņēmieni,**
- riskos balstītas **sistēmas un paņēmieni sekmīgai** saistošo ES vides instrumentu **ievērošanas uzraudzībai**, kā arī pierādījumu iegūšana par atbilstības problēmām un to analīze, uz kuru var balstīties turpmāko darbību izstrādē,

⁽¹⁾ http://susproc.jrc.ec.europa.eu/Efficient_Buildings/; pamatindikator: http://susproc.jrc.ec.europa.eu/Efficient_Buildings/documents.html.

⁽²⁾ Projektos ir jānodrošina akadēmiski akreditēti kvalifikācijas celšanas un mācību kursi un maksimāli jāizmanto informācijas tehnoloģiju potenciāls, piedāvājot, piemēram, tīmekļseminārus un masveida atvērto interneta kursus (MOOC), lai ar tālmācības palīdzību, cik vien rentabli iespējams, sasniegtu iespējami lielu praktiķu loku.

- riskos balstītas **sistēmas un paņēmieni sekmīgai turpmākajai rīcībai un izpildes nodrošināšanai**, reaģējot uz saistošo ES vides instrumentu neievērošanu vai tajos noteikto saistību neizpildi, aptverot administratīvo tiesību un krimināltiesību izmantošanu un atbildības uzņemšanos vides jomā.

Paskaidrojums

Riskos balstītu sistēmu un paņemienu mērķis ir izprast, cik labi zemes īpašnieki, rūpniecības nozare, MVU, sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji un citas personas ("personas, kas ir uzņēmušās pienākumus") izpilda pienākumus, kas noteikti saistošajos ES vides instrumentos, un kāda būs neatbilstības ietekme uz vidi un cilvēku veselību. Pamatojoties uz šo izpratni, ar šīm sistēmām un paņēmieniem cenšas uzlabot atbilstību un novērst neatbilstību, izmantojot veicinošus, uzraudzības un izpildes nodrošināšanas pasākumus.

Veicināšanas sistēmas un paņēmieni var ietvert vadlīnijas, konsultatīvos pakalpojumus, izpratnes veidošanas kampaņas, partnerības nolīgumus vai pašuzraudzības sistēmas, kas palīdz personām, kuras ir uzņēmušās pienākumus, ievērot noteiktās prasības. Uzraudzības sistēmas un paņēmieni var ietvert pārbaudes klātienē, novērošanu (tostarp, izmantojot satelītus un bezpilota lidaparātus), izlases veida pārbaudes, izlūkdatu vākšanu, nozares analīzi, policijas izmeklēšanu, datu analīzi un vidiskās revīzijas. Arī pēcpārbaudes un izpildes nodrošināšanas paņēmieni var aptvert tikpat plašu jomu.

4. **Publiskā sektora iestāžu rīcības uzlabošana attiecībā uz iedzīvotāju sūdzībām un iesniegumiem vides jautājumos**, tostarp, ja nepieciešams, sadarbībā ar privātām struktūrām, izstrādājot un nodrošinot jaunas **sistēmas un paņēmienus iedzīvotāju sūdzību un iesniegumu apstrādei** vai uzlabojot jau esošās sistēmas, ja tādas ir, lai uzlabotu sniegtās informācijas ticamību, veicinātu iestāžu un sabiedrības sadarbību, mazinātu administratīvo slogu un palīdzētu sekmīgi īstenot saistošos ES vides instrumentus.

Paskaidrojums.

Sistēmas un paņēmieni sūdzību un iesniegumu apstrādei var ietvert elektroniskas sūdzību pārvaldības sistēmas, uzticības tālruņus, iedzīvotāju observatorijas un citas neprofesionālās pētniecības platformas. Neprofesionālās pētniecības platformas cita starpā ļauj kompetentajām valsts, reģionālajām un vietējām iestādēm iesaistīt iedzīvotājus vides stāvokļa un cita veida uzraudzībā, vienlaikus radot saskaņotākus un vieglāk izmantojamus datus.

5. **Tiesu iestāžu pieejamības un/vai mediācijas veicināšana vides jautājumu risināšanai** sabiedrībā, kā arī NVO, juristu, tiesu iestāžu, valsts pārvaldes un citu ieinteresēto personu vidū, lai uzlabotu zināšanas un izpratni par šiem vides strīdu risināšanas veidiem un veicinātu to piemērošanu, īpašu uzmanību pievēršot

- cilvēku **veselības un labjutības** aizsardzībai, ņemot vērā prasības, kas noteiktas ES tiesību aktos gaisa, ūdens un atkritumu jomā un kas ietvertas *LIFE* tematiskajās prioritātēs,

- **dabas, bioloģiskās daudzveidības un ūdens kvalitātes aizsardzībai**, ņemot vērā tiesību aktus dabas, bioloģiskās daudzveidības un ūdens jomā, ko aptver *LIFE* tematiskās prioritātes,

- efektīvai **Direktīvas par atbildību vides jomā** ⁽¹⁾ piemērošanai.

Projektos par pamatu jāizmanto Komisijas izstrādātie vides tiesību apmācības moduļi un zinātība vides tiesību jomā ⁽²⁾.

4. VISPĀRĪGO MĒRĶU SASAISTĪŠANA AR KLIMATA PASĀKUMU APAKŠPROGRAMMĀ PIEŠĶIRTAJĀM RĪCĪBAS DOTĀCIJĀM

Atbilstīgi *LIFE* regulas vispārīgajiem mērķiem un lai nodrošinātu nepieciešamo ES pievienoto vērtību, rīcības dotāciju īstenošana tiks saistīta ar trim *LIFE* regulas 13. pantā minētajām klimata pasākumu prioritārajām jomām, proti, klimata pārmaiņu mazināšana, pielāgošanās klimata pārmaiņām un klimatiskā pārvaldība un informācija, kā arī *LIFE* regulas 14., 15. un 16. pantā paredzētajiem konkrētajiem mērķiem. Tematiskās prioritātes un projekta tēmas netiek paredzētas rīcības dotācijām, kuras īsteno saskaņā ar Klimata pasākumu apakšprogrammu. Tomēr turpmāk ir norādītas attiecīgās Klimata pasākumu politikas jomas, kā arī ikgadējie uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus ietver arī sīkāk noteiktas darba jomas, kas ir saistītas ar politikas jomām.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 21. aprīļa Direktīva 2004/35/EK par atbildību vides jomā attiecībā uz videi nodarītā kaitējuma novēršanu un atļūdzināšanu (OV L 143, 30.4.2004., 56. lpp.).

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/environment/legal/law/training_package.htm.

Programma *LIFE* veicinās Savienības pārtapšanu mazoglekļa, klimatnoturīgā sabiedrībā, sniedzot atbalstu ES klimata politikas īstenošanai un sagatavojot ES klimatiskajiem pārbaudījumiem, kas būs jāiztur turpmākajos gados un desmitgadēs. Šajā sakarā ir izvirzītas šādas prioritātes: 2030. gada klimata un enerģētikas politikas satvara, Ceļveža 2050. gadam, kā arī Parīzes klimata nolīguma un pielāgošanās politikas īstenošana. Izmantojot paraugpraksi, demonstrējumu projektus un pilotprojektus, tiks atbalstītas jaunas klimata pārmaiņu seku mazināšanas tehnoloģijas ar mērķi attiecīgos gadījumos sniegt nepārtrauktu finansējumu. ES klimata politika būs cieši saistīta ar vietējo paraugpraksi un iniciatīvām, kā arī piemēriem par jaunām un labākām pieejām par to, kā īstenot pāreju uz mazoglekļa un klimatnoturīgu sabiedrību. Lai gūtu panākumus, jāapskata arī esošās mazoglekļa tehnoloģijas/risinājumi nolūkā pārlicināties, vai attiecībā uz ienākšanu tirgū nepastāv ar tehnoloģijām nesaistīti šķēršļi. Programmā *LIFE* arī atbalstīs ES Stratēģijas par pielāgošanos klimata pārmaiņām īstenošanu, lai veicinātu Savienības noturību pret klimata pārmaiņām ⁽¹⁾.

Klimata pārmaiņu mazināšanas projektos valsts, reģionālā vai apakšreģionālā līmenī uzskatāmi jāparāda, ka tiek īstenotas mazoglekļa stratēģijas vai zemes izmantošanas pārvaldības plāni. Tas ietver emisiju samazināšanas un resursefektivitātes pasākumu integrēšanu visās nozarēs, kā arī tādu pasākumu veicināšanu, kas stimulē paradumu maiņu. Atbalsts tiks sniegts arī jaunu pieeju ieviešanai (paraugpilsētās un reģionos), ja nepieciešams – izmantojot globālo pilsētas mēru paktu par klimatu un enerģiju ⁽²⁾, lai ražošanai, patēriņam un pārvaldībai būtu pārveidojoša ietekme.

Pielāgošanās prioritārā jomā ir jāsniedz atbalsts pielāgošanās stratēģiju īstenošanai, galveno uzmanību pievēršot vairākām svarīgākajām jomām ar ES pievienoto vērtību, tostarp reģionāliem vai pārrobežu projektiem, kā arī, ja nepieciešams, izmantojot ekosistēmās balstītu pielāgošanos. Projektiem būs demonstrējumu un tālāknododamības potenciāls, un tiem jāveicina novatoriski pielāgošanās risinājumi, jo īpaši piesaistot privāto sektoru un, ja nepieciešams, izmantojot globālo pilsētas mēru paktu. Projektiem arī jāveicina sinerģiju veidošana starp pielāgošanos klimata pārmaiņām un to mazināšanu, kā arī katastrofu riska mazināšanas politiku.

ES klimata politiku, tostarp arī nākotnē, varētu atbalstīt, iesniedzot pieteikumus turpmāk uzskaitītajās klimata politikas jomās.

a) Klimata pārmaiņu mazināšana

- dalībvalstu un reģionālo/vietējo pašvaldību centieni samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas nozarēs, uz kurām neattiecas ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēma ("ES ETS" Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2003/87/EK ⁽³⁾) un Kopīgo centienu lēmums (Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums Nr. 406/2009/EK ⁽⁴⁾): transports un degviela, lauksaimniecība, būvniecība (piem., ēku energoefektivitāte), zemes izmantošana, zemes izmantošanas maiņa un mežsaimniecība,
- siltumnīcefekta gāzu uzskaites izveidošana un ieviešana un klimata pārmaiņu mazināšana zemes izmantošanas sektorā,
- tādas zemes apsaimniekošanas prakses izveide, kurai ir ietekme uz emisijām un emisiju piesaistīšanu, piemēram, papildu pasākumi Eiropas strukturālo un investīciju fondu (ESI fondu) atbalstītajiem pasākumiem; Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1303/2013 ⁽⁵⁾,
- pasākumi, kuri uzlabo emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas darbību un kuri ietekmē enerģijas un siltumnīcefekta gāzu intensīvas rūpnieciskās ražošanu,

⁽¹⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Pielāgošanās klimata pārmaiņām: ES stratēģija" (COM(2013) 216 final).

⁽²⁾ <http://www.covenantofmayors.eu>.

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 13. oktobra Direktīva 2003/87/EK, ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Kopienā un groza Padomes Direktīvu 96/61/EK (OV L 275, 25.10.2003., 32. lpp.).

⁽⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 23. aprīļa Lēmums Nr. 406/2009/EK par dalībvalstu pasākumiem siltumnīcas efektu izraisošu gāzu emisiju samazināšanai, lai izpildītu Kopienas saistības siltumnīcas efektu izraisošu gāzu emisiju samazināšanas jomā līdz 2020. gadam (OV L 140, 5.6.2009., 136. lpp.).

⁽⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regula (ES) Nr. 1303/2013, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 (OV L 347, 20.12.2013., 320. lpp.).

- fluorētas gāzes un ozona slāni noārdošas vielas, jo īpaši projekti, kas palīdz īstenot Monreālas protokolu un tā Kigali grozījumus, kā arī ES regulu par fluorētām siltumnīcefekta gāzēm, un/vai
 - iestāžu veikts siltumnīcefekta gāzu monitorings un ziņošana.
- b) Pielāgošanās klimata pārmaiņām
- pilsētvides pielāgošana un zemes izmantošanas plānošana, kas ierobežo klimata pārmaiņu ietekmi,
 - infrastruktūras noturība, tostarp izmantojot “zilo/zaļo infrastruktūru” un ekosistēmās balstītas pieejas,
 - ilgtspējīga ūdens pārvaldība sausumam pakļautās teritorijās, plūdu un piekrastes pārvaldība,
 - lauksaimniecības, mežsaimniecības un tūrisma nozaru noturība, tostarp salu un kalnu teritorijās, un/vai
 - atbalsts ES tālākajiem reģioniem: gatavība ekstrēmām laikapstākļiem, jo īpaši piekrastes teritorijās.
- c) Klimata pārvaldība un informācija
- valstu 2030. gada klimata un enerģētikas stratēģiju un/vai gadsimta vidus stratēģiju izstrāde un īstenošana,
 - paradumu maiņas stimulēšana, emisiju samazināšanas un resursefektivitātes pasākumu integrēšana nozarēs,
 - iestāžu veikts ES ETS darbības novērtējums,
 - spēju veidošana, izpratnes veidošana galalietotājiem un fluorēto gāzu aprīkojuma izplatīšanas ķēdē,
 - klimata politikas uzraudzība, izvērtējums un *ex post* novērtējums un/vai
 - paraugprakse un izpratnes veidošanas darbības, kas risina pielāgošanās vajadzības.

5. PROJEKTU ATLASĒS PROCEDŪRAS TEHNISKĀ METODIKA UN ATLASĒS UN PIEŠĶIRŠANAS KRITĒRIJI DOTĀCIJĀM (*LIFE* REGULAS 24. PANTA 2. PUNKTA d) APAKŠPUNKTS)

Turpmāk aprakstīta projektu atlasē procedūras tehniskā metodika un dotāciju galvenie specifiskie atbilstības⁽¹⁾ un piešķiršanas kritēriji saskaņā ar *LIFE* regulas 2. un 19. pantu. Tā kā metodika un kritēriji abās apakšprogrammās ietvertajiem projektu veidiem būtiski neatšķiras, skaidra atsauce uz vienu no apakšprogrammām ir sniegta tikai atšķirību gadījumā.

LIFE regulas 8. pantā noteiktā papildināmība un ES finansējuma optimāla izmantošana attiecībā uz visu veidu dotācijām, tostarp attiecībā uz finansējumu papildu pasākumiem no citiem Savienības finanšu instrumentiem, tiks vērtēta un ņemta vērā piešķiršanas kritērijā “ES pievienotā vērtība: sinerģijas”. Lai izvairītos no nevēlamas pārklāšanās, pieteikuma iesniedzēji pamato, kāpēc viņi izvēlas pieteikties *LIFE* finansējuma saņemšanai, nevis cita Savienības finansējuma saņemšanai, ja arī ar to varētu atbalstīt līdzīgus projektus vai darbības.

Projekti, ko finansē vienā prioritārajā jomā, nedrīkst traucēt vides vai klimata mērķu sasniegšanu citā prioritārā jomā, ja vien priekšlikumā šī ietekme nav pietiekami izskaidrota un pamatota un vajadzības gadījumā ir pareizi ielānotas iespējamās alternatīvas un mazināšanas un pielāgošanas pasākumi.

Papildu informācija tiks sniegta pieteikšanās un vērtēšanas vadlīnijās, kuras publicēs kopā ar attiecīgajiem uzaicinājumiem iesniegt priekšlikumus. Projektu atlase šīs DDP un *LIFE* regulas ietvaros katrā ikgadējā uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus var tikt pielāgota un racionalizēta.

⁽¹⁾ *LIFE* regulas 24. panta 2. punkta d) apakšpunktā minētā termina “atlase” nozīme ietver *LIFE* regulas 19. pantā un Finanšu regulas 131. pantā minētā termina “atbilstība” nozīmi.

5.1. Rīcības dotācijas

Netiks pieņemti to pieteikumu iesniedzēju priekšlikumi, kuri ir jāizslēdz vai kuri neatbilst vispārējiem atbilstības kritērijiem saskaņā ar Finanšu regulas 131. pantu.

Turklāt priekšlikumiem jāatbilst pieņemamības prasībām (piem., dažu projektu pieteikumi jāiesniedz tikai digitālā veidā) un atbilstības kritērijiem (piem., jānodrošina atbilstība Vadlīnijām par Izraēlas vienību un šo vienību darbību teritorijās, ko Izraēla okupējusi kopš 1967. gada jūnija, atbilstību ES finansētām dotācijām, godalgām un finanšu instrumentiem, sākot ar 2014. gadu⁽¹⁾), kas piemērojami visām LIFE rīcības dotācijām un kas tiks skaidri norādīti attiecīgajās pieteikumu iesniegšanas vadlīnijās.

Atbilstības kritēriji, kas piemērojami dažādu veidu projektiem, ir norādīti attiecīgajā kategorijā. Kritēriji, kurus piemēro tādā pašā veidā dažādu veidu projektiem, ir norādīti 5.1.1. iedaļā (Projekti saskaņā ar LIFE regulas 18. panta a), b), c) un h) punktu).

Saskaņā ar LIFE regulas 6. panta 2. punktu LIFE regulas 18. pantā minētajos projektos var piedalīties juridiskas personas, kas veic uzņēmējdarbību ārpus Savienības, ar nosacījumu, ka projektu koordinējošais saņēmējs ir bāzēts Savienībā un ikviena ārpus Savienības veicamā darbība atbilst LIFE regulas 6. panta 1. punktā minētajām prasībām. Tas nozīmē, ka šīm darbībām ir jābūt nepieciešamām, lai sasniegtu Savienības vides un klimata mērķus, un lai nodrošinātu, ka projekta darbības ("intervence"), kas tiek veiktas dalībvalstu teritorijās, uz kurām attiecas Līgumi, ir iedarbīgas.

Saskaņā ar LIFE regulas 7. pantu programmas LIFE īstenošanas gaitā jābūt iespējai sadarboties ar attiecīgām starptautiskām organizācijām, to iestādēm un struktūrām, ja tas ir nepieciešams LIFE regulas 3. pantā noteikto vispārīgo mērķu sasniegšanai.

Turklāt priekšlikumi tiks izvēlēti tikai tad, ja, pamatojoties uz konkrētiem apliecinājošiem dokumentiem, kas attiecas uz viņu darbību iepriekšējos gados, pieteikuma iesniedzēji var pierādīt

- operacionālo spēju – pieteikuma iesniedzējam jābūt projekta izpildei nepieciešamajai profesionālajai kompetencei un kvalifikācijai – un
- finansiālo spēju – pieteikuma iesniedzējam jābūt stabilam un pietiekamam finansējuma avotam, lai uzturētu darbību visā projekta norises laikā un piedalītos tā finansēšanā.

Publiskā sektora iestāžu un starptautisko organizāciju atlasē, ņemot vērā to finansiālo spēju, piemēros Finanšu regulas 131. pantu.

5.1.1. Projekti saskaņā ar LIFE regulas 18. panta a), b), c) un h) punktu

Lai atlasītu pilotprojektus un demonstrējumu, paraugprakses un informācijas, izpratnes veidošanas un izplatīšanas projektus LIFE regulas 18. panta a), b), c) un h) punkta izpratnē, tiks izmantota viena un tā pati projektu atlases tehniskā metodika un līdzīgi atbilstības un piešķiršanas kritēriji, kuri aprakstīti tālāk tekstā.

5.1.1.1. Projektu iesniegšanas un atlases procedūras tehniskā metodika

Ņemot vērā vidusposma novērtējumā izteikto priekšlikumu un pozitīvo pieredzi, kas gūta divposmu pieejas piemērošanā dažās citās ES programmās, ar šo LIFE DDP ievieš divposmu pieeju tajās prioritārajās jomās, kurās līdz šim, baidoties par relatīvi zemajām izdošanās izredzēm, potenciālie pieteikuma iesniedzēji ar augstas ES pievienotās vērtības projektu idejām, bet bez pieredzes programmā LIFE, ir atturējušies iesniegt priekšlikumus sakarā ar augsto izvērtēšanas detaļizētības pakāpi. Saskaņā ar divu posmu pieeju pilns priekšlikums būs jāiesniedz tikai tādu pieteikumu iesniedzējiem, kuriem ir lielas izredzes tikt izvēlētiem (sk. 5.1.1.2. punkta b) apakšpunktu).

Tādēļ esošā LIFE programma paredz šādas divas procedūras:

- divposmu pieeja, kas nozīmē, ka vispirms jāiesniedz koncepcijas apraksts un tikai pēc tam pilns priekšlikums,
- vienposma pieeja, kas nozīmē, ka uzreiz jāiesniedz pilns priekšlikums.

⁽¹⁾ OVC 205, 19.7.2013., 9. lpp.

Izmantojamo pieeju, ņemot vērā katra uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus organizatoriskos un darbības ierobežojumus, izvēlēsies izpildaģentūra pēc vienošanās ar Komisiju (Vides un Klimata politikas ģenerāldirektorātu).

2018. gadā divposmu pieeja tiks izmantota uzaicinājumam Vides apakšprogrammā. Ņemot vērā saņēmēju atsauksmes, tuvākajos gados šo pieeju varētu attiecināt arī uz Klimata pasākumu apakšprogrammu.

Pilno priekšlikumu izvērtēšana saskaņā ar vienposma pieeju ir aprakstīta 5.1.1.2. un 5.1.1.3. punktā.

Divposmu pieeja tiks īstenota turpmāk aprakstītajā kārtībā.

a) Divposmu pieeja

1. posms

— Aicinājums iesniegt priekšlikumus

— Konceptijas apraksta iesniegšana

Pieteikuma iesniedzējs iesniedz konceptijas aprakstu, kas nav garāks par 10 lappusēm, tostarp

— administratīvās veidlapas par saņēmējiem, kas piedalās projektā,

— vispārīgas ziņas par projekta saturu, tostarp galvenā vides projekta mērķa aprakstu, plānoto partnerību, ierobežojumus, kas varētu rasties, un ārkārtas situāciju plānu to risināšanai, kā arī stratēģiju, kas ir izraudzīta, lai nodrošinātu projekta rezultātu ilgtspējību pēc projekta beigām, kā arī

— projekta budžetu izmaksu kategoriju līmenī.

— Konceptijas aprakstu izvērtēšana un sarindošana

Konceptijas aprakstam piemērojamie atbilstības kritēriji

Pamatojoties uz konceptijas aprakstu, izpildaģentūra apzina priekšlikumus, kuri atbilst atbilstības kritērijiem (sk. 5.1.1.2. punkta a) apakšpunktu).

Konceptijas aprakstam piemērojamie piešķiršanas kritēriji

Priekšlikumi tiks sarindoti pēc to vērtības, t. i., saskaņā ar piešķiršanas kritērijiem "Kopējā priekšlikuma kvalitāte" un "Kopējā ES pievienotā vērtība" piešķirtajiem punktiem.

Priekšlikumi, kas nebūs sasnieguši viena vai abu kritēriju minimālo sliekšni, tiks izslēgti.

No priekšlikumiem, kas saņēmuši vienādu vērtējumu piešķiršanas kritērijā "Kopējā priekšlikuma kvalitāte", priekšroka tiks dota tiem, kas būs saņēmuši augstāku vērtējumu kritērijā "Kopējā ES pievienotā vērtība". Ja priekšlikumi būs saņēmuši vienādu vērtējumu par abiem kritērijiem, par galīgo sarindojumu lems izvērtēšanas komiteja.

— Pieņemto projektu saraksts

To konceptijas aprakstu garo sarakstu, kuru iesniedzēji tiks uzaicināti iesniegt pilnu priekšlikumu, veidos sarindojuma augšgalā esošie priekšlikumi, attiecībā uz kuriem pieprasītā ES ieguldījumu summa būs aptuveni divas līdz divarpus reizes lielāka par pieejamo budžetu. Izpildaģentūra noteiks koeficientu, pamatojoties uz sarindojšanas rezultātiem, ņemot vērā priekšlikumu apjomīgumu un divposmu pieejas īstenošanā gūto pieredzi. Garajā sarakstā būs iekļauti katras prioritārās jomas apakšsaraksti. Ja pieprasījums kādā prioritārajā jomā būs nepietiekams, drīkstēs paplašināt citu prioritāro jomu attiecīgos sarakstus.

2. posms

— Pilna priekšlikuma iesniegšana

To atbilstīgo konceptijas aprakstu iesniedzēji, ko ierindos starp priekšlikumiem, kuru finansēšanu var apsvērt, tiks aicināti iesniegt pilnu priekšlikumu. Neliels elastīgums starp konceptijas aprakstu un pilno priekšlikumu ir pieļaujams attiecībā uz darbībām, partnerībām un budžetu. Tomēr šis elastīgums nenozīmē, ka var mainīt konceptijas apraksta priekšlikumu pēc būtības. Budžets var atšķirties no konceptijas aprakstā noteiktā ne vairāk kā par 10 %.

- Pilno priekšlikumu izvērtēšana un sarindošana

Priekšlikumi tiks izvērtēti un sarindoti pēc atbilstības un piešķiršanas kritērijiem, kā aprakstīts 5.1.1.2. punktā.

- Galīgā finansējamo projektu saraksta un rezerves saraksta sagatavošana

Pēc izskatīšanas posma sekmīgie projekti tiks izvirzīti finansēšanai pieejamā budžeta ietvaros. Tiks izveidots rezerves saraksts ar projektiem, kas atrodas sarindojuma augšgalā, bet nevar saņemt finansējumu, ņemot vērā pieejamo budžetu. Rezerves saraksts veidos papildu 20 % no pieejamā *LIFE* budžeta.

- Dotācijas nolīguma parakstīšana

b) Vienposma pieeja

- Aicinājums iesniegt priekšlikumus

- Pilna priekšlikuma iesniegšana

Pieteikumu iesniedzēji iesniedz pilnu priekšlikumu.

- Pilno priekšlikumu izvērtēšana un sarindošana

Priekšlikumus izvērtēs saskaņā ar atbilstības un piešķiršanas kritērijiem, un tie tiks sarindoti tā, kā aprakstīts 5.1.1.2. punktā.

- Galīgā finansējamo projektu saraksta un rezerves saraksta sagatavošana

Pēc izskatīšanas posma sekmīgie projekti tiks izvirzīti finansēšanai pieejamā budžeta ietvaros. Tiks izveidots rezerves saraksts ar projektiem, kas atrodas sarindojuma augšgalā, bet nevar saņemt finansējumu, ņemot vērā pieejamo budžetu. Rezerves saraksts veidos papildu 20 % no pieejamā *LIFE* budžeta.

- Dotācijas nolīguma parakstīšana

5.1.1.2. Atbilstības un piešķiršanas kritēriji

Atbilstības kritēriji a) piemēros koncepcijas aprakstam (divposmu pieejas gadījumā) un pilnajiem priekšlikumiem (vienposma pieejas gadījumā).

Piešķiršanas kritēriji b) piemēros 5.1.1.1. punktā aprakstītajā kārtībā.

a) Atbilstības kritēriji

Ne koncepcijas apraksts, ne pilnais priekšlikums projektam *LIFE* regulas 18. panta a), b), c) vai h) punkta izpratnē netiks pieņemts vērtības noteikšanai, ja projekta priekšlikumā nebūs apliecināts, ka projekts

- veicina viena vai vairāku *LIFE* regulas 3. pantā noteikto vispārīgo mērķu un *LIFE* regulas 10., 11., 12. un 14., 15. un 16. pantā noteikto piemērojamo konkrēto mērķu sasniegšanu,

- ietilpst tajā *LIFE* regulas 9. un 13. pantā minētajā *LIFE* apakšprogrammas prioritārajā jomā, kurā projekta priekšlikums tiek iesniegts, un

- atbilst vienam no turpmāk minētajiem projektu veidiem, kas definēti *LIFE* regulas 2. panta a), b), c) un h) punktā.

“Pilotprojekti” ir projekti, kuros izmanto paņēmieni vai metodi, kas nav iepriekš vai citur izmantoti vai izmēģināti, kas var nodrošināt iespējamus ieguvumus videi un klimatam salīdzinājumā ar pašreizējo paraugpraksi un ko turpmāk varētu izmantot līdzīgās situācijās plašākā mērogā.

“Demonstrējumu projekti” ir projekti, kuros praktiski realizē, izmēģina, novērtē un izplata darbības, metodikas vai pieejas, kas ir jaunas vai nav zināmas projekta specifiskajā kontekstā, proti, ģeogrāfiskajā, ekoloģiskajā vai sociālekonomiskajā kontekstā, un ko līdzīgos apstākļos varētu izmantot arī citur.

“Paraugprakses projekti” ir projekti, kuros izmanto piemērotus, rentablus un mūsdienīgus paņēmienus, metodes un pieejas, ņemot vērā projekta attiecīgo kontekstu.

“Informācijas, izpratnes veidošanas un izplatīšanas projekti” ir projekti, kuru mērķis ir atbalstīt komunikāciju, informācijas izplatīšanu un izpratnes veidošanu Vides apakšprogrammas un Klimata pasākumu apakšprogrammas jomās.

Pilotprojektiem un demonstrējumu projektiem prioritārajā jomā vide un resursefektivitāte un pilotprojektiem un demonstrējumu un paraugprakses projektiem prioritārajā jomā klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās klimata pārmaiņām jāiekļauj sevī darbības, kam ir būtiska un izmērāma tieša ietekme uz konkrētajām problēmām vides un klimata pasākumu jomā.

Attiecībā uz pilotprojektiem un demonstrējumu un paraugprakses projektiem prioritārajā jomā daba un bioloģiskā daudzveidība vismaz 25 % no atbilstīgā budžeta jānovirza konkrētām saglabāšanas darbībām (būs iespējami daži izņēmumi, ņemot vērā konkrētas politikas vajadzības, un tie tiks skaidri izklāstīti pieteikuma iesniegšanas vadlīnijās). Konkrētas saglabāšanas darbības ir tādas darbības, kurām ir būtiska un izmērāma tieša ietekme uz konkrētajām vides un klimata problēmām, proti, ir jāuzlabo konkrētās sugas, biotopa, ekosistēmas vai ekosistēmu pakalpojuma saglabāšanās stāvoklis vai ekoloģiskais stāvoklis vai jāpalēnina/jāaptur tā pasliktināšanās, vai jāpanāk pozitīva virzība (sīkāk sk. pieteikumu iesniegšanas vadlīnijas).

Pilotprojektiem un demonstrējumu, paraugprakses un informācijas, izpratnes veidošanas un izplatīšanas projektiem prioritārajā jomā vides vai klimata pasākumu pārvaldība un informācija jāiekļauj sevī darbības, kurām ir būtiska un izmērāma tieša vai netieša ietekme uz konkrētajām vides un/vai klimata problēmām, ko panāk, atstājot būtisku un izmērāmu tiešu ietekmi uz konkrētajām vides un/vai klimata pārvaldības, informācijas un/vai izpratnes veidošanas un izplatīšanas problēmām.

Panākamajam vides, klimata pasākumu un/vai ar tiem saistītās pārvaldības un informācijas efektam jābūt izmērāmam jau projekta laikā, un šos mērījumus vai modelēšanu veic, izmantojot projektā iegūtos mērījumus.

Lai izvairītos no pārklāšanās ar citām ES programmām ⁽¹⁾, projekti, kuros galvenā uzmanība pievērsta **pētniecībai** ⁽²⁾ vai kuri paredzēti **lielas infrastruktūras** izbūvei, neietilpst programmas LIFE darbības jomā, tāpēc tie **nevar saņemt LIFE finansējumu**.

LIFE projektus neizmanto, lai finansētu kompensējošus pasākumus, kas izriet no saistībām saskaņā ar valsts vai ES tiesību aktiem.

b) Piešķiršanas kritēriji

Ja nav noteikts citādi, piešķiršanas kritēriji attiecas uz visām prioritārajām jomām. Savstarpēji konkurē tikai vienas un tās pašas prioritārās jomas projekti.

Īpaši piešķiršanas kritēriji koncepcijas aprakstiem

Visiem koncepcijas aprakstiem, lai tos varētu iekļaut sarindojumā, pirmajā no divposmu pieejas posmiem ir jāsaņem vismaz sekmīgs vērtējums par šādiem piešķiršanas kritērijiem:

- 1. kopējā priekšlikuma kvalitāte:** šajā kritērijā galvenā uzmanība būs pievērsta priekšlikuma skaidrībai (tostarp darbības sagatavošanas posma aprakstam), tā īstenojamībai un provizorisksaimnieciskajam izdevīgumam. **Maksimālais punktu skaits – 20 (sekmīgam rezultātam jāsaņem vismaz 5 punkti);**
- 2. kopējā ES pievienotā vērtība:** šajā kritērijā galvenā uzmanība būs pievērsta priekšlikuma ieguldījumam programmas LIFE prioritātēs, tā paredzamajai ietekmei un projekta rezultātu ilgtspējībai. **Maksimālais punktu skaits – 30 (sekmīgam rezultātam jāsaņem vismaz 10 punkti).**

⁽¹⁾ LIFE regulas 11. apsvērumš.

⁽²⁾ Ja priekšlikumos galvenā uzmanība pievērsta pētniecībai, var pārbaudīt, vai tie neatbilst attiecīgajiem programmas “Apvārsnis 2020” uzaičinājumiem: <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/index.html>.

Pilno priekšlikumu piešķiršanas kritēriji

Gan divposmu, gan vienposma pieeja paredz, ka pilnie priekšlikumi tiek izvērtēti un saņem punktus saskaņā ar turpmāk norādītajiem piešķiršanas kritērijiem un punktu skaitīšanas sistēmu.

— Tehniskā saskaņotība un kvalitāte

Tehniskā saskaņotība nozīmē, ka ierosinātajām projekta darbībām jāietver pasākumi, kas ir samērīgi un īstenojami, lai sasniegtu paredzētos projekta tiešos rezultātus un iznākumus. Ne darbības, ne prognozētie tiešie rezultāti un iznākumi nedrīkst būt pretrunā nevienam programmas *LIFE* mērķim. Tehniskā kvalitāte nozīmē, ka projekta darbības jāveic ar mērķi maksimāli palielināt to efektivitāti un lietderību attiecībā uz sasniedzamajiem tiešajiem rezultātiem un iznākumiem. Projekta darbībām jābūt labi izplānotām un skaidri aprakstītām.

— Finansiālā saskaņotība un kvalitāte

Saskaņā ar šo kritēriju attiecībā uz paredzamajiem to darbību iznākumiem, kuras uzskatāmas par pietiekami tehniski saskaņotām un tehniski pietiekami kvalitatīvām, izvērtēs saņēmēju un līdzfinansētāju finansiālo ieguldījumu, ierosināto budžetu un tā saskaņotību ar ierosinātajām darbībām un piemērojamiem noteikumiem, kā arī ierosinātās pieejas rentabilitāti un saimniecisko izdevīgumu. Budžetam jābūt pārredzamam, t. i., izmaksu posteņi ir pietiekami jāapraksta.

— ES pievienotā vērtība: abu *LIFE* apakšprogrammu prioritāro jomu konkrētiem mērķiem paredzētā ieguldījuma apmērs un kvalitāte

Tiks vērtēts, kādā mērā katrs priekšlikums, ciktāl to var uzskatīt par pietiekami tehniski un finansiāli saskaņotu un kvalitatīvi pieņemamu, palīdzēs izpildīt vienu vai vairākus abu *LIFE* apakšprogrammu prioritāro jomu konkrētos mērķus, kuri uzskaitīti *LIFE* regulas 10., 11. un 12. pantā (attiecībā uz *LIFE* Vides apakšprogrammu) un 14., 15. un 16. pantā (attiecībā uz *LIFE* Klimata pasākumu apakšprogrammu), kā arī tas, kāda ir minētā ieguldījuma kvalitāte. Proti, šā kritērija novērtējumā tiks aplūkots konkrēto mērķu sasniegšanai paredzētā ieguldījuma (ietekmes) apmērs un kvalitāte; projekta darbību radītās ietekmes uz vidi un/vai klimatu paredzamais apmērs projekta beigās salīdzinājumā ar stāvokli, kāds ir provizorisks noteikts vai izmērīts projekta sākumā. Tajā tiks ņemta vērā arī tas, cik nozīmīgs ir teritoriālais, sociālais un politikas konteksts ⁽¹⁾, kuru plānots ietekmēt ar projekta darbībām.

Paredzamā ietekme ir jāizsaka, ņemot vērā piemērojamos projekta līmeņa indikatorus un mērvienības, par ko saistībā ar projektu būs jāziņo šim nolūkam izveidotā *LIFE* galveno projekta līmeņa indikatoru (KPI) datubāzē ⁽²⁾. Tādēļ, piemēram, *LIFE* projekti dabas un bioloģiskās daudzveidības jomā tiks izvērtēti, pamatojoties uz to paredzamo ietekmi uz biotopu struktūru un funkcijām, kā arī sugas statusu un/vai ekosistēmu ekoloģisko stāvokli un to pakalpojumu stāvokli. Šajā novērtējumā tiek ņemtas vērā tikai darbības, kas uzskatāmas par īstenojamām, pamatojoties uz tehniskās un finansiālās saskaņotības izvērtējumu.

— ES pievienotā vērtība: ilgtspēja (turpināmības, atkārtojamības, tālāknododamības potenciāls)

Projekta rezultātu ilgtspēja vidējā termiņā un ilgtermiņā nozīmē spēju tos saglabāt pēc projekta īstenošanas, proti, tos turpināt, atkārtot vai nodot tālāk.

Turpināmība nozīmē projektā īstenoto risinājumu turpmāku izmantošanu pēc projekta beigām projektā iesaistītajās struktūrās, tomēr tā var būt arī ģeogrāfiski plašāka. Sekmīga vērtējuma saņemšanai pietiks ar to, ka projekta rezultāti tiks turpināti un uzturēti, savukārt tālāka ģeogrāfiskā izplatība tiks vērtēta atbilstīgi tās paredzamajai jomai, kas to ļauj salīdzināt ar atkārtojamības vai tālāknododamības kritēriju.

Atkārtojamība nozīmē, ka projektā izmantotos risinājumus citas struktūras/nozares atkārtoti izmanto tādā pašā veidā un tam pašam mērķim projekta laikā vai pēc tā beigām.

⁽¹⁾ Projekta attiecīgais konkrētais konteksts, ko definē, pamatojoties uz tā vispārējo kontekstu (biogeogrāfiskais reģions; teritoriālā platība, kas noteikta, izmantojot ģeokoda standartu *NUTS*, lai atsauktos uz valstu iedalījumu statistikas vajadzībām; ūdensobjekts; ekosistēma un saistītie pakalpojumi; *Natura 2000* teritorija), un projekta attiecīgie konkrētie parametri, kas izteikti kā tās teritorijas garums un/vai lielums, kurā tiks veiktas darbības, kā arī to cilvēku skaits, kurus ietekmēs projekta galvenie vides, klimata pasākumu vai saistītās pārvaldības un informācijas aspekti.

⁽²⁾ Izmēģinājuma versija ir pieejama *LIFE* tīmekļa vietnē: <http://ec.europa.eu/environment/life/toolkit/pmtools/index.htm>.

Tālāknododamība nozīmē, ka projektā izmantotos risinājumus tā pati vai cita struktūra/nozare projekta laikā vai pēc tā beigām izmantos citā veidā citiem vides, klimata pasākumu vai ar tiem saistītas pārvaldības un informācijas mērķiem.

Iesniedzējiem priekšlikumos jāparāda, ka risinājumiem (piem., paņēmieniem, metodēm, metodikai, pieejām un/vai komunikācijas, informācijas izplatīšanas un izpratnes veidošanas darbībām vai atbalsta pasākumiem), kuru mērķis ir panākt tiešu un/vai netiešu pozitīvo ietekmi attiecībā uz saistītajiem *LIFE* regulas mērķiem, ir potenciāls tikt turpinātiem, atkārtoti un/vai nodotiem tālāk.

Lai projektu veiksmīgi turpinātu, atkārtotu un/vai nodotu tālāk, ir vajadzīga stratēģija, tostarp uzdevumi, ar ko panāk projekta risinājumu ietekmes palielināšanu un plašākas izmantošanas panākšanu, sasniedzot kritisko masu projekta darbības laikā un/vai īstermiņā un vidējā termiņā pēc *LIFE* projekta beigām. Tā nav tikai zināšanu pārnese un tīklošanās un paredz izstrādāto un/vai izmantoto risinājumu iedzīvināšanu praksē pēc projekta beigām citur vai ar citu mērķi.

Pieteikumu iesniedzējiem skaidri un ticami jāapraksta stratēģijas un pasākumi, ar ko paredzēts nodrošināt iepriekš minēto, tostarp jāpaskaidro šādi aspekti:

- kā paredzēts nodrošināt risinājumu ilgtspējību projekta līmenī pēc projekta beigām, tostarp radīt ilgtermiņa sociālo un ekonomisko ietekmi,
 - cik lielā mērā risinājumu paplašināšanai, atkārtojamībai vai tālāknododamībai būs nepieciešams vai lietderīgs publiskā sektora papildu atbalsts, t. i., aizdevumi ar inovatīvu finanšu instrumentu starpniecību, kā arī
 - jo īpaši attiecībā uz projektiem, kuros kā dalībnieki piedalās komersanti un pievienotās vērtības veidošanas ķēdes dalībnieki, – cik lielā mērā projekta laikā risinājumi sasniegs vai saglabās “finanslielo briedumu” (“gatavību ieguldījumiem”/“rentabilitāti”).
- ES pievienotā vērtība: sinerģijas un transnacionalitāte
- Sinerģijas (tostarp mērķu daudzveidība, integrācija/papildināmība, zaļais publiskais iepirkums, ekomarķējums un ES finansētu pētījumu rezultātu plašāka izmantošana)

Sinerģijas var panākt ar vairākmērķu pieeju un integrāciju un/vai papildināmību ar citām ES rīcībpolitikām un finansēšanas mehānismiem. Priekšlikumi saņems papildu punktus par sinerģijām atkarībā no to apjoma un kvalitātes.

Vairāku mērķu sasniegšanas mehānisms nozīmē, ka ar priekšlikumu tiek paredzēts ne tikai sasniegt konkrētos galvenos vides un/vai klimata pasākumu mērķus, bet vienlaikus tiek mēģināts sasniegt citus mērķus (piem., mērķi uzlabot atkritumu apsaimniekošanu un sociālo integrāciju). Šī koncepcija ietver arī stratēģijas sociālās un ekonomiskās ilgtspējas sasniegšanai līdztekus ilgtspējas ekoloģiskajai un/vai klimata pasākumu dimensijai (piem., aprites ekonomikā dažādi pievienotās vērtības veidošanas ķēdes dalībnieki panāk ražojumu cikla pagarināšanu un integrē darba tirgū ilgstošos bezdarbniekus).

Pozitīvi tiks vērtēti projektu priekšlikumi, kuros, pievēršoties konkrētai vides vai klimata pasākumu problēmai, vienlaikus tiek uzlabota šo konkrēto vides vai klimata pasākumu mērķu **integrācija** citās rīcībpolitikās un/vai panākta **papildināmība** ar tām, tādējādi radot sinerģijas ar citiem Savienības rīcībpolitiku mērķiem. Par vairākmērķu mehānismiem, integrāciju vai papildināmību vai jebkuru šo elementu kombināciju var papildus piešķirt līdz astoņiem punktiem.

Sinerģijas var panākt arī tad, ja videi draudzīgas ražošanas un pakalpojumu sniegšanas nolūkā izmanto zaļo publisko iepirkumu un ekomarķējuma shēmu, kā arī programmas “Apvārtnis 2020” vai iepriekšējo programmu pētījumu rezultātus. Tādēļ, ja tiks skaidri izklāstīts mehānisms, kā tiks izpildīta apņemšanās veikt **zaļo publisko iepirkumu** ⁽¹⁾ un/vai dot priekšroku ražojumiem un/vai pakalpojumiem, kas piedalās **oficiāli atzītā ekomarķējuma shēmā**, piemēram, ES ekomarķējuma shēmā ⁽²⁾, būs iespēja saņemt vienu papildu punktu par katru no mehānismiem.

⁽¹⁾ Par zaļo publisko iepirkumu sk. http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm, jo īpaši http://ec.europa.eu/environment/gpp/buying_handbook_en.htm un http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm.

⁽²⁾ <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/eu-ecolabel-products-and-services.html>.

Arī priekšlikumi, kuros paredzēts **plaši izmantot** rezultātus, kas gūti pamatprogrammā “Apvārsnis 2020” vai iepriekšējās pamatprogrammās finansētajos ar vidi un klimatu saistītajos pētniecības un inovācijas projektos, saņems papildu punktu, ja būs pietiekami daudz pierādījumu tam, ka projektā tas dos pievienoto vērtību.

— Transnacionalitāte

Priekšlikumus atbalsta, ja dalībvalstu transnacionālā sadarbība ir būtiska garantija projektā noteikto mērķu sasniegšanai. Pamatojoties uz šo kritēriju, priekšlikumam drīkst piešķirt līdz četriem papildu punktiem, ja ir pietiekami daudz pierādījumu par transnacionālās pieejas pievienoto vērtību ⁽¹⁾.

— Īpašie kritēriji un punktu skaitīšanas sistēma Vides apakšprogrammas projektiem

Vides apakšprogrammas īpašie kritēriji un punktu skaitīšanas sistēma atspoguļo to, ka tematiskās prioritātes (*LIFE* regulas III pielikums) un ar tām saistītās projektu tēmas (3. kategorija) ir definētas tikai Vides apakšprogrammā.

— ES pievienotā vērtība: ieguldījums projektu tēmās

Papildu punktus saskaņā ar šo kritēriju saņems *LIFE* priekšlikumi, kas skaidri attiecas uz tām projektu tēmām, ar kurām īsteno III pielikumā izklāstītās Vides apakšprogrammas tematiskās prioritātes, kā definēts daudzgadu darba programmā.

Projektu priekšlikumi prioritārajā jomā vide un resursefektivitāte saņems piecus punktus, ja tie pilnīgi atbildīs vienai no šīs prioritārās jomas 3. iedaļā uzskaitītajām projektu tēmām. Ja attiecīgajam konkrētajam vides jautājumam paredzētais(-ie) risinājums(-i) (t. i., paņēmieni, metodes, darbības, metodika vai pieejas *LIFE* regulas 2. panta izpratnē) ir jauns(-i) vai līdz šim nepazīstams(-i) Eiropas Savienībā, projekts papildus saņems piecus punktus.

Projektu priekšlikumi prioritārajā jomā daba un bioloģiskā daudzveidība, kā arī vides pārvaldība un informācija saņems 10 punktus, ja tie pilnīgi atbildīs kādai no šo prioritāro jomu projektu tēmām.

	Piešķiršanas kritēriji	Minimālais pietiekamais punktu skaits (*)	Maksimālais punktu skaits
Tehniskā un finansiālā saskaņotība un kvalitāte			
1	Tehniskā saskaņotība un kvalitāte	10	20
2	Finansiālā saskaņotība un kvalitāte (tostarp saimnieciskais izdevīgums)	10	20
ES pievienotā vērtība:			
3	<i>LIFE</i> Vides apakšprogrammas prioritāro jomu konkrētu mērķu sasniegšanai paredzētā ieguldījuma apmērs un kvalitāte	10	20
4	Ilgtspēja (turpināmība, atkārtojamība, tālāknododamība)	8	15
	Kopējais (pietiekamais) punktu skaits	50 (*)	

⁽¹⁾ *LIFE* regulā paredzētā jēdziena “transnacionāls” nozīme attiecas tikai uz sadarbību dalībvalstu starpā, kā arī sadarbību starp dalībvalstīm un trešām valstīm, kas piedalās programmā *LIFE* saskaņā ar *LIFE* regulas 5. pantu. Par pasākumiem ārpus Savienības vai aizjūras zemēs un teritorijās saskaņā ar šo piešķiršanas kritēriju papildu punktus nepiešķirs, lai gan saskaņā ar *LIFE* regulas 6. pantu šādi pasākumi ir iespējami.

	Piešķiršanas kritēriji	Minimālais pietiekamais punktu skaits (*)	Maksimālais punktu skaits
	Papildu punkti		
5	Ieguldījums projektu tēmās	—	0 vai 5, vai 10
6	— Sinerģijas (tostarp mērķu daudzveidīgums un integrācija/papildināmība (maks. astoņi punkti), zaļais publiskais iepirkums (maks. viens punkts), ekomarķējums (maks. viens punkts) un ES pētījumu rezultātu izmantošana (maks. viens punkts)) — Transnacionalitāte (maks. 4 punkti)	—	15
	Maksimālais punktu skaits		100

(*) Projekta priekšlikumam jāsaņem vismaz minimālais pietiekamais punktu skaits par katru piešķiršanas kritēriju, kā arī summā jāiegūst 50 punkti vai vairāk par kritērijiem, kuriem ir noteikts minimālais punktu skaits.

— *Īpašie kritēriji un punktu skaitīšanas sistēma klimata pasākumu projektiem*

Konkrētie kritēriji un punktu skaitīšanas sistēma Klimata pasākumu apakšprogrammā atspoguļo nepieciešamību pievērst uzmanību klimata pasākumu prioritārajām jomām, kā arī 4. iedaļā ietvertajām klimata pasākumu rīcībpolitikām. Tam papildus ikgadējie uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus ietvers sīkāk noteiktas darba jomas attiecībā uz rīcībpolitikām, lai atspoguļotu jaunas klimata politikas problēmas un notikumus.

- ES pievienotā vērtība: priekšlikumu nozīme klimata pasākumu rīcībpolitikās un ikgadējos uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus sīkāk noteiktās darba jomās

Saskaņā ar šo kritēriju priekšlikumi, kas ir vērsti uz klimata pasākumu rīcībpolitikām un ikgadējos uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus sīkāk noteiktām darba jomām, var saņemt papildu punktus (kā noteikts tabulas 5. iedaļā).

	Piešķiršanas kritēriji	Minimālais pietiekamais punktu skaits (*)	Maksimālais punktu skaits
Tehniskā un finansiālā saskaņotība un kvalitāte			
1	Tehniskā saskaņotība un kvalitāte	10	20
2	Finansiālā saskaņotība un kvalitāte (tostarp saimnieciskais izdevīgums)	10	20
ES pievienotā vērtība			
3	LIFE Klimata pasākumu apakšprogrammas prioritārajās jomās un ar tām saistītajos LIFE regulas 14., 15. un 16. pantā ietvertajos konkrētajos mērķos veiktā ieguldījuma apjoms un kvalitātes pakāpe	10	20
4	Ilgspēja (turpināmība, atkārtojāmība, tālāknododamība)	8	15
	Kopējais (pietiekamais) punktu skaits	50 (*)	

	Piešķiršanas kritēriji	Minimālais pietiekamais punktu skaits (*)	Maksimālais punktu skaits
Papildu punkti			
ES pievienotā vērtība: ieguldījums Parīzes klimata nolīguma īstenošanā			
5	Ieguldījums 4. sadaļā noteiktajās klimata pasākumu rīcībpolitikās	—	0 vai 5
	Ieguldījums LIFE ikgadējā uzaicinājumā iesniegt klimata pasākumu politikas priekšlikumus sīkāk noteiktajās darba jomās	—	0 vai 5
6	— Sinerģijas (tostarp mērķu daudzveidīgums un integrācija/papildināmība (maks. astoņi punkti), zaļais publiskais iepirkums (maks. viens punkts), ekomarķējums (maks. viens punkts) un ES pētījumu rezultātu plašāka izmantošana (maks. viens punkts)) — Transnacionalitāte (maks. 4 punkti)	—	15
	Maksimālais punktu skaits		100

(*) Projekta priekšlikumam jāsaņem vismaz minimālais pietiekamais punktu skaits par katru piešķiršanas kritēriju, kā arī summā jāiegūst 50 punkti vai vairāk par kritērijiem, kuriem ir noteikts minimālais punktu skaits.

5.1.2. Integrētie projekti saskaņā ar LIFE regulas 2. panta d) punktu un 18. panta d) punktu

Saskaņā ar LIFE regulas 2. panta d) punktu "integrētie projekti" ir projekti, ar kuriem plašā teritoriālā mērogā, jo īpaši reģionālā, vairāku reģionu, valsts vai transnacionālā mērogā, īsteno vides vai klimata plānus vai stratēģijas (ko prasa konkrēti Savienības vides un klimata tiesību akti, kas izstrādāti atbilstīgi citiem Savienības aktiem vai ko izstrādājušas dalībvalstu iestādes) galvenokārt dabas jomās, tostarp *inter alia* tīkla *Natura 2000* pārvaldības, ūdens, atkritumu apsaimniekošanas, klimata pārmaiņu mazināšanas un klimatiskās pielāgošanās jomā, vienlaikus nodrošinot ieinteresēto personu iesaistīšanu un veicinot koordināciju vismaz ar vienu citu attiecīgu Savienības, valsts vai privāta finansējuma avotu un mobilizējot vismaz vienu šādu finansējuma avotu.

Integrēto projektu (turpmāk "IP") iesniegšanas un atlases process notiek, izmantojot LIFE regulā paredzēto divposmu procedūru. Tai būtu jāatvieglo potenciālo pieteikumu iesniedzēju darbs un jānodrošina, ka tie procesa laikā saņem labāko iespējamo palīdzību no izpildaģentūras. Darbplūsma ir izveidota tādā veidā, lai sekmētu katra priekšlikuma pakāpenisku izstrādi un precizēšanu. LIFE regulas tematisko piešķirumu un ģeogrāfiskās izplatības noteikumos paredzētajās robežās visos priekšlikumu vērtēšanas procesa posmos tiks stingri piemērots vienlīdzīgas attieksmes princips.

5.1.2.1. Projektu iesniegšanas un atlases procedūras tehniskā metodika

1. posms

- Aicinājums iesniegt priekšlikumus
- Konceptijas apraksta iesniegšana

Pieteikuma iesniedzējs iesniedz īsu konceptijas aprakstu, kurā norādīts projekta saturs un plāns vai stratēģija, ko ir paredzēts īstenot, kā arī plāna vai stratēģijas vispārējās īstenošanas finanšu plāns.

- Konceptijas apraksta vērtēšanas un jautājumu un atbilžu posms

Pamatojoties uz konceptijas aprakstu, izpildaģentūra nosaka un iekļauj sarakstā priekšlikumus, kuri atbilst atbilstības kritērijiem. To priekšlikumu iesniedzēji, kuri atbilst minētajiem kritērijiem, tiks uzaicināti piedalīties rakstiskā jautājumu un atbilžu posmā, kura laikā tie varēs iesniegt jautājumus, kas saistīti ar pilna priekšlikuma sagatavošanu. Šā posma beigās izpildaģentūra jautājumus un atbildes darīs publiski pieejamus anonīmā formā, lai vienādi palīdzētu visiem pieteikuma iesniedzējiem sagatavot pilnu priekšlikumu. Vajadzības gadījumā izpildaģentūra papildinās jautājumus un atbildes ar norādījumiem par bieži sastopamām grūtībām, ar kurām pieteikumu iesniedzēji varētu saskarties un kuras saskatāmas konceptijas aprakstā.

2. posms

- Pilna priekšlikuma iesniegšana

Atbilstīgo koncepciju aprakstu iesniedzēji tiek aicināti iesniegt pilnu priekšlikumu.

- Pilna priekšlikuma vērtēšana

Pēc padziļināta vērtējuma izpildaģentūra sagatavo to sarindoto priekšlikumu "provizorisko garo sarakstu", kurus var izskatīt finansējuma piešķiršanai. Sarindojuma pamatā ir vērtība, t. i., saņemtie punkti, un – Vides apakšprogrammā – arī atbilstība noteikumam, ka noteikta procentuāla daļa no rīcības dotācijām piešķirtajiem līdzekļiem ir jāpiešķir dabas saglabāšanai un bioloģiskajai daudzveidībai, kā arī atbilstība *LIFE* regulas 19. panta 4. punktā noteiktajam ģeogrāfiskās izplatības kritērijam. Komisija pārbauda arī pieteikuma iesniedzēju finansiālo un operacionālo spēju īstenot projektu.

- Galīgā finansējamo projektu saraksta un rezerves saraksta sagatavošana

Pēc izskatīšanas posma sekmīgie projekti tiks izvirzīti finansēšanai pieejamā budžeta ietvaros. Tiks izveidots rezerves saraksts ar projektiem, kas atrodas sarindojuma augšgalā, bet nevar saņemt finansējumu, ņemot vērā pieejamo budžetu. Rezerves saraksts veidos papildu 20 % no pieejamā *LIFE* budžeta.

- Dotācijas nolīguma parakstīšana

Lai gan visā daudzgadu darba programmas darbības laikā tiks piemērota divposmu pieeja, Komisija var koriģēt iepriekš aprakstīto procesu, ņemot vērā gūto pieredzi.

Integrēto projektu sarindojumā izpildaģentūra nodrošina ģeogrāfisko līdzsvaru, indikatīvi piešķirot vismaz trīs IP katrai dalībvalstij, lai nodrošinātu, ka visā finansēšanas periodā no 2014. gada līdz 2020. gadam tiek ievērots *LIFE* regulas 19. panta 4. punkts.

5.1.2.2. Atbilstības un piešķiršanas kritēriji

Gan koncepcijas aprakstam, gan pilnajam priekšlikumam tiks piemēroti turpmāk izklāstītie atbilstības kritēriji.

a) Atbilstības kritēriji

Priekšlikums tiek noraidīts, ja tas neatbilst vienam vai vairākiem turpmāk norādītajiem kritērijiem.

1. Liels teritoriālais aptvērumš: izvēlētā Savienības plāna vai stratēģijas īstenošana aptver lielu teritoriju, jo īpaši reģionālā, vairāku reģionu, valstu vai transnacionālā līmenī. Integrētajiem projektiem, kas pievēršas gaisa kvalitātes pārvaldībai, kā arī integrētajiem projektiem Klimata apakšprogrammā ir pieļaujama arī vairākpilsētu pieeja.
2. Citu finansējuma avotu piesaiste: papildus pašam integrētajam projektam un *LIFE* regulā (20. panta 1. punkta a) un c) apakšpunktā) prasītajam līdzfinansējumam izvēlētā Savienības plāna vai stratēģijas īstenošanai tiks piesaistīts vismaz viens cits Savienības, valsts vai privātais finansējuma avots.
3. Galveno ieinteresēto personu iesaiste: izvēlētā Savienības plāna vai stratēģijas īstenošanā tiks iesaistītas galvenās ieinteresētās personas.

i) Īpašie atbilstības kritēriji Vides apakšprogrammas projektiem

Integrētie projekti uzskatāmi par atbilstīgiem tikai tad, ja ar tiem paredzēts īstenot vienu no turpmāk minētajiem vides plāniem vai stratēģijām, ko prasa konkrēti Savienības vides tiesību akti, kas izstrādāti atbilstīgi citiem Savienības tiesību aktiem vai ko izstrādājušas dalībvalstu iestādes:

- a) prioritārās rīcības plāni saskaņā ar Biotopu direktīvas 8. pantu, kas var ietvert tādas darbības zaļās infrastruktūras jomā, kuras veicina tikla *Natura 2000* saskaņotību pārrobežu kontekstā;

- b) atkritumu apsaimniekošanas plāni saskaņā ar Atkritumu pamatdirektīvas 28. pantu;
- c) upju baseinu apsaimniekošanas plāni saskaņā ar Ūdens pamatdirektīvas VII pielikumu vai
- d) gaisa kvalitātes plāni saskaņā ar Gaisa kvalitātes direktīvu vai valstu gaisa piesārņojuma ierobežošanas programmas saskaņā ar Direktīvu par valstīm noteikto maksimāli pieļaujamo emisiju.

ii) Īpašie atbilstības kritēriji Klimata pasākumu apakšprogrammas projektiem

Integrētajiem projektiem jāsteno viens no turpmāk minētajiem klimata plāniem vai stratēģijām, ko prasa konkrēti Savienības klimata tiesību akti, kas izstrādāti atbilstīgi citiem Savienības tiesību aktiem vai ko izstrādājušas dalībvalstu iestādes vienā no šādām jomām:

- a) valsts, reģionālā vai vietējā īpašā pielāgošanās stratēģija vai rīcības plāns;
- b) pilsētas vai kopienas rīcības plāns, ar kuru sagatavo pāreju uz mazoglekļa emisiju un/vai pret klimata pārmaiņām noturīgu sabiedrību;
- c) valsts, reģionālā vai nozares/sektora siltumnīcefekta gāzu mazināšanas stratēģija vai ceļvedis virzībai uz mazoglekļa ekonomiku.

b) Piešķiršanas kritēriji

Minētos piešķiršanas kritērijus piemēros tikai pilnajam priekšlikumam. Visi priekšlikumi, kas atbilst atbilstības (un atlases) kritērijiem, tiek pieņemti padziļinātai kvalitātes vērtēšanai piešķiršanas posmā. Priekšlikumi, kas tikuši līdz šim posmam, tiks piešķirti punkti, pamatojoties uz turpmāk minētajiem piešķiršanas kritērijiem.

Piešķiršanas kritēriji	Minimālais pietiekamais punktu skaits (*)	Maksimālais punktu skaits
1. Tehniskā saskaņotība un kvalitāte	10	20
2. Finansiālā saskaņotība un kvalitāte (tostarp saimnieciskais izdevīgums)	10	20
ES pievienotā vērtība		
Sekmības/nesekmības kritēriji		
3. Mērķiem paredzētā ieguldījuma apmērs un kvalitāte	10	20
4. Ilgtspēja (turpināmība, atkārtojamība, tālāknodamība)	8	15
Papildu punkti		
5. Cita finansējuma, jo īpaši Savienības finansējuma, piesaistes apmērs un kvalitāte	—	10
6. Sinerģijas (tostarp mērķu daudzveidīgums un integrācija/papildināmība (maks. astoņi punkti), zaļais publiskais iepirkums (maks. viens punkts), eko-marķējums (maks. viens punkts) un ES pētījumu rezultātu plašāka izmantošana (maks. viens punkts))	—	15
— Transnacionalitāte (maks. 4 punkti)		
Kopējais (pietiekamais) punktu skaits	50 (*)	100

(*) Projekta priekšlikumam jāsaņem vismaz minimālais pietiekamais punktu skaits par katru piešķiršanas kritēriju, kā arī summā jāiegūst 50 punkti vai vairāk par kritērijiem, kuriem ir noteikts minimālais punktu skaits.

Turpmāk minētie piešķiršanas kritēriji attiecas tikai uz integrētajiem projektiem vai ietver tikai tiem raksturīgus elementus.

— ES pievienotā vērtība: mērķiem paredzētā ieguldījuma apmērs un kvalitāte

Tiks vērtēts, kādā mērā katrs priekšlikums palīdz sasniegt vienu vai vairākus *LIFE* vispārīgos un konkrētos mērķus, kas norādīti jaunās *LIFE* regulas 3., 10., 11. un 12. pantā (*LIFE* "Vide") un 3., 14., 15. un 16. pantā (*LIFE* "Klimata pasākumi").

Atkarībā no projekta prioritārās jomas tiks pārbaudīti turpmāk minētie konkrēti aspekti.

— *Īpašie kritēriji attiecībā uz Vides apakšprogrammas projektiem*

— Integrētie projekti, ar kuriem īsteno *NATURA 2000* prioritārās pamatprogrammas (*PAF*)

Būs jāpierāda, ka tiek radīta ES pievienotā vērtība, ņemot vērā projekta ieguldījumu ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas 1. mērķuzdevuma un Biotopu direktīvas un Putnu direktīvas vispārīgo mērķu izpildē, jo īpaši ņemot vērā ieguldījumu Kopienas nozīmes biotopu veidu vai sugu (Biotopu direktīva) un/vai putnu sugu (Putnu direktīva) saglabāšanās stāvokļa uzlabošanā, kā arī īpaša uzmanība tiks pievērsta tam, vai attiecīgā gadījumā ir integrēts zaļās infrastruktūras aspekts.

— Integrētie projekti, ar kuriem īsteno upju baseinu apsaimniekošanas plānus

Būs jāpierāda, ka tiek radīta ES pievienotā vērtība, ņemot vērā projekta ieguldījumu Ūdens pamatdirektīvas mērķu izpildē. Ierosinātajām darbībām jāpievēršas būtiskajām slodzēm, kas ietekmē vides ūdensaiztures spēju un zemas ietekmes attīrīšanas pasākumu (piem., zaļās infrastruktūras) izmantošanai. Šādām slodzēm būtu jābūt identificētām dalībvalstu veiktajos novērtējumos, kas paredzēti attiecīgo ES tiesību aktu un rīcībpolitiku (piem., Ūdens pamatdirektīvas, Dzeramā ūdens direktīvas, Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas, Peldvietu direktīvas, Plūdu direktīvas un/vai sausuma plānu) īstenošanas plānu sagatavošanai.

Projektos galvenā uzmanība jāpievērš liela mēroga (piemēram, upju baseinu un zemākas kārtas sateces baseinu) pasākumu (piemēram, dabā balstītu risinājumu) plānošanai un ieviešanai, lai palielinātu ūdensaizturi pilsētās un lauku teritorijās, veicinātu infiltrāciju, palielinātu ūdens uzglabāšanas spēju un attīrītu ūdeni no piesārņotājiem, izmantojot dabīgus vai dabai tuvinātus procesus. Projektiem jāveido sinerģijas, lai īstenotu darbības, ar kurām koriģēs esošās hidromorfoloģiskās slodzes un uzlabos bioloģisko daudzveidību un estētisko vērtību.

— Integrētie projekti, ar kuriem īsteno atkritumu apsaimniekošanas plānus

Integrētie projekti palīdz īstenot atkritumu apsaimniekošanas plānus, kas prasīti Atkritumu pamatdirektīvas (Direktīva 2008/98/EK) 28. pantā, un/vai atkritumu rašanās novēršanas programmas, kas prasītas direktīvas 29. pantā.

Projektu ES pievienotā vērtība tiks novērtēta, ņemot vērā to ieguldījumu atkritumu hierarhijas (Atkritumu pamatdirektīvas 4. pants) īstenošanā, direktīvas 11. pantā paredzēto pārstrādes mērķrādītāju un citu ES tiesību aktos par atkritumiem paredzēto mērķrādītāju sasniegšanā, kā arī šo mērķu izpildei nepieciešamo pasākumu īstenošanā.

— Integrētie projekti, kas attiecas uz gaisa kvalitātes plānu un programmu īstenošanu vai valstu gaisa piesārņojuma ierobežošanas programmu īstenošanu

Integrētie projekti palīdz īstenot un uzraudzīt vietējos un reģionālos gaisa kvalitātes plānus, kā definēts Direktīvā 2008/50/EK. Ja projektu pamatā ir vietējie gaisa kvalitātes plāni, tajos jāparedz koordinācija un sadarbība starp ne mazāk kā piecām pilsētām ar šādiem plāniem. Projektos, kuru pamatā ir reģionālie gaisa kvalitātes plāni, jāparedz koordinācija un sadarbība starp vietējām un reģionālām pārvaldes iestādēm. Priekšroka tiks dota liela mēroga projektiem un/vai projektiem, kas nodrošina saskanību ar Direktīvā (ES) 2016/2284 paredzētajām valstu gaisa piesārņojuma ierobežošanas programmām.

Ir iespējami projekti, kuru galvenais mērķis ir īstenot valsts gaisa piesārņojuma kontroles programmas (turpmāk "NAPCP") saskaņā ar Direktīvu (ES) 2016/2284. Šie projekti palīdz izstrādāt, īstenot un uzraudzīt Direktīvas (ES) 2016/2284 6. pantā paredzētās valsts gaisa piesārņojuma kontroles programmas.

Ar *NAPCP* saistītu projektu ES pievienotā vērtība tiks izvērtēta, pamatojoties uz a) to, cik lielā mērā valstu emisijas avoti varētu ietekmēt gaisa kvalitāti to teritorijās un kaimiņos esošajās dalībvalstīs, attiecīgā gadījumā

izmantojot datus un metodiku, ko izstrādājusi Eiropas monitoringa un novērtēšanas programma (EMEP) saskaņā ar LRTAP Konvenciju par ilgtermiņa finansējumu sadarbības programmai, ar ko veic Eiropā notiekošas gaisa piesārņotājvielu izplatības lielos attālumos monitoringu un novērtēšanu; b) NAPCP, ņemot vērā nepieciešamību samazināt gaisa piesārņotāju emisijas, lai panāktu atbilstību gaisa kvalitātes mērķiem to teritorijās un – attiecīgā gadījumā – kaimiņos esošajās dalībvalstīs; c) pasākumu īstenošanu, lai izpildītu savas valsts saistības attiecībā uz smalko daļiņu samazināšanu, par prioritāti izvirzot melnā oglekļa emisiju samazināšanu; d) saskaņotības nodrošināšanu ar citiem attiecīgajiem plāniem un programmām, kas izveidoti saskaņā ar valsts vai Savienības tiesību aktos noteiktajām prasībām, jo īpaši Direktīvā 2008/50/EK paredzētajiem gaisa kvalitātes plāniem.

— *Īpašie kritēriji attiecībā uz Klimata pasākumu apakšprogrammas projektiem*

— Integrētie projekti, ar kuriem īsteno klimata pārmaiņu mazināšanas stratēģijas, plānus un ceļvežus

Šiem integrētajiem projektiem jāpalīdz īstenot siltumnīcefekta gāzu emisiju mazināšanas stratēģijas, plāni vai ceļveži virzībai uz mazoglekļa ekonomiku, un tie aptver konkrētas pašvaldības vai reģionus (piemēram, kā noteikts Globālajā pilsētas mēru paktā), rūpniecības vai lauksaimniecības nozares (analizējot zemes izmantošanu reģiona mērogā, sociālā un saimnieciskā kontekstā), vai citas tautsaimniecības nozares, ilgtspējīgi un inovatīvi ieviešot tehnoloģijās un pakalpojumos balstītas pieejas. Projektu ieguldījums Savienības politikas un tiesību aktu īstenošanā un izstrādē klimata pārmaiņu mazināšanas jomā var ietvert ES ETS, nozarēm, kuras neaptver ES ETS, – Kopīgo centienu lēmumu, Atjaunojamo energoresursu (RES) direktīvu vai Regulu par fluorētajām siltumnīcefekta gāzēm. Integrēto projektu varētu papildināt ar vajadzīgām investīcijām infrastruktūrā vai inovatīvu tehnoloģiju un pakalpojumu izstrādi un ieviešanu pilsētās, reģionos un/vai kopienās, ko atbalsta no citām attiecīgām Savienības finansēšanas programmām un kas arī norādīts konkrētajā stratēģijā/plānā/ceļvedī. Integrēto projektu ES pievienotā vērtība tiks novērtēta, izvērtējot to ieguldījumu siltumnīcefekta gāzu emisiju mazināšanā, integrēšanas līmeni dažādās rīcībpolitikās, dažādu ieinteresēto personu tiešu iesaisti un apmēru, kādā integrētais projekts ir stratēģijas/plāna/ceļveža operatīva daļa.

— Integrētie projekti, ar kuriem īsteno stratēģijas, plānus un ceļvežus, kas saistīti ar pielāgošanos klimata pārmaiņām

Ar šiem projektiem īsteno klimata pārmaiņu noteiktas pielāgošanās stratēģijas vai plānus, kuri pievēršas jutībai pret klimata pārmaiņām (piem., piekrastes teritorijās, sausumam vai plūdiem pakļautās teritorijās) vai mazizsargātiem sektoriem (piem., ūdens, lauksaimniecības/mežsaimniecības, sabiedrības veselība), vajadzības gadījumā izmantojot ekosistēmās balstītas pieejas. Pielāgošanās projektu centrā jābūt sinerģiju veidošanai ar citām vides un klimata rīcībpolitikām, piemēram, starp pielāgošanos klimata pārmaiņām un attiecīgā gadījumā starp katastrofu riska mazināšanu, bioloģisko daudzveidību un ūdens rīcībpolitiku. ES pievienotā vērtība tiks novērtēta, arī ņemot vērā integrētā projekta ieguldījumu klimatnoturības mērķu sasniegšanā, integrēšanas līmeni dažādos sektoros un dažādu ieinteresēto personu iesaisti.

— Integrētie projekti, kuri pievēršas pilsētu klimata pasākumu plānu īstenošanai

Ar šiem projektiem īsteno pilsētvides rīcības plānus pārejai uz mazoglekļa un klimatnoturīgu sabiedrību, piemēram, saistībā ar Globālo pilsētas mēru paktu par klimatu un enerģiju. Atzinīgi tiks novērtēti ieguldījums pārvaldības uzlabošanā, izpratnes veidošanā, kā arī spēju veidošanā un klimata pārmaiņu pasākumu iestrādāšanā dažādās rīcībpolitikās. Ir jāveicina liela mēroga projekti, kas aptver vairākas pilsētas.

— ES pievienotā vērtība: cita finansējuma, jo īpaši Savienības finansējuma, piesaistes apmērs un kvalitāte Lai noteiktu, vai integrētais projekts saņems papildu punktus par šā kritērija izpildi, tiks novērtēta koordinācijas ar citu(-iem) finansēšanas mehānismu(-iem) kvalitāte un citu papildus LIFE finansējumam paredzētu fondu piesaistes līmenis (kas pārsniedz atbilstības kritērija izpildei paredzēto minimālo finansējumu), kā arī minēto fondu faktiskās piesaistes iespējamība un to funkcionālā saikne ar īstenojamo plānu. Lielāku punktu skaitu saņems integrētie projekti, kuriem ir lielākas iespējas piesaistīt Savienības fondus, kas ir funkcionāli saistīti ar īstenojamo plānu, un kuros paredzēts piemērots koordinācijas mehānisms.

— ES pievienotā vērtība: sinerģijas (tostarp mērķu daudzveidība, papildināmība, integrācija, zaļais publiskais iepirkums, ekomarķējums, plašāka izmantošana) Integrēto projektu priekšlikumos būs jāparedz īpaši kvalitatīvi mehānismi vairāku mērķu sasniegšanai (piem., gūt labumu vides un klimata jomā un veidot spējas), ar kuriem var gūt rezultātus

citās rīcībpolitikās ⁽¹⁾. Tiem arī jāuzlabo papildināmība ar šīm rīcībpolitikām un jāintegrē tajās vides un klimata pasākumu mērķi. Ja "tradicionālajos" tiks skaidri izklāstīts mehānisms, kā tiks izpildīta apņemšanās veikt zaļo publisko iepirkumu ⁽²⁾ un/vai dot priekšroku oficiāli atzītu ekomarķējuma shēmu, piemēram, ES ekomarķējuma ⁽³⁾, ražojumiem un/vai pakalpojumiem, būs iespēja saņemt vienu papildu punktu par katru norādīto jomu.

Arī priekšlikumi, kuros paredzēts plaši izmantot rezultātus, kas gūti pamatprogrammā "Apvārsnis 2020" vai iepriekšējās pamatprogrammās finansētajos ar vidi un klimatu saistītajos pētniecības un inovācijas projektos, saņems papildu punktu, ja būs pietiekami daudz pierādījumu tam, ka projektā tas dos pievienoto vērtību.

5.1.3. Tehniskās palīdzības projekti saskaņā ar LIFE regulas 18. panta e) punktu

Ar tehniskās palīdzības projektiem paredzēts, izmantojot rīcības dotācijas, sniegt finansiālu atbalstu, lai palīdzētu pieteikumu iesniedzējiem sagatavot integrētos projektus. Tehniskās palīdzības projektiem drīkst izmantot ne vairāk kā 1 % no integrētajiem projektiem piešķirtā gada budžeta. Noteikts, ka maksimālais ES ieguldījums katrā tehniskās palīdzības projektā ir EUR 100 000.

5.1.3.1. Projektu atlases procedūras tehniskā metodika

Tehniskās palīdzības projektus abās apakšprogrammās atlasīs, izmantojot vienu un to pašu projektu atlases tehnisko metodiku. Tiks piemērota paātrināta pieeja.

Projektu atlases procedūra notiks šādi.

— Priekšlikumu vērtēšana

Izpildaģentūra pārbaudīs katra priekšlikuma atbilstību atbilstības un atlases kritērijiem un vērtēs to, izmantojot piešķiršanas kritērijus.

— Galīgā finansējamo projektu saraksta un rezerves saraksta sagatavošana

Pēc izskatīšanas posma sekmīgie projekti tiks izvirzīti finansēšanai pieejamā budžeta ietvaros. Tiks izveidots rezerves saraksts ar projektiem, kas atrodas sarindojuma augšgalā, bet nevar saņemt finansējumu, ņemot vērā pieejamo budžetu. Rezerves saraksts veidos papildu 20 % no pieejamā LIFE budžeta.

— Dotācijas nolīguma parakstīšana

5.1.3.2. Atbilstības un piešķiršanas kritēriji

Tiks piemēroti turpmāk minētie īpaši galvenie atbilstības un piešķiršanas kritēriji.

a) Atbilstības kritēriji

Tehniskās palīdzības projekta priekšlikuma atbilstība piešķiršanas kritērijiem tiek vērtēta tikai tad, ja

— projekta priekšlikuma mērķis ir turpmāka integrētā projekta priekšlikuma sagatavošana,

⁽¹⁾ Proti, attiecībā uz jūras vidi saskaņā ar mērķiem, kuri noteikti Direktīvā 2008/56/EK.

⁽²⁾ Par zaļo publisko iepirkumu sk. http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm, jo īpaši http://ec.europa.eu/environment/gpp/buying_handbook_en.htm un http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm.

⁽³⁾ <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/eu-ecolabel-products-and-services.html>.

b) Piešķiršanas kritēriji

Visu atbilstīgo priekšlikumu vērtība tiks vērtēta un tiem piešķirs punktus saskaņā ar turpmāk minētajiem piešķiršanas kritērijiem un punktu piešķiršanas sistēmu.

Piešķiršanas kritēriji	Minimālais pietiekamais punktu skaits (*)	Maksimālais punktu skaits
1. Tehniskā saskaņotība un kvalitāte	30	60
2. Finansiālā saskaņotība un kvalitāte (tostarp saimnieciskais izdevīgums)	20	40
Kopējais (pietiekamais) punktu skaits	55	100

(*) Projekta priekšlikumam jāsaņem vismaz minimālais pietiekamais punktu skaits par katru piešķiršanas kritēriju, kā arī summā jāiegūst 55 punkti vai vairāk par kritērijiem, kuriem ir noteikts minimālais punktu skaits.

— Tehniskā saskaņotība un kvalitāte

Priekšlikuma skaidrība, saskaņotība un īstenojamība tiks vērtēta, ņemot vērā projekta mērķus un gaidāmos rezultātus. Tiks ņemts vērā turpmākā integrētā projekta veids un darbības joma.

— Finansiālā saskaņotība un kvalitāte

Tiks vērtēts ierosinātais budžets un tā atbilstība ierosinātajām darbībām un piemērojamiem noteikumiem, kā arī ierosinātās pieejas izmaksu efektivitāte. Tiks novērtēts arī priekšlikuma saimnieciskais izdevīgums.

5.1.4. Spēju veidošanas projekti saskaņā ar LIFE regulas 18. panta f) punktu

Ar spēju veidošanas projektiem nodrošina finansiālu atbalstu pasākumiem, kuri paredzēti, lai veidotu dalībvalstu spējas, tostarp LIFE valstu vai reģionālus kontaktpunktus, un dotu iespēju dalībvalstīm sekmīgāk piedalīties programmā LIFE.

Cita starpā šādi intervences pasākumi var ietvert

- jaunu darbinieku pieņemšanu un apmācību darbam LIFE valstu vai reģionālajos kontaktpunktos,
- pieredzes un paraugprakses apmaiņas atvieglošanu, kā arī programmas LIFE projektu rezultātu izplatīšanas un izmantošanas veicināšanu,
- apmācības speciālistu apmācības pieejas,
- apmaiņas un norīkojuma programmas starp valsts iestādēm dalībvalstīs, jo īpaši vislabāko darbinieku apmaiņas pasākumus.

Starp spēju veidošanas plānā paredzētajiem intervences pasākumiem var būt ekspertu nolīgšana, lai risinātu *ad hoc* nepilnības tehniskajās un procesuālajās spējās, bet starp šiem pasākumiem nevar būt tādu ekspertu nolīgšana, kuru primārais uzdevums būtu priekšlikumu sagatavošana, lai tos iesniegtu saskaņā ar ikgadējo uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus.

5.1.4.1. Projektu atlases procedūras tehniskā metodika

Spēju veidošanas projektu pieteikumi tiks izskatīti saskaņā ar paātrinātu piešķiršanas procedūru. Ņemot vērā faktu, ka saskaņā ar 19. panta 8. punktu spēju veidošanas projektus var piešķirt tikai iepriekšnoteiktam dalībvalstu skaitam un subsīdijas var saņemt tikai viens projekts no katras dalībvalsts, saņemtie pieteikumi nekonkurē viens ar otru. Tāpēc, sākot no 2018. gada uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus publicēšanas datumā, pieteikumus var iesniegt pēc slidošā principa attiecībā uz LIFE rīcības dotācijām, kurās būs ietverta pieteikumu pakete spēju veidošanas projektiem. Lai pieteikumus ietvertu 2018.–2020. gada finansēšanas periodā, tie jāiesniedz līdz 2019. gada pirmā ceturkšņa beigām.

Pieteikumi tiks novērtēti, lai nodrošinātu, ka tie atbilst turpmāk minētajiem atbilstības kritērijiem un piešķiršanas robežvērtībām.

Dotācijas tiks piešķirtas pēc vērtēšanas un pārskatīšanas procesa sekmīga noslēguma.

5.1.4.2. Atbilstības un piešķiršanas kritēriji

Tiks piemēroti turpmāk minētie atbilstības un piešķiršanas kritēriji.

a) Atbilstības kritēriji

Pieteikumam jāatbilst šādiem atbilstības kritērijiem:

- Pieteikuma iesniedzējs ir **dalībvalsts**, kuras
 - IKP uz vienu iedzīvotāju 2012. gadā nepārsniedza 105 % no vidējā Savienības rādītāja,
 - dalībvalsts *LIFE* regulas 19. panta 5. punktā noteiktā indikatīvā valsts piešķiruma 2014., 2015. un 2016. gadam vidējais apguves līmenis ir zemāks par 70 %, kā arī
 - dalībvalsts indikatīvā valsts piešķiruma 2014., 2015. un 2016. gadam vidējais apguves līmenis ir palielinājies salīdzinājumā ar vidējo apguves līmeni attiecībā uz 2010., 2011. un 2012. gadu.
- Ja dalībvalstij ir piešķirta dotāciju spēju veidošanas projektam 2014.–2017. gada daudzgadu darba programmā, šis projekts ir jāpabeidz pirms otrā spēju veidošanas projekta sākuma datuma.
- Pieteikumā ir ietverts **spēju veidošanas plāns**, kurā dalībvalsts **apņemas**
 - šīs DDP darbības laikā saglabāt programmai *LIFE* paredzētos līdzekļus līmenī, kas nav zemāks par 2012. gada līmeni, tostarp arī attiecībā uz personālu,
 - ja dalībvalstij 2014.–2017. gada daudzgadu darba programmā ir piešķirts spēju veidošanas projekts – 2018.–2020. gada daudzgadu darba programmas laikā saglabāt resursus, tostarp darbinieku skaitu, kas piešķirti iepriekšējam spēju veidošanas projektam.

b) Piešķiršanas kritēriji

- **Tehniskā saskaņotība un kvalitāte** spēju veidošanas projektos attiecas uz ierosinātajiem intervences pasākumiem, kas paredzēti, lai attīstītu dalībvalsts spēju iesniegt veiksmīgus pieteikumus finansējuma saņemšanai Vides un Klimata pasākumu apakšprogrammas projektiem.

Visu atbilstīgo priekšlikumu vērtība tiks vērtēta un tiem piešķirs punktus saskaņā ar turpmāk minētajiem piešķiršanas kritērijiem un punktu piešķiršanas sistēmu.

Piešķiršanas kritēriji	Minimālais pietiekamais punktu skaits (*)	Maksimālais punktu skaits
Tehniskā saskaņotība un kvalitāte	15	30
Finansiālā saskaņotība un kvalitāte (tostarp saimnieciskais izdevīgums)	10	20
Pieejas visaptverošums attiecībā uz apzinātajiem trūkumiem, kuru dēļ dalībvalsts līdzdalība 2014.–2016. gada <i>LIFE</i> uzaicinājumos bija neliela	15	30
Iepazīstināšana ar gaidāmajiem uzlabojumiem attiecībā uz spēju veicināt integrāciju, papildināmību, sinerģiju un programmas <i>LIFE</i> atkarotāmību rīcībpolitikās, saimnieciskajā darbībā un citās programmās	10	20
Kopējais (pietiekamais) punktu skaits	55	100

(*) Projekta priekšlikumam jāsaņem vismaz minimālais pietiekamais punktu skaits par katru piešķiršanas kritēriju, kā arī summā jāiegūst 55 punkti vai vairāk par kritērijiem, kuriem ir noteikts minimālais punktu skaits.

5.1.5. Sagatavošanas projekti saskaņā ar *LIFE* regulas 18. panta g) punktu

Sagatavošanas projekti paredzēti, lai apmierinātu īpašas vajadzības Savienības vides vai klimata politikas un tiesību aktu izstrādes un īstenošanas jomā.

5.1.5.1. Projektu atlases procedūras tehniskā metodika

Komisija reizi gadā veic to īpašo vajadzību inventarizāciju attiecībā uz Savienības vides vai klimata politikas un tiesību aktu izstrādi un īstenošanu, kuras būs jāapmierina turpmākajos gados, un nosaka tās vajadzības, ko varētu apmierināt ar sagatavošanas projektu palīdzību.

Pirms ikgadējā uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus dalībvalstis saņem to īpašo vajadzību saraksta projektu, kuras varētu apmierināt ar sagatavošanas projektiem, un tās tiek lūgtas sniegt piezīmes. Pamatojoties uz šīm piezīmēm, tiek izveidots galīgais saraksts.

Komisija šādi apzinātajiem projektiem nosaka īpašus atlases un piešķiršanas kritērijus attiecībā uz projekta darbības laiku un orientējošo budžetu, kas jāpiešķir katram projektam.

Projektu atlases procedūra notiks šādi.

— Priekšlikumu vērtēšana

Komisija pārbaudīs katra priekšlikuma atbilstību atbilstības un atlases kritērijiem un vērtēs to, izmantojot piešķiršanas kritērijus.

— Galīgā finansējamo projektu saraksta un rezerves saraksta sagatavošana

Pēc izskatīšanas posma sekmīgie projekti tiks izvirzīti finansēšanai pieejamā budžeta ietvaros. Attiecīgā gadījumā var izveidot rezerves sarakstu.

— Dotācijas nolīguma parakstīšana

5.1.5.2. Atbilstības un piešķiršanas kritēriji

Tiks piemēroti turpmāk minētie atbilstības un piešķiršanas kritēriji.

a) Atbilstības kritēriji

Katrā uzaicinājumā tiks noteikti īpaši atbilstības un atlases kritēriji. To pamatā būs konkrētas vajadzības, kas jārisina ar sagatavošanas projektu palīdzību un ko Komisija nosaka sadarbībā ar dalībvalstīm.

b) Piešķiršanas kritēriji

Sagatavošanas projektu dotācijas tiks piešķirtas tiesību subjektam(-iem), kurš(-i) iesniedz priekšlikumu, kas saņem vajadzīgo punktu skaitu un iegūst lielāko punktu skaitu attiecībā uz turpmāk norādītajiem kritērijiem.

Kritēriji	Mīnīmālais pietiekamais punktu skaits (*)	Maksimālais punktu skaits
Priekšlikuma tehniskā saskaņotība un kvalitāte attiecībā uz konkrēto vajadzību	22	45
Pieejas visaptverošums attiecībā uz konkrēto vajadzību	15	30
Finansiālā saskaņotība un kvalitāte (tostarp saimnieciskais izdevīgums)	12	25
Kopējais (pietiekamais) punktu skaits	55	100

(*) Projekta priekšlikumam jāsaņem vismaz minimālais pietiekamais punktu skaits par katru piešķiršanas kritēriju, kā arī summā jāiegūst 55 punkti vai vairāk par kritērijiem, kuriem ir noteikts minimālais punktu skaits.

5.1.6. LIFE regulas 3. pantā noteikto vispārīgo mērķu sasniegšanai vajadzīgie projekti

Citus projektus (pilotprojektus, demonstrējumu projektus vai citus) varētu finansēt saskaņā ar 190. pantu Finanšu regulas piemērošanas noteikumos (turpmāk "RAF") vai izsludināt īpašu uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus, pamatojoties uz turpmāk aprakstītajiem kritērijiem. Piemēram, dotācijas, kas ir paredzētas sarežģītiem projektiem, ar kuriem īsteno aprites ekonomiku pievienotās vērtības veidošanas ķēdēs vai izmantojot rūpniecisko simbiozi, var finansēt pēc īpaša uzaicinājuma, izmantojot vides un resursu efektivitātes jomas rīcības dotāciju budžetu ⁽¹⁾, vai atbalstīt rentablus projektus ar NCFE finansējumu vai papildus tam. Atbalsts var tikt sniegts arī tam, lai projektu priekšlikumus izstrādātu līdz pietiekamam briedumam, lai piesaistītu publisko un privāto investīciju kapitālu. Atbalstu īpaši var sniegt novatoriskiem, pirmoreiz izmantotiem vai netradicionāliem investīciju priekšlikumiem jebkurā no LIFE regulas prioritārajām jomām.

5.1.6.1. Projektu atlases procedūras tehniskā metodika

Ja Komisija saskata vajadzību pēc īpaša *ad hoc* projekta, lai sasniegtu LIFE regulas 3. pantā noteiktos vispārīgos mērķus, tā drīkst publicēt uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus.

5.1.6.2. Atbilstības un piešķiršanas kritēriji

a) Atbilstības kritēriji

Citi projekti

- **veicina** viena vai vairāku LIFE regulas 3. pantā noteikto **vispārīgo** mērķu **un** LIFE regulas 10.–12. un 14.–16. pantā noteikto **piemērojamo konkrēto mērķu** sasniegšanu,
- **ietilpst kādā no LIFE regulas 9. un 13. pantā minētajām LIFE apakšprogrammas prioritārajām jomām**, saskaņā ar kuru projekta priekšlikums iesniegts. Te ietilpst projekti, kas orientēti uz kompleksām darbībām, ar kurām īsteno aprites ekonomiku pievienotās vērtības veidošanas ķēdēs vai izmanto rūpniecisko simbiozi. Gatavojoties aprites ekonomikai, tiks izsludināts īpašs uzaicinājums tehniskās palīdzības projektiem, kas izmantos vides un resursefektivitātes rīcības dotāciju budžetu, nepārsniedzot EUR 1 miljonu gadā.

b) Piešķiršanas kritēriji

Citu projektu dotācijas tiks piešķirtas tiesību subjektam(-iem), kurš(-i) iesniedz priekšlikumu, kas saņem vajadzīgo punktu skaitu un iegūst lielāko punktu skaitu attiecībā uz turpmāk norādītajiem kritērijiem.

Kritēriji	Minimālais pietiekamais punktu skaits (*)	Maksimālais punktu skaits
Priekšlikuma tehniskā saskaņotība un kvalitāte attiecībā uz īpašo vajadzību	30	50
Finansiālā saskaņotība un kvalitāte (tostarp saimnieciskais izdevīgums)	20	30
Pieejas visaptverošums attiecībā uz īpašo vajadzību	—	10
Sinergijas (sk. tradicionālos projektus)	—	10
Kopējais (pietiekamais) punktu skaits	55	100

(*) Projekta priekšlikumam jāsaņem vismaz minimālais pietiekamais punktu skaits par katru piešķiršanas kritēriju, kā arī summā jāiegūst 55 punkti vai vairāk par kritērijiem, kuriem ir noteikts minimālais punktu skaits.

(1) Pētījumi rāda, ka investīciju kapitāls "zaļajām investīcijām" būtu viegli pieejams no dažādiem avotiem, taču trūkst labi izstrādātu ("rentablu") priekšlikumu. Šo trūkumu ir paredzēts likvidēt ar īpašu uzaicinājumu, kas ir adresēts tādu (iespējami) ekonomiski dzīvotspējīgu projektu izstrādātājiem, kuriem ir potenciāls radīt vides vai klimata pasākumu būtisku ietekmi, kas ir nepieciešama, lai sasniegtu LIFE regulas 3. pantā noteiktos vispārīgos mērķus.

5.2. Darbības dotācijas

LIFE regulas 21. pantā paredzēts segt konkrētas darbības un administratīvās izmaksas bezpeļņas struktūrām, kuras tiecas sasniegt vispārēju Savienības nozīmes mērķi, darbojas galvenokārt vides un/vai klimata pasākumu jomā un iesaistās Savienības politikas un tiesību aktu izstrādē, īstenošanā un izpildes nodrošināšanā.

Saskaņā ar 2014.–2017. gada DDP izveidotā darbības dotāciju divgadu partnerības pamatnolīgumu sistēma tiks uzturēta, lai saglabātu līdzsvaru starp saņēmēju vajadzībām pēc noteiktības un stabilitātes un noteiktu konkurences līmeni bezpeļņas uzņēmumu starpā. Saskaņā ar šo pamatnolīgumu 2018. gadā tiks rīkots ierobežots uzaicinājums iesniegt priekšlikumus. Tas tiks adresēts tikai tām NVO, kas 2017. gada FPA uzaicinājumā tika izraudzītas FPA noslēgšanai (uzaicinājuma identifikators: LIFE-NGO-FPA-EASME-2017).

2019. gadā tiks izsludināts jauns uzaicinājums iesniegt FPA priekšlikumus, lai izraudzītos NVO, kam piešķirt darbības dotāciju 2020. un 2021. finanšu gadam. Pēc tam tiks izsludināti divi ierobežoti uzaicinājumi, lai noslēgtu konkrētus dotāciju nolīgumus ar FPA partneriem.

Darbības dotācijas, npublicējot uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus, var piešķirt pienācīgi pamatotos izņēmuma gadījumos, kā noteikts 190. pantā Komisijas 2012. gada 29. oktobra Deleģētajā regulā (ES) Nr. 1268/2012 ⁽¹⁾, jo īpaši tad, ja saņēmēja iezīmes ir tādas, ka nepastāv cita izvēle, vai ja saņēmējs juridiskajā pamatā ir par tādu atzīts.

Tiks pārbaudīts, vai priekšlikumi atbilst atbilstības un atlases kritērijiem. Attiecībā uz priekšlikumiem, kuri atbilst šiem kritērijiem, tiks novērtēta to kvalitāte un vispārējā atbilstība piešķiršanas kritērijiem. Saskaņā ar šiem kritērijiem tiks piešķirti punkti un būs paredzēts obligātais kvalitātes līmenis. Galīgo piešķiršanas lēmumu pieņems, pamatojoties uz vērtēšanas rezultātiem.

5.2.1. Atlases kritēriji darbības dotācijām

Atlases kritērijus izmanto, lai novērtētu pieteikuma iesniedzēja finansiālo un operacionālo spēju pabeigt ierosināto darba programmu.

Pieteikumu iesniedzēji tiks atlasīti tikai tad, ja, pamatojoties uz konkrētiem apliecinājošiem dokumentiem, kas attiecas uz viņu darbību iepriekšējos gados, tie var pierādīt

- **operacionālo spēju** – pieteikuma iesniedzējam jābūt profesionālajai kompetencei un kvalifikācijai, kas vajadzīga ierosinātās darba programmas pilnīgai izpildei, un
- **finansiālo spēju** – pieteikuma iesniedzējam jābūt stabilam un pietiekamam finansējuma avotam, lai tas visu gadu uzturētu darbību, par kuru piešķirta dotācija, un piedalītos tās finansēšanā.

Konkrētos ārkārtas apstākļos, īpaši gadījumos, kad pieredzējušas organizācijas ir radījušas jaunu tīklu, izpildaģentūra drīkst piešķirt atbrīvojumu no prasības iesniegt apliecinājošus dokumentus par diviem iepriekšējiem gadiem.

5.2.2. Piešķiršanas kritēriji darbības dotācijām

5.2.2.1. Darbības dotācijas/nevalstisko organizāciju (NVO) partnerattiecību pamatnolīgumi

LIFE regulas 12. panta d) punktā un 16. panta d) punktā ir norādīts šāds vides vai attiecīgi klimata pārvaldības un informācijas prioritārās jomas konkrētais mērķis – veicināt labāku vides un klimata pārvaldību, paplašinot ieinteresēto pušu, tostarp NVO, iesaistīšanos politikas apspriešanā un īstenošanā.

Pamatnolīgumu partneru atasei piemēros turpmāk minētos piešķiršanas kritērijus.

1. Politikas ietekme: NVO stratēģiskā plāna nozīme Savienības vides un klimata pasākumu politikā.

⁽¹⁾ Komisijas 2012. gada 29. oktobra Deleģētā regula (ES) Nr. 1268/2012 par Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES, Euratom) Nr. 966/2012 par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, piemērošanas noteikumiem (RAF) (OV L 362, 31.12.2012., 1. lpp.).

2. ES politikas veidošana: NVO ieguldījums Savienības vides un klimata pasākumu politikas veidošanā, attīstīšanā vai aktualizēšanā.
3. ES politikas īstenošana: NVO ieguldījums Savienības vides un klimata pasākumu politikas īstenošanā un izpildē.
4. Sensora funkcija: nozīme jaunu un potenciālu ar vidi un klimatu saistītu problēmu risināšanā.
5. Organizatoriskā attīstība: potenciāls attīstīties, lai kļūtu par efektīvāku ieinteresēto personu Savienības politikas procesā.

Organizācijas, kas atlasītas kā pamatpartneri, tiks uzaicinātas katru gadu iesniegt savu darba programmu, kuru analizēs nolūkā piešķirt īpašu ikgadējo darbības dotāciju.

Attiecībā uz īpašu ikgadējo darbības dotāciju piešķiršanu saskaņā ar partnerattiecību pamat nolīgumiem piemēros turpmāk minētos kritērijus.

1. Darba programmas atbilstība partnerattiecību pamat nolīgumā noteikto darbību mērķiem un veidam.
2. Darba programmas tehniskā saskaņotība un kvalitāte
3. Saskaņotība starp darba programmu un ierosināto budžetu, tostarp līdzekļu efektīvs izlietojums.

5.2.2.2. Citas darbības dotācijas

Citas darbības dotācijas (tostarp – pēc partnerības pamat nolīgumu parakstīšanas) bezpeļņas struktūrām, kuras tiecas sasniegt vispārēju Savienības nozīmes mērķi vai kuru mērķis ir daļa no vides un/vai klimata pasākumu politikas un atbalsta to, tiks piešķirtas saskaņā ar turpmāk minētajiem piešķiršanas kritērijiem.

1. Darba programmas nozīmība saskaņā ar *LIFE* regulā un attiecīgā gadījumā tematiskajās prioritātēs un projekta tēmās noteiktajiem mērķiem.
2. Darba programmas īstenojamība un iekšējā saskaņotība.
3. Ierosināto darbību izmaksu efektivitāte.

5.3. Finanšu instrumenti

Finansējums *LIFE* regulas 17. panta 4. punkta izpratnē *LIFE* regulas 3. pantā noteikto vispārīgo mērķu sasniegšanai ir paredzēts šādiem diviem finanšu pilotinstrumentiem:

- Dabas kapitāla finansēšanas mehānisms (*NCFE*) – finanšu instruments, kuru kā pilotinstrumentu veidā izmēģina abās apakšprogrammās, lai testētu un demonstrētu inovatīvas finansēšanas pieejas projektiem, ar ko veicina dabas kapitāla aizsardzību dabas un bioloģiskās daudzveidības un pielāgošanās klimata pārmaiņām prioritārajās jomās,
- Energoefektivitātes privātā finansējuma instruments (*PF4EE*) – izmēģinājuma finanšu instruments Klimata pasākumu apakšprogrammā. Kā pierādījies 2014.–2017. gada periodā, *PF4EE* piedāvā jaunu un iedarbīgu pieeju, lai risinātu problēmu, ko rada valstu prioritātēs noteikto energoefektivitātes investīciju ierobežotā piekļuve pienācīgam un finansiāli pieejamam komerciālajam finansējumam.

Ir izpildīti Finanšu regulas noteikumi par finanšu instrumentiem un jo īpaši tās 139. un 140. pants, kā izklāstīts turpmāk tekstā.

Projektu atbalstam paredzētie finanšu instrumenti drīkst būt pieejami jebkurā no Regulas (ES, Euratom) Nr. 966/2012 VIII sadaļā noteiktajiem veidiem, un tie tiek īstenoti saskaņā ar minēto sadaļu, un finanšu instrumentus drīkst kombinēt citu ar citu un ar dotācijām, kas piešķirtas no Savienības budžeta.

Saskaņā ar 140. panta 6. punktu ikgadējie atmaksājumi, tostarp kapitāla atmaksas, atbrīvotās garantijas un aizdevumu pamatsummu atmaksājumi, veido iekšējos piešķirtos ieņēmumus, un tos izmanto tam pašam finanšu instrumentam laikposmā, kas nepārsniedz apropriāciju saistību termiņu, kuram pieskaitīti divi gadi.

Vidusposma novērtējums tika veikts pēc tam, kad bija pagājuši mazāk nekā divi abu finanšu instrumentu īstenošanas gadi, tāpēc attiecībā uz finanšu instrumentiem varēja izdarīt tikai provizoriskus secinājumus, jo tie atspoguļo jaunu finansēšanas veidu *LIFE* programmā. Šie secinājumi ir ņemti vērā attiecībā uz abu finanšu instrumentu īstenošanu 2018.–2020. gadā. Proti:

- attiecībā uz *NCFE* tiek īstenoti centieni uzlabot potenciālajiem saņēmējiem sniegto palīdzību, lai tie izstrādātu ekonomisko pamatojumu, vienlaikus pieņemot, ka ar pirmās DDP laikā piešķirtajiem līdzekļiem pietiks arī 2018.–2020. gada DDP.

- Attiecībā uz PF4EE tika nolemts turpināt pilotposmu un palielināt pieejamo līdzekļu daudzumu par EUR 75 miljoniem, ņemot vērā lielo pieprasījumu. Komisija sniegs ziņojumu LIFE komitejai vismaz reizi gadā, pēc vajadzības sasaucot arī *ad hoc* sanāksmes.

5.3.1. Dabas kapitāla finansēšanas mehānisms (NCFE)

5.3.1.1. Ieguldījums LIFE mērķu sasniegšanā

Finanšu instruments palīdz sasniegt LIFE mērķus, jo īpaši LIFE Vides apakšprogrammas dabas un bioloģiskās daudzveidības prioritārajā jomā un LIFE Klimata pasākumu apakšprogrammas pielāgošanās klimata pārmaiņām prioritārajā jomā, finansējot sākotnējās investīcijas un darbības izmaksas ieņēmumu radīšanas vai izmaksu ietaupīšanas pilotprojektos, ar kuriem veicina dabas kapitāla saglabāšanu, atjaunošanu, apsaimniekošanu un uzlabošanu, nodrošinot ieguvumus no bioloģiskās daudzveidības un pielāgošanās, ietverot ekosistēmās balstītus risinājumus problēmām, kas saistītas ar zemi, augsni, mežsaimniecību, lauksaimniecību, ūdeni un atkritumiem. 2015. gadā sāktais NCFE ir jauns politikas instruments inovatīviem pilotprojektiem. Kā aprakstīts 2014.–2017. gada DDP, tas nodrošina programmas LIFE izmaksu efektivitātes uzlabošanas potenciālu, izmantojot sviras efektu un papildināmību. Tas palīdz veidot ilgtermiņa spējas inovatīvas, ilgtspējīgas komercdarbības finansēšanas jomā. NCFE papildina un atbalsta dalībvalstu politikas mērķus bioloģiskās daudzveidības un pielāgošanās klimata pārmaiņām jomā.

Precīzāk:

- attiecībā uz dabu un bioloģisko daudzveidību NCFE palīdz īstenot Savienības politiku un tiesību aktus bioloģiskās daudzveidības jomā, tostarp Savienības Bioloģiskās daudzveidības stratēģiju līdz 2020. gadam, Direktīvu 2009/147/EK un 92/43/EEK, jo īpaši piemērojot, izstrādājot un testējot projektus un demonstrējot to dzīvotspēju. Ar mehānismu arī atbalsta turpmāku *Natura 2000* tīkla pilnveidošanu, īstenošanu un pārvaldību, kā noteikts Direktīvas 92/43/EEK 3. pantā, un palielina noturību, aizsargājot un atjaunojot ekosistēmas arī ārpus tīkla. Tomēr dažu veidu projekti var nebūt īstenojami *Natura 2000* teritorijās⁽¹⁾.
- Attiecībā uz pielāgošanos klimata pārmaiņām NCFE palīdz īstenot Savienības politiku pielāgošanās jomā, jo īpaši, izstrādājot, testējot un demonstrējot ekosistēmās balstītas pieejas attiecībā uz pielāgošanos klimata pārmaiņām. Ar mehānismu arī palīdz pilnveidot un demonstrēt inovatīvas pielāgošanās tehnoloģijas, sistēmas, metodes un instrumentus, ko var atkārtot, nodot tālāk vai integrēt.

5.3.1.2. NCFE pašreiz

NCFE īsteno Eiropas Investīciju banka saskaņā ar deleģēšanas nolīgumu, kas noslēgts ar Komisiju. Paredzams, ka pilotposmā, kas aizsākās ar LIFE 2014.–2017. gada DDP un turpināsies līdz 2020. gadam, NCFE īsteno 9–12 darbības. Tiek lēsts, ka ar 2014.–2017. gada periodam piešķirtajiem NCFE līdzekļiem pietiks visam programmas LIFE periodam. Komisija vienojās ar EIB par īstenošanas perioda pagarināšanu līdz 2021. gada beigām.

2017. gada februārī par vienu no darbībām bija beidzies sarunu process un noslēgta vienošanās, un līdz šā gada beigām plānots noslēgt vēl vienu vienošanos. Eiropas Investīciju banka turpina izstrādāt atbilstīgo darbību plāmsmu.

5.3.1.3. Finanšu instrumenta struktūra

Finanšu instrumenta īstenošana ir uzticēta Eiropas Investīciju bankai (EIB), kura veic netiešu pārvaldību.

NCFE apvieno projektu tiešu un netiešu finansēšanu, izmantojot aizdevu kapitālu, pašu kapitālu un garantiju daļu. Ir izveidots tehniskais mehānisms, lai nodrošinātu, ka projekti sasniedz pietiekamu brieduma pakāpi finansēšanai.

Eiropas Komisija piešķir EUR 50 miljonus riska dalīšanas mehānismam un EUR 10 miljonus – tehniskā atbalsta mehānismam. Pamatojoties uz minēto, EIB ieguldīs līdz EUR 125 miljoniem, izmantojot aizdevumus, aizdevumu

⁽¹⁾ Tā kā projekti, kuru mērķis ir kompensēt *Natura 2000* teritorijām nodarīto kaitējumu saskaņā ar Biotopu direktīvas 6. panta 4. punktu, nevar saņemt finansējumu saskaņā ar NCFE, citur nodarīto kaitējumu kompensējoši pasākumi var tikt veikti *Natura 2000* teritorijās vai citos veidos, kas veicina tīkla saskaņotību un ir atbilstīgi saskaņā ar NCFE.

garantijas un kapitālinvestīcijas. Aizdevumus var izsniegt vai nu tieši galīgajiem saņēmējiem, lai finansētu investīcijas un darbības izmaksas, vai netieši ar starpnieku palīdzību, kuri pēc tam finansē aizdevumu portfeli. Aizdevumu garantijas var sniegt starpniekiem. Kapitālinvestīcijas var izmantot, lai investētu starpnieku pārvaldītos fondos. Šīs iespējas var kombinēt ar rīcības dotācijām, kas piešķirtas saistībā ar tematiskajām prioritātēm, vai atbalstu no citiem avotiem.

Kopīgi ar EIB mehānismā iekļauts riska dalīšanas mehānisms, jo NCFE atbalstītajos projektos EIB parasti līdzekļus neinvestē vai nu tāpēc, ka šie projekti ir pārāk mazi, vai tāpēc, ka tie šķietami ietver lielu risku, kurš nav saderīgs ar bankas AAA reitingu. Lai pārvarētu šo šķērslī, mehānismā ir ietverts riska dalīšanas mehānisms, saskaņā ar kuru projekta neveiksmes gadījumā EIB pirmie zaudējumi ir nodrošināti no ES finansējuma. Līdzekļi, kas piešķirti 2014.–2017. gada DDP, būs pieejami arī 2018.–2020. gada finansēšanas periodā. 2014. gada 18. decembrī parakstītajā deleģēšanas nolīgumā starp Komisiju un EIB tika izstrādāts precīzs īstenošanas mehānisms, ar kuru tika arī noteikti skaidri projektu izslēgšanas/atlases kritēriji, lai nodrošinātu, ka atlases procesa pamatā ir pareizās prioritātes un ka ir nodrošināts pienācīgs sektoriālais un ģeogrāfiskais tvērums.

Ar pašreizējo DDP līdzekļi, kas tika piešķirti 2014.–2017. gada DDP, tiek attiecināti uz 2018.–2020. gada DDP. Pēc pilotposma darbības beigām mehānisms joprojām būs pieejams ar atvieglotu struktūru, lai pārvaldītu portfeli un saņemtu atmaksājumus par darbībām.

Finanšu instrumenta pārvaldību nodrošina EIB. Koordinācijas komiteja regulāri pārskata finanšu instrumenta īstenošanas progresu. Koordinācijas komiteja tiek iecelta kopā ar Komisiju, tostarp ENV ĢD, CLIMA ĢD un ECFIN ĢD, kā arī EIB, kuru atbalsta EIB izveidots sekretariāts.

Finanšu instrumentu uzraudzība notiek saskaņā ar prasībām, kas noteiktas Finanšu regulā (140. pantā) un Deleģētajā regulā (225. pantā), un saskaņā ar finanšu un administratīvā pamatnolīguma (FAFA) ar EIB un deleģēšanas nolīguma noteikumu interpretāciju.

EIB ir atbildīga par finanšu instrumenta atbalstīto darbību īstenošanas uzraudzību un par darbības rezultātu un finanšu pārskatu sagatavošanu saskaņā ar formāta, satura un periodiskuma prasībām (par kurām vēl jāvienojas), kas paredz regulārus un *ad hoc* ziņojumus, objektu apmeklējumus, revīzijas. Ziņojumus, ko finanšu iestādes sniedz EIB, tiks izmantoti snieguma indikatori.

5.3.1.4. Projektu atlases procedūras tehniskā metodika

Projektus var iedalīt četrās lielās kategorijās.

- Maksājumi par ekosistēmu pakalpojumiem (PES): projekti, kas ietver maksājumus par to labumu plūsmu, kuri izriet no dabas kapitāla, parasti brīvprātīga maza apmēra divpusēja darījuma ar labi identificētu ekosistēmas pakalpojuma pircēju un pārdevēju. To pamatā ir princips "saņēmējs maksā", tāpēc maksājumi notiek, lai nodrošinātu kritiski svarīgus ekosistēmu pakalpojumus.
- Zaļā infrastruktūra (ZI): tā ir tāds stratēģiski plānots pilnīgi vai daļēji dabisku teritoriju tīkls kombinācijā ar citiem vides objektiem, kas ir izveidots un tiek pārvaldīts, lai sniegtu plašu ekosistēmu pakalpojumu klāstu. Te ietilpst zaļās zonas (vai zilās, ja runa ir par ūdens ekosistēmām) un citus fiziskus elementus sauszemes (tostarp piekrastes) un jūras teritorijās. Uz sauszemes zaļā infrastruktūra pastāv lauku un pilsētas apstākļos. Ar zaļās infrastruktūras projektiem var radīt ieņēmumus vai ietaupīt izmaksas, nodrošinot preces un pakalpojumus, tostarp tādās jomās kā ūdens apsaimniekošana, gaisa kvalitāte, mežsaimniecība, rekreācija, plūdu/erozijas/ugunsgrēku kontrole, appteksnēšana, palielināta noturība pret klimata pārmaiņu radītām sekām.
- Bioloģiskās daudzveidības kompensācijas: tās ir saglabāšanas darbības, kas paredzētas, lai kompensētu attīstības projektu radīto paliēkošo, nenovēršamo kaitējumu bioloģiskajai daudzveidībai. To pamatā ir princips "piesārņotājs maksā", tāpēc kompensāciju mērķis ir atbilstības nodrošināšana vai reputācijai radītā riska mazināšana. Projekti, kuru mērķis ir kompensēt *Natura 2000* teritorijām nodarīto kaitējumu saskaņā ar Biotopu direktīvas 6. panta 4. punktu, nevar saņemt finansējumu no NCFE.
- Inovatīvas investīcijas bioloģiskās daudzveidības un pielāgošanās sekmēšanai: tie ir projekti, kuri ietver preču un pakalpojumu sniegšanu, ko galvenokārt veic MVU, un kuru mērķis ir aizsargāt bioloģisko daudzveidību vai palielināt kopieni un citu darījumdarbības nozaru noturību.

Mērķis ir apzināt un finansēt projektus ar pietiekami plašu ģeogrāfisko un sektoriālo aptvērumu, vienlaikus testējot dažādus finanšu mehānismus, lai darbības posmā nodrošinātu atkārtojamību visā ES. Projektu atbilstības noteikumi un mehānisma investīciju politika (nosakot maksimālās summas sektoriem un ģeogrāfiskajam tvērumam, kā arī obligātos kritērijus un/vai piemērojamos principus, piemēram, mazināšanas hierarhiju ⁽¹⁾) ir definēta deleģēšanas nolīgumā.

Atbilstības kritēriji tiks noteikti saskaņā ar *LIFE* regulā paredzētajiem mērķiem attiecībā uz dabu un bioloģisko daudzveidību un pielāgošanos klimata pārmaiņām, vienlaikus ņemot vērā dalībvalstu rīcībpolitiskās prioritātes bioloģiskās daudzveidības aizsardzības un pielāgošanās klimata pārmaiņām jomā.

Atbilstīgie dabas kapitāla pārvaldības projekti būtu jāpamato ar ekonomisku novērtējumu, kura pamatā ir klasiskā izmaksu un ieguvumu analīze, t. i., ka projekta pašreizējās neto izmaksas tā dzīves ciklā ir mazākas nekā gaidāmo ieguvumu pašreizējā neto vērtība, tostarp ārējie faktori. Papildus standarta kritērijiem, kurus EIB piemēro visām darbībām, tiks izmantoti papildu kritēriji, ar kuriem nosaka projektu veidus un aptvertos sektorus.

Kā minimums finanšu instrumenta galīgajiem saņēmējiem jābūt tiesību subjektiem un/vai fiziskām personām, kas veic investīcijas dabas kapitāla pārvaldības projektos, kuri var

- demonstrēt, ka tiem ir labvēlīga ietekme uz ekosistēmas stāvokli un noturību un uz ekosistēmu pakalpojumu sniegšanu, izmantojot mērķorientētu ietekmes uz vidi novērtējumu,
- sagatavot jaunus darījumdarbības modeļus dabas kapitāla pārvaldībai, izmantojot iepriekš minētās tipoloģijas, t. i., zaļo infrastruktūru, maksājumus par ekosistēmu pakalpojumiem, bioloģiskās daudzveidības kompensācijas vai inovatīvu bioloģisko daudzveidību un pielāgošanos atbalstošus uzņēmumus,
- pildīt vienu no šādiem kritērijiem:
 - veicināt ekosistēmu saglabāšanu, atjaunošanu, pārvaldību un uzlabošanu, tostarp izmantojot ekosistēmās balstītus risinājumus, ko piemēro tādiem sektoriem kā zeme, augsne, mežsaimniecība, lauksaimniecība, akvakultūra, ūdens un atkritumi,
 - veicināt ekosistēmās balstītas pieejas, ar kurām dod iespēju uzņēmumiem un kopienām vērsties pret apzinātajiem riskiem, kas saistīti ar pašreizējo un prognozēto klimata pārmaiņu ietekmi, tostarp izmantojot pilsētu, lauku un piekrastes zaļās infrastruktūras projektus.

Lai projekti varētu saņemt finansējumu, tiem jāatrodas vismaz vienā no ES dalībvalstīm.

Ja projekti tiek netieši finansēti, izmantojot ieguldījumu finanšu starpniekiestāžu pārvaldītos fondos, šādu iestāžu atlase jāveic, ņemot vērā pieprasījumu un saskaņā ar tādiem principiem kā pareiza finanšu pārvaldība, pārredzamība, nediskriminēšana, turklāt cita starpā iestādei

- i) jābūt privātā sektora vai uz tirgu orientētai finanšu iestādei;
- ii) jāapņemas un jādemonstrē operacionālā spēja sadalīt finanšu instrumenta līdzekļus;
- iii) jādemonstrē spēja sasniegt galīgos saņēmējus, uz kuriem orientēta ES vai dalībvalsts bioloģiskās daudzveidības vai pielāgošanās klimata pārmaiņām politika;
- iv) jāpilda ar finanšu instrumenta līdzekļu sadali saistītie pienākumi un prasības;
- v) jānodrošina atbilstība attiecīgiem standartiem un piemērojamiem tiesību aktiem attiecībā uz nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, cīņu pret terorismu un nodokļu nemaksāšanu;
- vi) jāsniedz Eiropas Revīzijas palātas prasītā informācija, lai tā varētu pildīt savus pienākumus, kā arī
- vii) jābūt apstiprinātam EIB aizņēmējam saskaņā ar EIB kreditēšanas politiku.

⁽¹⁾ Mazināšanas hierarhija ietver 1) vispārēju izvairīšanos no nelabvēlīgas ietekmes uz vidi, jo īpaši uz bioloģisko daudzveidību, kā arī tās novēršanu; 2) attīstības ietekmes uz vietu mazināšanu un vietas atjaunošanu, ja no ietekmes nevar izvairīties, un 3) kompensēšanas pasākumus, kurus veic kā pēdējo līdzekli (vietā vai ārpus tās), attiecībā uz nenovērsto nelabvēlīgo ietekmi.

5.3.2. Energoefektivitātes privātā finansējuma instruments (PF4EE)

5.3.2.1. Ieguldījums LIFE mērķu sasniegšanā

PF4EE palīdz izpildīt LIFE regulas vispārīgos mērķus, kas noteikti 3. pantā un sīkāk izklāstīti prioritārajā jomā “klimata pārmaiņu mazināšana”. Konkrētāk, PF4EE

- risina svarīgu klimata politikas jautājumu un tādējādi palīdz sasniegt “Eiropa 2020” un “Eiropa 2030” mērķus – panākt enerģijas ietaupījumus un līdz ar to samazināt emisijas,
- nodrošina tāda jauna politikas instrumenta pilotstadijai un demonstrējumu stadijai nepieciešamo līmeni, kuram ir liels ES pievienotās vērtības radīšanas potenciāls,
- papildina un atbalsta dalībvalstu pienākumus, kas noteikt valstu energoefektivitātes rīcības plānos (NEEAP),
- piedāvā iespēju uzlabot programmas LIFE izmaksu efektivitāti, izmantojot sviras efektu un papildināmību,
- veido ilgāka termiņa spējas ilgtspējīgas komercdarbības finansēšanas jomā, tādējādi nodrošinot ilgtspējīgas attīstības nepārtrauktu un ilgtermiņa atbalstu,
- atbalsta solidaritāti un sloga sadali, kā arī
- nodrošina potenciālu iniciatīvas integrēšanai dalībvalstu programmās (izmantojot NEAAP un potenciāli arī citas programmas un iniciatīvas).

5.3.2.2. PF4EE pašreiz un paplašināšanās iespējas

2014. gadā tika sagaidīts, ka ar šo instrumentu tiks atbalstītas investīcijas par EUR 540 miljoniem. Tomēr pēc 2015. un 2016. gadā noslēgtajām darbībām un ņemot vērā pašreizējo projektu plūsmu, EIB ir apņēmusies līdz 2017. gada beigām panākt jaunas investīcijas vairāk nekā EUR 1 miljarda vērtībā (no EIB – EUR 600–650 miljoni, vismaz EUR 500 miljoni – no finanšu starpniekiem), aptverot 9 vai 10 dalībvalstis.

Līdz 2016. gada beigām bija noslēgti šādi seši darījumi:

- *Komercni Banka*, Čehijas Republika: energoefektivitātes aizdevumi uzņēmumiem un ēku un ražošanas vietu apgaismes sistēmām EUR 75 miljonu vērtībā
- *Banco Santander*, Spānija: energoefektivitātes aizdevumi viesnīcām un citām tūrisma nozares ēkām EUR 50 miljonu vērtībā
- *Credit Cooperatif*, Francija: energoefektivitātes aizdevumi MVU un ēku renovācijai EUR 75 miljonu vērtībā
- *BELFIUS*, Beļģija: mērķorientēti energoefektivitātes aizdevumi MVU EUR 75 miljonu vērtībā
- *Banco BPI*, Portugāle: EUR 50 miljonu mērķorientēti aizdevumi uzņēmumiem
- *BPER*, Itālija: energoefektivitātes aizdevumi privātajam sektoram EUR 50 miljonu vērtībā

2017. gadā varētu tikt noslēgti darījumi arī Horvātijā, Apvienotajā Karalistē, Grieķijā un Kiprā.

Lai gan līdz šim investīcijas uz vietas ir veiktas tikai Čehijas Republikā un Francijā, lielā banku interese un palielinātais EIB investīciju mērķrādītājs liecina, ka pamatā ir tirgus pieprasījums, līdz ar to – paplašināšanās potenciāls. PF4EE veicina jauna uz energoefektivitāti orientēta finanšu produkta rašanos tirgū un tādējādi tieši veicina ES ekonomikas dekarbonizāciju atbilstīgi COP 21 mērķiem.

2016. gada beigās piešķirtie un izmaksātie EIB aizdevumi bija attiecīgi EUR 375 miljonu un EUR 35 miljonu apmērā. Instrumenta vidējais sviras efekta koeficients 2016. gada beigās bija 9,8 (aprēķināts kā EIB/Eiropas Komisijas ieguldījums).

2014.–2017. gadā ES ieguldījums PF4EE bija EUR 80 miljoni. 2018.–2020. gada periodā ir paredzēti vēl EUR 75 miljoni pilotposma turpināšanai, no kuriem EUR 10 miljoni tiks iezīmēti ekspertu atbalsta mehānismam, kas sniedz tehnisko palīdzību finanšu starpniekiem.

5.3.2.3. Finanšu instrumenta struktūra

PF4EE instrumenta īstenošana ir uzticēta Eiropas Investīciju bankai (EIB), kura veiks netiešu pārvaldību.

PF4EE instrumentam ir divi galvenie mērķi:

- uzlabot energoefektivitātes aizdevumu ilgtspēju visās ES finanšu iestādēs, stimulējot privātas komercbankas un citas finanšu iestādes (abas kopā "finanšu starpnieki") pievērsties energoefektivitātes nozarei kā atsevišķam tirgus segmentam, un
- palielināt aizņēmuma finansējuma pieejamību projektiem, ar kuriem atbalsta dalībvalstu energoefektivitātes prioritātes, kas noteiktas NEEAP.

PF4EE instrumentā ir ietverts i) riska līdzdalības mehānisms (riska dalīšanas mehānisms) un ii) ekspertu atbalsts finanšu starpniekiem (ekspertu atbalsta mehānisms) kopā ar iii) EIB ilgtermiņa finansējumu (EIB aizdevums energoefektivitātei).

- PF4EE ietver riska dalīšanas finanšu mehānismu, kas darbojas līdzīgi garantijai ar maksimālo robežvērtību, nolūkā dalīt risku starp Komisiju (kā finansētāju) un finanšu starpniekiem (kā aizdevējiem).
- Riska dalīšanas mehānisms izveidots, lai samazinātu kredītrisku, ar kuru saskaras finanšu starpnieki, aizdodot energoefektivitātes nozarei, un lai mudinātu tos piedalīties. Ietekme ir atkarīga no tirgus stāvokļa un projektu īpatnībām. Riska dalīšanas mehānisms palielina aizdevumu darbības, piekļuvi finansējumam un/vai uzlabo finansēšanas nosacījumus galīgajiem saņēmējiem, tostarp tas var nozīmēt zemākas cenas, ilgākus termiņus, zemāku nodrošinājumu utt.
- Lai palielinātu LIFE ieguldījumu, EIB aizdevumi tiek sniegti finanšu starpniekiem par konkurētspējīgām likmēm tālākizdošanai. Preferenciālās likmes tiks nodotas galīgajiem saņēmējiem, lai mudinātu sākt darbību.
- Paredzēts, ka saņēmēji veiks ieguldījumu projekta izmaksās un tā rezultātā palielināsies uz ieguldījumu izmaksu bāzes aprēķinātā finansējuma piesaiste.
- Ja līdzdalīgs finanšu starpnieks cieš zaudējumus saistībā ar aizdevumu portfeli (energoefektivitātes aizdevumu portfeli), šie zaudējumi tiks daļēji segti no riska dalīšanas mehānisma.
- LIFE finansējumu izmantotu kā finansiālo ieguldījumu riska dalīšanas mehānismam un ekspertu atbalsta mehānismam, kā arī to administrācijas un tiešo izdevumu segšanai, kuri radušies EIB, izstrādājot un pārvaldot instrumentu.
- Katram finanšu starpniekam tiks piešķirta maksimālā naudas summa (nodrošinājums) energoefektivitātes aizdevumu portfeli radušos zaudējumu kompensēšanai. Šo summu aprēķinās, pamatojoties uz konkrētu procentuālo daļu no energoefektivitātes aizdevumu portfeļa kopējās mērķvērtības atkarībā no galīgo mērķsaņēmēju riska profila. Ja finanšu starpnieks nesaņiedz portfeļa mērķvērtību, procentuālo daļu piemēro sasniegtajai portfeļa vērtībai.
- PF4EE instrumenta galīgie mērķsaņēmēji ir MVU un lielāki uzņēmumi ar vidēji lielu kapitālu, kā arī privātpersonas, taču tie varētu būt arī nelielas pašvaldības vai citas publiskā sektora iestādes, kuri veic nelielas energoefektivitātes investīcijas un spēj izrietošos ietaupījumus izmantot, lai atmaksātu sākotnējos aizņēmumus.
- PF4EE mērķis 2014.–2017. gada periodā bija noslēgt 10 darījumus (EIB energoefektivitātes aizdevumiem un riska dalīšanas/ekspertu atbalsta mehānismiem). Līdz 2016. gada beigām seši no tiem jau bija noslēgti (sk. 5.3.2.2. iedaļu).
- 2018.–2020. gada periodā varētu tikt noslēgti vēl 10 darījumi, tādējādi līdz 2020. gada beigām kopējais noslēgto darījumu skaits varētu sasniegt 20.

2018.–2020. gadā PF4EE atvēlētais ES ieguldījums būs EUR 75 miljoni, no kuriem EUR 10 miljoni tiks iezīmēti ekspertu atbalsta mehānismam. Turklāt EIB drīkstēs parakstīt vairāk nekā vienu darījumu ar katru dalībvalsti.

Finanšu starpnieki arī turpmāk tiks atlasīti, ņemot vērā pieprasījumu un saskaņā ar tādiem principiem kā pareiza finanšu pārvaldība, pārredzamība, nediskriminēšana, turklāt cita starpā iestādei

- i) jābūt privātā sektora iestādei vai jādarbojas tirgū līdzīgi tam, kā darbotos privātā sektora finanšu iestāde;

- ii) jāapņemas un jādemonstrē operacionālā spēja sadalīt *PF4EE* instrumenta līdzekļus;
- iii) jādemonstrē spēja sasniegt galīgos saņēmējus, kuri noteikti attiecīgajā *NEEAP* prioritātē un/vai energoefektivitātes atbalsta shēmā un/vai ES direktīvās attiecībā uz energoefektivitāti attiecīgajā dalībvalstī;
- iv) jāpilda ar *PF4EE* instrumenta līdzekļu sadali saistītie pienākumi un prasības;
- v) jānodrošina atbilstība attiecīgiem standartiem un piemērojamiem tiesību aktiem attiecībā uz nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, cīņu pret terorismu un nodokļu nemaksāšanu;
- vi) jāsniedz Eiropas Revīzijas palātas prasītā informācija, lai tā varētu pildīt savus pienākumus, kā arī
- vii) jābūt apstiprinātam EIB darījumu partnerim saskaņā ar EIB iekšējo politiku un nostādņēm un atbilstīgi *PF4EE* instrumenta noteiktajiem ģeogrāfiskās izplatības nosacījumiem.

Finanšu instrumenta plaša ģeogrāfiskā izplatība visā programmas darbības laikā tiks panākta, stimulējot EIB, lai tā mudinātu piedalīties finanšu starpniekus visās dalībvalstīs. Tomēr tiks atcelti pilotposmā piemērotie ģeogrāfiskie ierobežojumi, un EIB varēs noslēgt vairāk nekā vienu darījumu katrā dalībvalstī atkarībā no tirgus prasībām.

Atkarībā no finanšu starpnieku paustās intereses EIB priekšroku var dot tiem finanšu starpniekiem, kas vēlas darboties dalībvalstīs, kurās visvairāk ir nepieciešamas investīcijas (attālums līdz mērķim). Riska dališanas mehānisms stimulēs finanšu starpniekus darboties dalībvalstīs ar augstāku risku, kurās vērojama nepietiekama attīstība, piemēram, aizdevumu finansējuma izmantošanā energoefektivitātes jomā, vai kurās aizdevumu apguves spēja tiek vērtēta kā īpaši zema.

2014.–2017. gada periodā gūtā pieredze liecina, ka finanšu starpniekiem sniegtajai tehniskajai palīdzībai ir ārkārtīgi liela nozīme, lai maksimāli palielinātu to spēju pievērsties investīcijām energoefektivitātē. Ekspertu atbalsta mehānisma maksimālais budžets attiecīgi tiks palielināts no EUR 3,2 miljoniem 2014.–2017. gada periodā (t. i., 4 % no pirmajā pilotposma daļā apstiprinātā ES *PF4EE* ieguldījuma) līdz EUR 10 miljoniem 2018.–2020. gada periodā.

PF4EE jādabojas tik ilgi, kamēr tiks atmaksāti izsniegtie aizdevumi, ko aptver riska dališanas mehānisms. Maksimālais darbības ilgums, kas atļauts saskaņā ar riska dališanas mehānismu, ir 20 gadi. Tāpēc *PF4EE* darbosies ne ilgāk kā 20 gadus pēc īstenošanas perioda beigām (2045. gads).

Finansējuma piešķirums būs derīgs, kamēr tiks pilnīgi pabeigts pēdējais programmā paredzētais darījums.

Finanšu instrumenta pārvaldību veic EIB. Koordinācijas komiteja regulāri pārskata finanšu instrumenta īstenošanas progresu. Koordinācijas komiteja tiek iecelta kopā ar Komisiju, tostarp ar tādiem Komisijas dienestiem kā *CLIMA* ĢD, *ECFIN* ĢD un *ENER* ĢD, kā arī EIB, kuru atbalsta EIB izveidots sekretariāts.

Tika izveidots uzraudzības un ziņojumu sniegšanas mehānisms, un notiek informācijas apmaiņa ar *LIFE* komiteju.

Finanšu instrumentu uzraudzība notiks saskaņā ar prasībām, kas paredzētas Finanšu regulā (140. pantā) un Deleģētajā regulā (225. pantā) un saskaņā ar finanšu un administratīvā pamatnolīguma (*FAFA*) ar EIB un attiecīgā deleģēšanas nolīguma noteikumu interpretāciju.

EIB būs atbildīga par finanšu instrumenta darbību īstenošanas uzraudzību un par darbības rezultātu un finanšu pārskatu sagatavošanu saskaņā ar formāta, satura un periodiskuma prasībām (par kurām jāvienojas), kam jāietver regulāri un *ad hoc* ziņojumi; objektu apmeklējumi; revīzijas. Ziņojumos, ko finanšu iestādes sniedz EIB, tiktu izmantoti energoefektivitātes snieguma indikatori.

5.3.2.4. Projektu atlases procedūras tehniskā metodika

Saņēmēji ir privātpersonas, mājokļu īpašnieku asociācijas, MVU, uzņēmumi un/vai publiskas iestādes/struktūras, kas veic energoefektivitātes investīcijas saskaņā ar katras dalībvalsts *NEEAP*.

Saņēmējiem pieejamo energoefektivitātes aizdevumu summa svārstās no EUR 10 000 (to var samazināt mazākām investīcijām dzīvojamā ēku sektorā) līdz EUR 5 miljoniem (izņēmuma gadījumos līdz pat EUR 15 miljoniem).

Dalībvalstis var ietekmēt projektu plūsmu un tādējādi arī netieši projektu atlasī, izmantojot NEEAP prioritātes. Saņēmēji ir tās juridiskās struktūras un/vai fiziskās personas, kas

- veic energoefektivitātes investīcijas dalībvalsts atbalsta shēmas kontekstā un/vai saskaņā ar NEEAP prioritātēm un/vai ES energoefektivitātes direktīvām,
- ņem energoefektivitātes aizdevumu, ko piešķir līdzdalīgs finanšu starpnieks.

Turklāt atbalstītajām energoefektivitātes investīcijām ir jābūt saņēmušām pozitīvu vērtējumu ekonomiskā analizē, kurā ietvertas netiešās ar oglekli saistītās izmaksas tā, lai projekta pašreizējās neto izmaksas tā darbības laikā būtu mazākas nekā ietaupītās enerģijas pašreizējā neto vērtība.

5.4. Citas darbības

Finansējumu LIFE regulas 17. panta 1. punkta izpratnē var izmantot, lai finansētu citus intervences pasākumus, kas nepieciešami, lai sasniegtu LIFE regulas 3. pantā noteiktos vispārīgos mērķus.

Šie intervences pasākumi tiks pārvaldīti saskaņā ar Finanšu regulu un LIFE regulu.

Šādiem intervences pasākumiem neatkarīgi no to juridiskās formas piešķirami līdzekļi netiek ņemti vērā attiecībā uz minimālajiem līdzekļiem, kas projektiem piešķirami saskaņā ar LIFE regulas 17. panta 4. punktu.

Šie intervences pasākumi var būt šādi:

- godalgas projektiem, kuri izraudzīti no LIFE+ un "tradicionālajiem" LIFE projektiem, kas ir saņēmuši otro iepriekšēja finansējuma maksājumu un tiek uzskatīti par īpaši daudzsoļiem attiecībā uz to ieguldījumu LIFE Vides vai Klimata pasākumu apakšprogrammas prioritāro jomu konkrētajos mērķos, kā arī to turpināmību, atkārtojamību un/vai tālāknododamību,
- rīcības dotācijas LIFE+ un "tradicionālajiem" LIFE projektiem, kas ir saņēmuši otro iepriekšēja finansējuma maksājumu un tiek uzskatīti par īpaši daudzsoļiem attiecībā uz to ieguldījumu LIFE Vides vai Klimata pasākumu apakšprogrammas prioritāro jomu konkrētajos mērķos, kā arī projektos īstenoto risinājumu tirgspēju un rentabilitāti. Šīs rīcības dotācijas būtu vienreizēji maksājumi atbalsta darbībām, ko uzskata par nepieciešamām, lai panāktu tirgspēju un/vai rentabilitāti līdz LIFE(+) projekta beigām, pamatojoties uz pieteikumu iesniedzēju veikto trūkumu analīzi,
- darījumdarbības apmācība LIFE+ un "tradicionālajiem" LIFE projektiem, kas ir saņēmuši otro iepriekšēja finansējuma maksājumu un tiek uzskatīti par īpaši daudzsoļiem attiecībā uz to ieguldījumu LIFE Vides vai Klimata pasākumu apakšprogrammas prioritāro jomu konkrētajos mērķos, kā arī projektos īstenoto risinājumu tirgspēju un rentabilitāti,
- kopu un tīkla apmācība maziem un vidējiem uzņēmumiem.

6. INDIKATĪVI GRAFIKI UZAICINĀJUMIEM IESNIEGT PRIEKŠLIKUMUS (LIFE REGULAS 24. PANTA 2. PUNKTA e) APAKŠPUNKTS)

6.1. Indikatīvi grafiki dotācijām

Projektu veidi	Apakšprogramma	2018. gads	2019. gads	2020. gads
Projekti LIFE regulas 18. panta a), b), c) un h) punkta izpratnē	ENV ĢD	2. ceturksnis	2. ceturksnis	2. ceturksnis
	CLIMA ĢD	2. ceturksnis	2. ceturksnis	2. ceturksnis
Integrētie projekti (LIFE regulas 18. panta d) punkts)	ENV ĢD	2. ceturksnis	2. ceturksnis	2. ceturksnis
	CLIMA ĢD	2. ceturksnis	2. ceturksnis	2. ceturksnis
Tehniskās palīdzības projekti (LIFE regulas 18. panta e) punkts)	ENV ĢD	2. ceturksnis	2. ceturksnis	2. ceturksnis
	CLIMA ĢD	2. ceturksnis	2. ceturksnis	2. ceturksnis

Projektu veidi	Apakšprogramma	2018. gads	2019. gads	2020. gads
Spēju veidošanas projekti (<i>LIFE</i> regulas 18. panta f) punkts)	Kopā ENV ĢD un CLIMA ĢD	2018. gada 1. ceturksnis		
Sagatavošanās projekti (<i>LIFE</i> regulas 18. panta g) punkts)	ENV	2. ceturksnis	2. ceturksnis	2. ceturksnis
Darbības dotācijas (<i>LIFE</i> regulas 21. pants)	Kopā ENV ĢD un CLIMA ĢD	2. ceturksnī kopīgs uzaicinājums iesniegt priekšlikumus attiecībā uz darbības dotācijām 2019. finanšu gadam	2. ceturksnī partnerību pamatnolīgumi un darbības dotācijas 2020. finanšu gadam	2. ceturksnī darbības dotācijas 2021. finanšu gadam

6.2. Indikatīvi grafiki finanšu instrumentiem

Finanšu instrumenti	Apakšprogramma	2018. gads	2019. gads	2020. gads
NCFE	ENV ĢD	Pastāvīgi		
	CLIMA ĢD	Pastāvīgi		
PF4EE	CLIMA ĢD	Pastāvīgi		

7. KATRAS PRIORITĀRĀS JOMAS UN PROJEKTU VEIDA KVALITATĪVIE UN KVANTITATĪVIE REZULTĀTI, RĀDĪTĀJI [INDIKATORI] UN MĒRĶI [MĒRĶRĀDĪTĀJI] (*LIFE* REGULAS 24. PANTA 2. PUNKTA c) APAKŠPUNKTS)

Saskaņā ar **snieguma indikatoriem** (*LIFE* regulas 3. panta 3. punkts) un attiecīgās prioritārās jomas **konkrētajiem mērķiem** katrai **prioritārajai jomai un projekta veidam** ir noteikti kvalitatīvie un kvantitatīvie **rezultāti, indikatori un mērķrādītāji** (*LIFE* regulas 24. panta 2. punkta c) apakšpunkts).

Tas, ka integrētajos projektos jāaprobežojas ar ES tiesību aktos paredzēto īpašo stratēģiju, plānu un ceļvežu īstenošanu tādās jomās kā daba, ūdens, atkritumi un gaiss, klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās klimata pārmaiņām, ļauj labāk koncentrēties uz šajos projektos sasniedzamajiem rezultātiem un mērķrādītājiem.

Vides apakšprogrammā finansētajos projektos nepazaudēt fokusu palīdz arī tematiskās prioritātes atbilstīgi *LIFE* regulas III pielikumam un šīs DDP 3. punktā izklāstītās projektu tēmas, kā rezultātā ietekme uz vides stāvokli ir jūtama. Pamatojoties uz programmas *LIFE* aplēstās ietekmes vērtējumu, ir definēti daži kopumā sasniedzami rezultāti un mērķrādītāji: tie tika noteikti, ņemot vērā programmas kā katalizatora funkciju un, kur tie attiecas uz izstrādi un īstenošanu, veismīgo projektu atkārtotamības nozīmīgumu (*LIFE* regulas 3. panta 3. punkta b) apakšpunkts).

Tomēr tas, cik prioritārajā jomā būs veismīgo projektu un kāda būs to darbības joma, galvenokārt būs atkarīgs no iesniegto atbilstīgo pieteikumu skaita, kuri atbildīs atlases un piešķiršanas kritērijiem, un no tehniskajiem un sociālekonomiskajiem faktoriem, kurus Komisija nevar ietekmēt.

Ņemot vērā iepriekš minēto un lai uzlabotu iespēju izmērīt programmas *LIFE* devumu 7. ES vides rīcības programmas mērķu sasniegšanā (*LIFE* regulas 3. panta 1. punkta d) apakšpunkts), attiecīgā gadījumā sasniedzamie rezultāti ir definēti arī kā projekta līmenī prognozētie rezultāti. Projektu finansējuma saņēmējiem projekta sākumā attiecībā pret sasniedzamajiem mērķiem jādefinē bāzes atskaites punkti un galīgie rezultāti. Šim nolūkam ir izveidota *LIFE* galveno projekta indikatoru (KPI) datubāze, kas līdz 2017. gada beigām tiks darīta pieejama saņēmējiem (indikatoru tika sekmīgi izmēģināti prototipa datubāzē 2015. gadā *LIFE* vidusposma izvērtējuma⁽¹⁾ ietvaros). Ar katrā projektā sasniedzamajiem vides/klimata mērķiem jāīsteno vai jāpārsniedz attiecīgajā Savienības rīcībpolitikās vai tiesību aktos noteiktie mērķrādītāji, emisiju robežvērtības vai mērķi.

(1) http://ec.europa.eu/environment/life/toolkit/pmtools/life2014_2020/monitoring.htm.

Tā kā programma *LIFE* kalpo kā katalizators, lai tā būtu rezultatīva un atstātu pozitīvu iespaidu uz vidi un klimatu, liela nozīme ir projektu darbību un rezultātu turpināmībai, atkārtojamībai un/vai tālāknododamībai. Lai gan visu projekta priekšlikumu mērķis ir turpināmība, atkārtojamība un/vai tālāknododamība attiecīgajā vides vai klimata pārmaiņu jomā, pamatojoties uz iepriekšējās programmās gūto pieredzi, domājams, ka tikai 80 % no pilotprojektiem un demonstrējumu projektiem būs atkārtojami, jo pastāv risks, ka testējamie un demonstrējamie paņēmieni un metodikas nesniegs gaidītos rezultātus. Turklāt, ņemot vērā iespējamās saimnieciskās un administratīvās grūtības, kuras nav saistītas ar minēto tehnisko neiespējamību, sagaidāms, ka ne visus projektus varēs veiksmīgi pabeigt.

Jāņem vērā, ka 2020. gadā būs noslēgušies tikai nedaudzi 2014.–2020. gada programmas *LIFE* projekti, jo vidējais *LIFE* projektu ilgums atkarībā no prioritārās jomas ir 3–6 gadi. Tāpēc, ja mērķrādītāji attiecas uz notiekošiem projektiem, faktiski tie ir tikai atskaites punkti. Šie atskaites punkti paredz, ka projekti jāizstrādā tādā veidā, lai to mērķrādītājus varētu sasniegt līdz projekta perioda beigām, kas pārsvarā pienāks pēc 2020. gada.

Lai izvairītos no dublēšanās, iespēju robežās ir sagrupēti tie katras prioritārās jomas projektu veidi *LIFE* regulas 2. un 18. panta izpratnē, kuri paredzēti saistītu mērķu izpildei. Projektu veidi, kas neattiecas uz konkrētu prioritāro jomu, piemēram, spēju veidošanas projekti, ir uzskaitīti atsevišķi.

Indikatori ir iekļauti rezultātu un mērķrādītāju aprakstā, tāpēc tie turpmākajās tabulās nav minēti atsevišķi.

7.1. Vides apakšprogramma

Attiecībā uz Vides apakšprogrammu tiek ņemti vērā *LIFE* regulas 3. panta 1. punktā noteiktie vispārīgie mērķi, 10., 11. un 12. pantā katrai prioritārajai jomai noteiktie konkrētie mērķi, kā arī 3. panta 3. punktā noteiktie snieguma indikatori.

Vide un resursefektivitāte			
Projekti saskaņā ar <i>LIFE</i> regulas 18. panta a) un b) punktu			
Tematiskās prioritātes	Kvantitatīvie rezultāti ⁽¹⁾	Kvalitatīvie rezultāti	Mērķrādītāji/atskaites punkti, 2020. gads
ŪDENS (tostarp jūras vide)	Notiekošo vai pabeigto projektu skaits, ar kuriem risina problēmas (iekšzemes/pārejas/piekrastes) ūdensobjektos ar sliktu ekoloģisko stāvokli	To notiekošo vai pabeigto projektu procentuālā daļa, ar kuriem īsteno atkarojamas vai tālāknododamas darbības un pakāpeniski cenšas panākt labu ekoloģisko stāvokli projekta līmenī	80 %
	To ūdensobjektu ar sliktu ekoloģisko stāvokli skaits, uz kuriem orientēti notiekoši vai pabeigti projekti	(Iekšzemes/pārejas/piekrastes) ūdensobjekti, ko aptver notiekoši vai pabeigti projekti, ar kuriem īsteno atkarojamas vai tālāknododamas darbības to ekoloģiskā stāvokļa uzlabošanai	100 ⁽²⁾
ATKRITUMI	To notiekošo vai pabeigto projektu skaits, kuru mērķis ir ES tiesību aktos paredzēto mērķrādītāju atkritumu jomā sasniegšana un atkritumu hierarhijas īstenošana (atbilstoša atkritumu apsaimniekošana)	To notiekošo vai pabeigto projektu procentuālā daļa, ar kuriem īsteno atkarojamas vai tālāknododamas darbības un pakāpeniski cenšas panākt atbilstošu atkritumu apsaimniekošanu	80 %
	To papildu pašvaldību vai reģionu skaits ar neatbilstošu atkritumu apsaimniekošanu visā Savienībā, uz kuriem orientēti notiekoši vai pabeigti projekti	Tās pašvaldības vai reģioni, kas ietverti notiekošos vai pabeigtos projektos, ar kuriem īsteno atkarojamas vai tālāknododamas darbības atbilstošas atkritumu apsaimniekošanas sasniegšanai	20
RESURSEFEKTIVITĀTE (tostarp attiecībā uz augsni, mežiem un vidi saudzējošu un aprītē pamatotu ekonomiku)	To notiekošo vai pabeigto projektu skaits, ar kuriem īsteno Savienības politikas vai tiesību aktu mērķus resursefektivitātes jomā (neietverot augsni un mežus).	To notiekošo vai pabeigto projektu procentuālā daļa, ar kuriem īsteno atkarojamas vai tālāknododamas darbības un pakāpeniski cenšas īstenot vidi saudzējošas aprites ekonomikas aspektus	80 %
	To papildu uzņēmumu skaits visā Eiropā, uz kuriem orientēti notiekoši vai pabeigti projekti	Papildu uzņēmumi, ko aptver notiekoši vai pabeigti projekti, ar kuriem īsteno atkarojamas vai tālāknododamas darbības zaļās vai aprites ekonomikas īstenošanai	10

Vide un resursefektivitāte

Projekti saskaņā ar LIFE regulas 18. panta a) un b) punktu

Tematiskās prioritātes	Kvantitatīvie rezultāti (1)	Kvalitatīvie rezultāti	Mērķrādītāji/atskaites punkti, 2020. gads
	To notiekošo vai pabeigto projektu skaits, ar kuriem īsteno Savienības politikas mērķus augšnes aizsardzības jomā	To notiekošo vai pabeigto projektu procentuālā daļa, ar kuriem īsteno atkārtojamas vai tālāknododamas darbības un pakāpeniski cenšas saglabāt vai uzlabot augsnes funkcijas	80 %
	Zemes platības visā Savienībā (hektāros), uz kurām orientēti notiekoši vai pabeigti projekti	Zeme, ko aptver notiekoši vai pabeigti projekti, ar kuriem īsteno atkārtojamas vai tālāknododamas darbības augsnes funkciju saglabāšanai vai uzlabošanai	2 000
	To notiekošo vai pabeigto projektu skaits, ar kuriem veicina Eiropas Meža stratēģijas īstenošanu	To notiekošo vai pabeigto projektu procentuālā daļa, ar kuriem īsteno atkārtojamas vai tālāknododamas darbības un pakāpeniski īsteno Eiropas Meža stratēģiju	80 %
		To notiekošo vai pabeigto projektu procentuālā daļa, ar kuriem īsteno atkārtojamas vai tālāknododamas darbības tādu datu sniegšanai, ko varētu izmantot Eiropas Meža datu centrs (EFDAC)	80 %
VIDE un VESELĪBA (tostarp ķīmikālijas un troksnis)	To notiekošo vai pabeigto projektu skaits, ar kuriem īsteno Savienības politiku ķīmikāliju jomā, tostarp projekti, ar ko veicina vielu aizstāšanu un eksponētības samazināšanu	To notiekošo vai pabeigto projektu procentuālā daļa, ar kuriem īsteno atkārtojamas vai tālāknododamas darbības un pakāpeniski projekta līmenī cenšas sasniegt vai pārsniegt attiecīgo Savienības mērķrādītāju ķīmikāliju jomā	80 %
	To personu skaits visā Savienībā, uz kurām orientēti tādi notiekoši vai pabeigti projekti, kuru mērķis ir ķīmikāliju izmantojuma samazināšana	Personas, ko aptver notiekoši vai pabeigti projekti, ar kuriem īsteno atkārtojamas vai tālāknododamas darbības ķīmikāliju nelabvēlīgās ietekmes uz veselību un vidi samazināšanai, tostarp aplēses par ilgtermiņa ietekmi	50 000

Vide un resursefektivitāte

Projekti saskaņā ar LIFE regulas 18. panta a) un b) punktu

Tematiskās prioritātes	Kvantitatīvie rezultāti ⁽¹⁾	Kvalitatīvie rezultāti	Mērķrādītāji/atskaites punkti, 2020. gads
	To finansēto notiekošo vai pabeigto projektu skaits, kuru mērķis ir trokšņa samazināšana	To notiekošo vai pabeigto projektu procentuālā daļa, ar kuriem īsteno atkārtojamas vai tālāknododamas darbības un pakāpeniski projekta līmenī cenšas sasniegt vai pārsniegt attiecīgo Savienības mērķrādītāju trokšņa samazināšanas jomā	80 %
		To notiekošo vai pabeigto projektu procentuālā daļa, ar kuriem īsteno atkārtojamas vai tālāknododamas darbības ar mērķi samazināt troksni un pakāpeniski cenšas panākt to, lai eksponētību troksnim samazinātu vismaz par 3 dB	80 %
	To personu skaits visā Savienībā, uz kurām orientēti notiekoši vai pabeigti projekti	Personas, kas gūst labumu no notiekošiem vai pabeigtiem projektiem, ar kuriem īsteno atkārtojamas vai tālāknododamas darbības trokšņa līmeņa samazināšanai vismaz par 3 dB	10 000
GAISA kvalitāte un emisijas (tostarp pilsētvidē)	To notiekošo vai pabeigto integrēto projektu skaits, kuru mērķis ir gaisa kvalitātes plānu un programmu (AQPP) un valstu gaisa piesārņojuma ierobežošanas programmu (NAPCP) īstenošana	To integrēto projektu procentuālā daļa, kuri izveidoti atbilstošu un efektīvu AQPP īstenošanai aptvertajos reģionos saskaņā ar 23. pantu Direktīvā 2008/50/EK par apkārtējā gaisa kvalitāti un tīrāku gaisu Eiropā, vai atbilstošu un efektīvu NAPCP izstrādei dalībvalstīs saskaņā ar Direktīvas (ES) 2016/2284 par valstīm noteiktajām maksimāli pieļaujamajām emisijām 6. pantu.	80 %
	To personu skaits, uz kurām orientēti notiekoši vai pabeigti gaisa kvalitātes projekti	Personas, ko aptver notiekoši vai pabeigti projektos, ar kuriem īsteno atkārtojamas vai tālāknododamas darbības un pakāpeniski cenšas sasniegt vai pārsniegt attiecīgo Savienības gaisa kvalitātes mērķrādītāju	1 miljons

⁽¹⁾ Tā kā tiek izmantota augšupēja pieeja un tā kā ar programmu LIFE tiek risinātas ļoti dažādas vides un klimata pārmaiņu problēmas un to risināšanai ir pieejams ierobežots finansējums, neraugoties uz tematisko prioritāšu un projektu tēmu ieviešanu, projektu apguve specifiskās jomās ir neskaidra, tāpēc attiecībā uz lielāko daļu prioritāro jomu un izvirzīto mērķu kvantitatīvus mērķrādītājus nevar noteikt *ex ante*, izņemot dabas tematisko prioritāšu gadījumā.

⁽²⁾ Gaidāms, ka laikposmā no 2015. gada līdz 2017. gadam tiks uzlabots 6 900 ūdensobjektu ekoloģiskais stāvoklis visā Savienībā, 1,4 % no tiem (100 ūdensobjekti) –pateicoties LIFE ieguldījumam.

Daba un bioloģiskā daudzveidība**Projekti saskaņā ar LIFE regulas 18. panta a), b) un c) punktu**

Tematiskās prioritātes	Kvantitatīvie rezultāti	Kvalitatīvie rezultāti	Mērkrādītāji/atskaites punkti, 2020. gads
DABA	To notiekošo vai pabeigto projektu skaits, kas orientēti uz biotopiem vai sugām, kuru saglabāšanās stāvoklis ir sliktāks nekā "labvēlīgs"/"drošs"	To notiekošo vai pabeigto projektu procentuālā daļa, kuri izveidoti, lai uzlabotu saglabāšanās stāvokli Direktīvas 92/43/EEK Direktīvas 2009/147/EK izpratnē	100 %
	To biotopu skaits, uz kuriem orientēti notiekoši vai pabeigti projekti un kuru saglabāšanās stāvoklis ir sliktāks nekā "labvēlīgs"/"drošs"	To biotopu, sugu vai <i>Natura 2000</i> teritoriju procentuālā daļa, uz kurām orientēti notiekoši vai pabeigti projekti un kurām pakāpeniski cenšas panākt labāku saglabāšanās stāvokli	10 % no mērķbiotopiem
	To sugu skaits, uz kurām orientēti notiekoši vai pabeigti projekti un kuru saglabāšanās stāvokli ir sliktāks nekā "labvēlīgs"/"drošs"		10 % no mērķsugām
	To <i>Natura 2000</i> teritoriju/ <i>Natura 2000</i> teritoriju hektāru skaits, uz kuriem orientēti notiekoši vai pabeigti projekti		10 % no <i>Natura 2000</i> mērķteritorijām/ <i>Natura 2000</i> teritoriju hektāriem
BIOLOĢISKĀ DAUDZVEIDĪBA	To notiekošo vai pabeigto projektu skaits, kuru mērķis ir Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas līdz 2020. gadam 2., 3., 4. un 5. mērķa īstenošana	To notiekošo vai pabeigto projektu procentuālā daļa, ar kuriem īsteno atkarotomas vai tālāknododamas darbības mērķekosistēmu uzlabošanai vai atjaunošanai	80 %
	To ekosistēmu veidu un ekosistēmu platību hektāru skaits, uz kurām orientēti notiekoši vai pabeigti projekti	To ekosistēmu veidu vai platību procentuālā daļa, uz kurām orientēti notiekoši vai pabeigti projekti, ar ko īsteno atkarotomas vai tālāknododamas darbības un pakāpeniski cenšas panākt uzlabošanu vai atjaunošanu	10 % no ekosistēmu mērķveidiem 10 % no ekosistēmu mērķplatībām

Integrēti projekti – saskaņā ar LIFE regulas 18. panta d) punktu

Tematiskās prioritātes	Kvantitatīvie rezultāti	Kvalitatīvie rezultāti	Mērkrādītāji/atskaites punkti, 2020. gads
ŪDENS (tostarp jūras vide)	Visu to upju baseinu apgabalu (RBD) skaits Savienībā, uz kuriem orientēti notiekoši vai pabeigti projekti ūdens jomā	To RBD procentuālā daļa, kurus aptver integrētie projekti ūdens jomā	3 %

Integrēti projekti – saskaņā ar LIFE regulas 18. panta d) punktu

Tematiskās prioritātes	Kvantitatīvie rezultāti	Kvalitatīvie rezultāti	Mērķrādītāji/atskaites punkti, 2020. gads
	To notiekošo vai pabeigto integrēto projektu skaits, kuru mērķis ir upju baseinu apsaimniekošanas plānu (RBMP) īstenošana	To integrēto projektu procentuālā daļa, kuri izveidoti atbilstīgu un efektīvu RBMP īstenošanai aptvertajos RBD saskaņā ar Ūdens pamatdirektīvu	100 %
	To notiekošo vai pabeigto integrēto projektu skaits, kuri mērķis ir RBMP īstenošana	To integrēto projektu procentuālā daļa, kuros ar projektiem papildus piesaistītais finansējums ir lielāks nekā šo integrēto projektu budžetu kopējā vērtība	100 %
ATKRITUMI	Visas Savienības reģionu skaits, kurus aptver notiekoši vai pabeigti integrētie projekti atkritumu jomā	To reģionu procentuālā daļa, kurus aptver integrētie projekti atkritumu jomā	2 %
	To notiekošo vai pabeigto integrēto projektu skaits, kuru mērķis ir atkritumu apsaimniekošanas plānu (WMP) un/vai atkritumu rašanās novēršanas programmu (WPP) īstenošana	To integrēto projektu procentuālā daļa, kuri izveidoti atbilstošu un efektīvu WMP un/vai WPP īstenošanai aptvertajā reģionā saskaņā ar 28. un 29. pantu Pamatdirektīvā par atkritumiem 2008/98/EK	100 %
	To notiekošo vai pabeigto integrēto projektu skaits, kuru mērķis ir WMP un/vai WPP īstenošana	To integrēto projektu procentuālā daļa, kuros ar projektiem papildus piesaistītais finansējums ir lielāks nekā šo integrēto projektu budžetu kopējā vērtība	100 %
GAISA kvalitāte un emisijas (tostarp pilsētvidē)	To personu skaits no visas Savienības reģioniem, uz kurām orientēti notiekoši vai pabeigti projekti gaisa jomā	Kopējā Savienības iedzīvotāju procentuālā daļa no reģioniem, kurus aptver integrētie projekti gaisa kvalitātes jomā	3 %
	To notiekošo vai pabeigto integrēto projektu skaits, kuru mērķis ir gaisa kvalitātes plānu un programmu (AQPP) īstenošana	To integrēto projektu procentuālā daļa, kuri izveidoti atbilstīgu un efektīvu AQPP īstenošanai aptvertajos reģionos saskaņā ar 23. pantu Direktīvā 2008/50/EK.	100 %
	To notiekošo vai pabeigto integrēto projektu skaits, kuru mērķis ir AQPP īstenošana	To integrēto projektu procentuālā daļa, kuros ar projektiem papildus piesaistītais finansējums ir lielāks nekā šo integrēto projektu budžetu kopējā vērtība	100 %

Integrēti projekti – saskaņā ar LIFE regulas 18. panta d) punktu

Tematiskās prioritātes	Kvantitatīvie rezultāti	Kvalitatīvie rezultāti	Mērķrādītāji/atskaites punkti, 2020. gads
DABA	To <i>Natura 2000</i> teritoriju skaits, uz kurām orientēti notiekoši vai pabeigti projekti dabas jomā	To <i>Natura 2000</i> teritoriju procentuālā daļa, kuras aptvertas integrētajos projektos dabas jomā	4 %
	To notiekošo vai pabeigto integrēto projektu skaits, kuru mērķis ir prioritārās rīcības plānu (PAF) īstenošana	To integrēto projektu procentuālā daļa, kuri izveidoti PAF īstenošanai, lai nodrošinātu <i>Natura 2000</i> teritoriju atbilstošu apsaimniekošanu	100 %
	To notiekošo vai pabeigto integrēto projektu skaits, kuru mērķis ir PAF īstenošana	To integrēto projektu procentuālā daļa, kuros ar projektiem papildus piesaistītais finansējums ir lielāks nekā šo integrēto projektu budžetu kopējā vērtība	100 %

Informācija un pārvaldība**Projekti saskaņā ar LIFE regulas 18. panta h) punktu**

Tematiskās prioritātes	Kvantitatīvie rezultāti	Kvalitatīvie rezultāti	Mērķrādītāji/atskaites punkti, 2020. gads
INFORMĀCIJA UN IZPRATNE	To notiekošo vai pabeigto projektu skaits, kuru mērķis ir palielināt iedzīvotāju, uzņēmumu, vietējo iestāžu, reģistrētu nevalstisku organizāciju (NVO) un citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju (ieinteresēto personu un iedzīvotāju) izpratni	To notiekošo vai pabeigto projektu procentuālā daļa, ar kuriem īsteno atkarojamas vai tālāknododamas darbības un pakāpeniski cenšas aptvert vairāk nekā divas citas teritorijas papildus projekta teritorijai un vairāk nekā vienu valodu	80 %
	To ieinteresēto personu un iedzīvotāju skaits, uz kuriem orientēti notiekoši vai pabeigti projekti un kuri nav informēti par vides mērķiem, par kuriem ir jāveido izpratne	<i>Ex ante</i> un <i>ex post</i> apsekojumus (kas veikti LIFE projektos vai citās struktūrās) konstatētais to ieinteresēto personu un iedzīvotāju procentuālās daļas pieaugums, kas ieguva izpratni par vides politikas mērķiem, pateicoties izpratnes veidošanas projektiem, ar kuriem īsteno atkarojamas vai tālāknododamas darbības	25 %

Informācija un pārvaldība**Projekti saskaņā ar LIFE regulas 18. panta h) punktu**

Tematiskās prioritātes	Kvantitatīvie rezultāti	Kvalitatīvie rezultāti	Mērķrādītāji/atskaites punkti, 2020. gads
	To ieinteresēto personu un iedzīvotāju skaits, uz kuriem orientēti notiekoši vai pabeigti projekti	Ieinteresēto personu un iedzīvotāju aktīva līdzdalība izpratnes veidošanas pasākumos, ko piedāvā projekti, ar kuriem īsteno atkārtojamas un tālāknododamas darbības (piemēram, līdzdalība apsekojumos, brīvprātīgais darbs, līdzdalība ekskursijās, informācijas lejupielāde, jautājumu iesniegšana)	> 500 000
IZPILDES NODROŠINĀŠANA	To projektu skaits, kuru mērķis ir panākt labāku atbilstību ES vides tiesību aktiem un to izpildes nodrošināšanu	To notiekošo vai pabeigto projektu procentuālā daļa, ar kuriem īsteno atkārtojamas vai tālāknododamas darbības un pakāpeniski cenšas uzlabot atbilstību vai nodrošināt izpildi	10 %
NVO	To NVO intervences pasākumu skaits, kuras saņem darbības dotācijas apspriedēs par ES vides politiku	To intervences pasākumu pieauguma procentuālā daļa, ar kuriem atbalsta ES politiku	12 %

Citi projekti**Projekti saskaņā ar LIFE regulas 18. panta e) un f) punktu**

	Kvantitatīvie rezultāti	Kvalitatīvie rezultāti	Mērķrādītāji/atskaites punkti, 2020. gads
Tehniskās palīdzības projekti	Notiekošu vai pabeigtu tehniskās palīdzības projektu skaits	To notiekošo vai pabeigto tehniskās palīdzības projektu skaits, ar kuriem sagatavo integrētos projektus	10 projekti, ar kuriem sagatavo integrētos projektus dabas jomā, 5 projekti, ar kuriem sagatavo integrētos projektus atkritumu, ūdens vai gaisa jomā
	Notiekošu vai pabeigtu tehniskās palīdzības projektu skaits	To notiekošo vai pabeigto tehniskās palīdzības projektu procentuālā daļa, ar kuriem uzlabo ES LIFE integrēto projektu kvalitāti	90 %

Citi projekti			
Projekti saskaņā ar LIFE regulas 18. panta e) un f) punktu			
	Kvantitatīvie rezultāti	Kvalitatīvie rezultāti	Mērķrādītāji/atskaites punkti, 2020. gads
Spēju veidošanas projekti	Spēju veidošanai paredzēto projektu skaits	To notiekošo vai pabeigto spēju veidošanas projektu procentuālā daļa, kuros pakāpeniski cenšas panākt apguves pieaugumu attiecīgajās dalībvalstīs	90 %
	To veiksmīgo pieteikumu uz rīcības dotācijām skaits, kas iesniegti no dalībvalstīm, kurās notiek spēju veidošanas projekti	To veiksmīgo pieteikumu relatīvā īpatsvara pieaugums, kas iesniegti no dalībvalstīm ar notiekošiem vai pabeigtiem spēju veidošanas projektiem, salīdzinājumā ar apguvi laikposmā no 2010. gada līdz 2012. gadam (%)	5 %

7.2. Klimata pasākumu apakšprogramma

Mazināšana			
	Kvantitatīvie rezultāti	Kvalitatīvie rezultāti	Mērķrādītāji/atskaites punkti, 2020. gads
Integrētie projekti	Projektu skaits Īstenoto klimata pārmaiņu mazināšanas stratēģiju vai rīcības plānu skaits, aptvertās teritorijas un iedzīvotāji No citiem Savienības fondiem vai citiem fondiem finansēto papildu projektu skaits un apjoms	To dalībvalstu/reģionu skaita pieaugums, kas piemēro integrētas pieejas, saņemot atbalstu no kāda integrētā projekta, vai atkārti kāda integrētā projekta rezultātus To papildu pasākumu skaita pieaugums integrētos projektos, kurus finansē no citiem Savienības fondiem Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājums tonnās, kas panākts, pateicoties jaunām tehnoloģijām, sistēmām, instrumentiem un/vai citas paraugprakses pieejām, kuras izstrādātas un ieviestas, iedvesmojoties no LIFE piemēriem	Septiņas dalībvalstis, kas piemēro integrētas pieejas, saņemot atbalstu no kāda integrētā projekta, vai atkārti kāda integrētā projekta rezultātus Ar integrētajiem projektiem papildus piesaistītais finansējums pārsniedz šo integrēto projektu budžetu kopējo vērtību
Tehniskās palīdzības projekti	Projektu skaits To tehniskās palīdzības projektu procentuālā daļa, ar kuriem sagatavo LIFE integrētos projektus	Ar tehnisko palīdzību saistīto integrēto projektu skaita pieaugums un kvalitātes uzlabošanās	100 % projektu palīdzējuši sagatavot LIFE integrēto projektu

Mazināšana			
	Kvantitatīvie rezultāti	Kvalitatīvie rezultāti	Mērķrādītāji/atskaites punkti, 2020. gads
Spēju veidošanas projekti	Projektu skaits	To veiksmīgo pieteikumu relatīvā īpatsvara pieaugums, ko iesniegušas dalībvalstis, kuras ir tiesīgas saņemt finansējumu spēju veidošanai	Septiņām dalībvalstīm ir vismaz viens mazināšanas projekts, kuru finansē no LIFE klimata apakšprogrammas
Citi projekti	Projektu skaits To finansēto projektu skaits, ar kuriem veicina inovatīvas tehnoloģijas, sistēmas un instrumentus un/vai citus paraugprakses risinājumus siltumnīcefekta gāzu emisijas mazināšanai	Inovatīvu tehnoloģiju, sistēmu un instrumentu un/vai citu paraugprakses risinājumu skaita pieaugums siltumnīcefekta gāzu emisiju mazināšanai To ar LIFE palīdzību izstrādāto atjaunināto vai jauno pieeju procentuālās daļas pieaugums, kuras privātais un publiskais sektors ir sistemātiski izmantojis vai uzlabojis Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājums tonnās, kas panākts, pateicoties jaunām tehnoloģijām, sistēmām, instrumentiem un/vai citas paraugprakses pieejām, kuras izstrādātas un ieviestas, iedvesmojoties no LIFE piemēriem	80 % no visiem sāktajiem projektiem ir izstrādātas ilglaicīgas inovatīvas tehnoloģijas, sistēmas un instrumenti un/vai citi paraugprakses risinājumi siltumnīcefekta gāzu emisiju mazināšanai
Pielāgošanās			
	Kvantitatīvie rezultāti	Kvalitatīvie rezultāti	Mērķrādītāji/atskaites punkti, 2020. gads
Integrētie projekti	Projektu skaits Ar LIFE palīdzību īstenoto pielāgošanās stratēģiju vai rīcības plānu, vai citu pielāgošanās plānu ar lielu teritoriālo aptvērumu skaits, aptvertā platība un aptvertais iedzīvotāju skaits Starpreģionālu vai pārrobežu mēroga pielāgošanās projektu skaits No citiem Savienības fondiem vai citiem fondiem finansēto papildu projektu skaits un apjoms	Pozitīva ietekme uz klimatnoturību reģionos un tautsaimniecības nozarēs, pateicoties LIFE finansētām darbībām un citiem papildu projektiem To dalībvalstu/reģionu skaita pieaugums, kas piemēro integrētas pieejas, saņemot atbalstu no integrētiem projektiem, vai atkārtoti integrētā projekta rezultātus No citiem Savienības fondiem finansēto papildu pasākumu skaita pieaugums LIFE projektu pozitīva ietekme uz klimatnoturību ļoti neaizsargātās teritorijās, kas apzinātas ES Pielāgošanās stratēģijā	Septiņas dalībvalstis, kas piemēro integrētās pieejas, saņemot atbalstu no kāda integrētā projekta, vai atkārtoti kāda integrētā projekta rezultātus Ar integrētajiem projektiem papildus piesaistītais finansējums pārsniedz šo integrēto projektu budžetu kopējo vērtību

Pielāgošanās			
	Kvantitatīvie rezultāti	Kvalitatīvie rezultāti	Mērķrādītāji/atskaites punkti, 2020. gads
Tehniskās palīdzības projekti	Projektu skaits To tehniskās palīdzības projektu procentuālā daļa, ar kuriem sagatavo LIFE integrētos projektus	Ar tehnisko palīdzību saistīto integrēto projektu skaita pieaugums un kvalitātes uzlabošanās	100 % projektu palīdzējuši sagatavot LIFE integrēto projektu
Spēju veidošanas projekti	Projektu skaits	To veiksmīgo pieteikumu relatīvā īpatsvara pieaugums, ko iesniegušas dalībvalstis, kuras ir tiesīgas saņemt finansējumu spēju veidošanai	Septiņām dalībvalstīm ir vismaz viens pielāgošanās projekts, kuru finansē no LIFE
Citi projekti	Projektu skaits To finansēto projektu skaits, ar kuriem veicina inovatīvas tehnoloģijas, sistēmas un instrumentus un/vai citus paraugprakses risinājumus noturībai pret klimata pārmaiņām Ar LIFE izstrādāto neaizsargātības novērtējumu, stratēģiju vai rīcības plānu attiecībā uz pielāgošanos klimata pārmaiņām skaits Starpreģionālu vai pārrobežu mēroga pielāgošanās projektu skaits	Tādas noturības pret klimata pārmaiņām pieaugums sadalījumā pa sektoriem, kuru izraisa demonstrētās jaunās tehnoloģijas, sistēmas, instrumenti un/vai citas paraugprakses pieejas, kas izstrādātas un ieviestas, iedvesmojoties no LIFE piemēriem LIFE projektu pozitīva ietekme uz noturību pret klimata pārmaiņām ļoti neaizsargātās teritorijās, kas apzinātas LIFE finansējuma piešķiršanai ES Pielāgošanās stratēģijā	80 % no visiem sāktajiem projektiem izstrādā inovatīvas tehnoloģijas, sistēmas un instrumentus un/vai citus paraugprakses risinājumus klimatnoturības palielināšanai
Pārvaldība			
	Kvantitatīvie rezultāti	Kvalitatīvie rezultāti	Mērķrādītāji/atskaites punkti, 2020. gads
Informācijas, izpratnes veidošanas un izplatīšanas projekti	Projektu skaits Aptvertu iedzīvotāju, uzņēmumu, vietējo iestāžu, reģistrētu nevalstisku organizāciju (NVO) un citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju skaits Ģeogrāfiskā izplatība un ietvertā teritorija	Izpratnes pieaugums par cilvēka radītām klimata pārmaiņām un risinājumiem, ko mēra Eurobarometra apsekojumos Ieinteresēto personu līdzdalības pieaugums apspriedēs vai diskusijās par klimata politiku un tiesību aktiem	Ieinteresēto personu un iedzīvotāju līdzdalības pieaugums 25 % apmērā izpratnes veidošanas pasākumos To iedzīvotāju skaita pieaugums 10 % apmērā, uz kuriem orientēti LIFE projekti un kuri uzskata, ka cilvēka radītais klimata pārmaiņas ir ļoti nopietna problēma

Pārvaldība			
	Kvantitatīvie rezultāti	Kvalitatīvie rezultāti	Mērķrādītāji/atskaites punkti, 2020. gads
Paraugprakses projekti un citi projekti	<p>Projektu skaits</p> <p>Saistīto konsolidēto prakšu skaits, kurās izmanto indikatorus vai rīkus, kas izstrādāti un testēti, iedvesmojoties no <i>LIFE</i> piemēriem</p> <p>Uz projektu rezultātiem balstītu politikas pieeju vai tiesību aktu priekšlikumu skaits</p>	<p>To paraugprakšu skaita pieaugums, kuras ievieš mājsaimniecības, uzņēmumi, iestādes vai kuras iekļautas valstu/reģionālās programmās vai rīcības plānos</p> <p>Ar <i>LIFE</i> intervences pasākumiem saistīto ES tiesību aktu pārkāpumu gadījumu skaita samazinājums</p>	<p>25 % no projekta praksēm vai pieejām tiek iekļautas valstu/reģionālās programmās vai rīcības plānos</p> <p>80 % no <i>LIFE</i> projektiem, kas vērsti uz klimata pārvaldību, palīdzēja uzlabot klimata pārvaldību</p>

Finanšu instrumentu specifiskie rezultāti, indikatori un mērķrādītāji*Visiem finanšu instrumentiem kopīgie indikatori*

Par finanšu instrumentu rezultātiem, indikatoriem un mērķrādītājiem tiks panākta vienošanās ar izpildītājstruktūru. Tiem jāietver vismaz šādi aspekti

- ar finanšu starpniekiem noslēgto nolīgumu (aizdevumu, garantiju u. c.) skaits (sk.),
- finansējuma apjoms, kurš darīts pieejams, izmantojot finanšu instrumentus (milj. EUR),
- privātā finansējuma apjoms, kurš piesaistīts, izmantojot finanšu instrumentus (milj. EUR),
- galīgo saņēmēju skaits (sk.),
- to dalībvalstu skaits, kurās projektus finansēja, izmantojot finanšu instrumentus (sk.),

NCFE specifiskie indikatori

- finansēto projektu rezultātā finanšu starpniekiestāžu nodrošinātais finansējums, izmantojot finanšu instrumentu (milj. EUR),
- finansēto projektu rezultātā *Natura 2000* teritorijām pieejamais finansējums (milj. EUR),
- reģionu un tautsaimniecības nozaru ietekme uz klimata noturību (eksponētība klimata pārmaiņām un jutība pret to ietekmi), jo īpaši neaizsargātās teritorijās, kas finansēto projektu rezultātā apzinātas kā prioritāras attiecībā uz *LIFE* finansējuma saņemšanu saskaņā ar ES Pielāgošanās stratēģiju,
- finansēto projektu rezultātā radusies ietekme uz ekosistēmu stāvokli,
- darbvieta radīšana: finansēto projektu rezultātā radīto darbvieta skaits (darbvieta skaits pilnslodzes ekvivalentos)

PF4EE specifiskie indikatori

- PF4EE aizdevumu rezultātā piesaistītais privātais finansējums (milj. EUR),
- PF4EE aizdevumu rezultātā radītie enerģijas ietaupījumi (GWh),
- PF4EE aizdevumu rezultātā radītais CO₂ emisiju samazinājums (CO₂_{tonn}as),
- darbvieta radīšana: PF4EE aizdevumu rezultātā radīto darbvieta skaits (darbvieta skaits pilnslodzes ekvivalentos).

Ar NCFE sasniedzamie rezultāti

Pilotposmā ar NCFE ir paredzēts īstenot 9–12 darbības (tostarp netiešas darbības). Individuālo investīciju apjoms nedrīkstētu pārsniegt EUR 10–15 miljonus.

Tiek lēsts, ka mehānisma vērtības sviras koeficients *LIFE* nodrošinājumam ir robežās no 2,2 līdz 3,2. Ņemot vērā galīgo saņēmēju iespējamo ieguldījumu projekta izmaksās aptuveni 25 % apmērā, kopējo investīciju sviras koeficients *LIFE* nodrošinājumam varētu būt robežās no 2,8 līdz 4,2. Kopējās investīcijas dabas kapitāla pārvaldības projektos pilotposmā vien varētu būt līdz pat EUR 420 miljoniem.

Turpmākajā darbības posmā gaidāmais sviras efekta koeficients varētu pieaugt līdz 6, jo īpaši tad, ja mehānismam pievienosies citi investori un ja būs vairāk investīciju, izmantojot starpniekus un fondus.

Ar PF4EE sasniedzamie rezultāti

Saskaņā ar PF4EE 2014.–2017. gada laikposmā (t. i., pilotposmā) ar finanšu starpniekiem ir jānoslēdz līdz 10 finansēšanas nolīgumi (EIB aizdevumi energoefektivitātei un riska dalīšanas/ekspertu atbalsta mehānismiem), bet 2018.–2020. gadā – vēl 10. Finansēšanas nolīgumā var paredzēt finanšu instrumenta īstenošanu vairāk nekā vienā dalībvalstī, un finansēšanas starpnieki drīkst parakstīt vairāk nekā vienu finansēšanas nolīgumu.

Sākotnēji ar *PF4EE* bija paredzēts atbalstīt kopējās investīcijas aptuveni EUR 540 miljonu apmērā. Tomēr pēc sešiem 2015. un 2016. gadā noslēgtajiem darījumiem, kā arī ņemot vērā pašreizējo plūsmu, EIB mērķis tagad ir 2014.–2017. gada posmā panākt jaunus ieguldījumus energoefektivitātē EUR 1 miljarda apmērā. Pateicoties tam, ka pēc 2017. gada ir noslēgti vēl papildus 10 *PF4EE* darījumi, 2018.–2020. gada periodā energoefektivitātē tiks investēts vēl papildus EUR 1 miljards. Tādējādi kopējā *PF4EE* radīto investīciju summa 2014.–2020. gadā būs EUR 2 miljardi.

Kad *PF4EE* tika izstrādāts, tika lēsts, ka pilotposmā aizdevumu portfeļa vērtības sviras koeficients *LIFE* nodrošinājumam būs 6. Ņemot vērā galīgo saņēmēju iespējamo ieguldījumu projekta izmaksās aptuveni 25 % apmērā, 2017. gada beigās tika gaidīts, ka kopējo investīciju sviras efekts *LIFE* nodrošinājumam sasniegs 8 reizes. Šāds minimālais sviras efekta mērķrādītājs būs spēkā arī 2018.–2020. gada periodam.
